

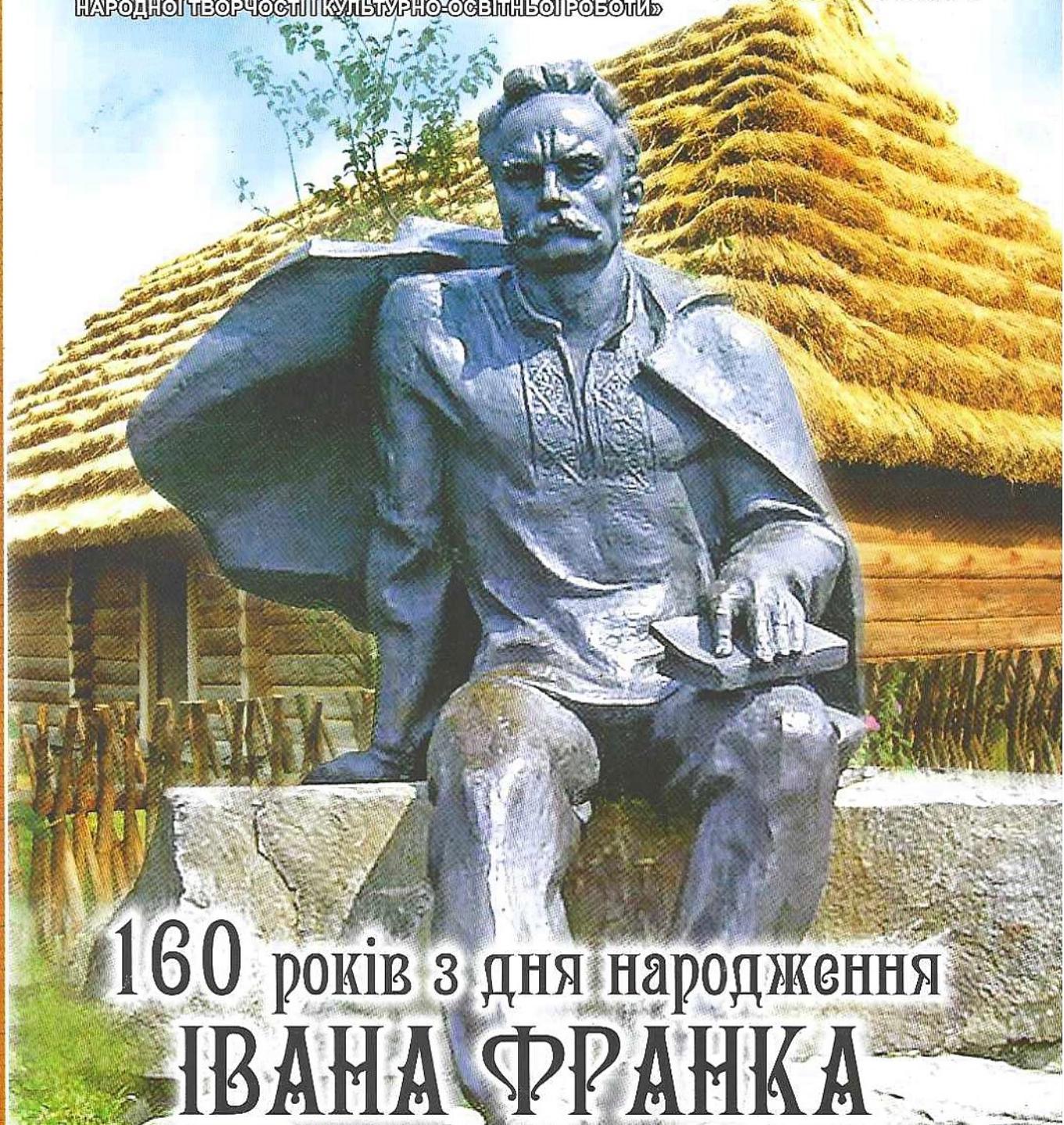

культурно-просвітницький вісник

Животоки

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ І КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ»

2016 № 1-4 (70-73)
видається з січня 1993 року

160 років з дня народження
ІВАНА ФРАНКА

Зміст

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Береговська Х. О. ЗАВЖДИ У ВИРІ ГРОМАДСЬКОГО І ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ _____ 1

СЛАВЕТНІ ИМЕНА

Береза Р. П. МОЙСЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ
(до 160-річчя з дня народження та 100-річчя смерті Івана Яковича Франка) _____ 5

Береза Р. П. МАНДРУЮЧИЙ ЗА СОНЦЕМ
(до 75-х роковин смерті Івана Труша) _____ 9

ПОСТАТИ

Курань Т. І. СПОГАД ПРО СТЕПАНА СТЕЛЬМАШУКА
(пам'яті улюбленого учителя присвячується) _____ 15

СКАРБНИЦЯ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Бондар М. О. ПОЕЗІЯ ДЕРЕВА _____ 18

Бондар М. О. ФРАНКОВА ПАЛІТРА _____ 18

Бондар М. О. МЕЛОДІЇ ВІЧНОГО ДЖЕРЕЛА _____ 19

Бондар М. О. МИСТЕЦЬКА ГОСТИНА _____ 19

МЕТОДИКА, ТЕОРИЯ, ДОСВІД

Лесів М. Б. БЛИЖНЬОМУ – МИЛОСЕРДЯ _____ 20

Антончик Л. М. ДЕНЬ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ ПІД ПОКРОВОМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ (з досвіду відзначення Дня захисника України в м. Жовкві) _____ 21

Квас М. М. ПАТРІОТИЗМ У СУЧASНИХ РЕАЛІЯХ
(з досвіду проведення районного семінару) _____ 22

Антончик Л. М. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ПРОСВІТИЦЬКОЇ РОБОТИ НАРОДНИХ ДОМІВ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ _____ 23

Боянівська М. О. ХРИСТИЯНСЬКА МОРАЛЬ, НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ – ВАГОМИ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
(з досвіду просвітницької роботи народних домів Яворівського району) _____ 26

Огороднік Л. П. ЗБРОЯ КУЛЬТУРИ – МИСТЕЦЬКЕ СЛОВО _____ 27

Пшемінська С. О. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ У СФЕРІ ПРОСВІТИЦТВА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІСНУЮЧИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ _____ 28

Шкір О. В. ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЛЕЛЕЧОГО КРАЮ _____ 30

Антончик Л. М. ВИХОВЄМО ПАТРІОТИЗМ
(з досвіду роботи народних домів Старосамбірського району) _____ 31

Пшемінська С. О. ПРАВНИЧИЙ КВЕСТ «ЗНАВЦІ КОНСТИТУЦІЇ»
(методична розробка спортивно-інтелектуального змагання для молоді до 20-ї річниці прийняття Конституції України) _____ 32

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

Городиський В. В. «ТРУСКАВЕЦЬКИЙ ФІГЛЯР» – СВЯТО ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА _____ 35

Даньковський І. І. «МЕЛОДІЇ КАЛИНОВОГО КРАЮ» ЛИНУТЬ УКРАЇНОЮ ТА СВІТОМ _____ 36

Даньковський І. І. СЛОВО КАМЕНЯРА ЗВУЧИТЬ У ПІСНЯХ НА ВІКИ _____ 36

ЮВІЛЕЙ ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВІВ

Савуляк М. І. «ВИТОКИ» – ШИРОКИЙ ПЛАСТ БОЙКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ _____ 38

Кос П. М. НАРОДНОМУ АНСАМБЛЮ ТАНЦЮ «ВЕРХОВИНКА» ДРОГОБИЦЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ ім. ІВАНА ФРАНКА – 15 _____ 39

Береза Р. П. У ЛІТЕПЛІ ЖИТТЕВОЇ КРАСИ
(до 50-річчя творчої діяльності М. І. Ферцака) _____ 41

Варянко І. М., Леськів О. В. БЕЗ «ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ» НЕМАЄ УКРАЇНИ
(з нагоди 40-річчя присвоєння колективу звання «Народна капела бандурристок») _____ 47

Кушнір І. М. «РАДО» – 5!!! _____ 48

СЦЕНАРІЇ

Антончик Л. М. ГІДНОСТІ РЕВОЛЮЦІЮ ГЕРОЇ ТВОРИЛИ, ВОЛЮ СВОЮ Й НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ВОНИ БОРОНИЛИ
(сценарій масового заходу з нагоди Дня Гідності і Свободи) _____ 50

Назарова О. О. МИ – НАРОД, ЩО ВИЙШОВ ІЗ НЕВОЛІ
(сценарій тематичного вечора до 25-ї річниці Незалежності України) _____ 53

Ярка Н. Т. ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ (сценарій просвітницького заходу, присвяченого 150-річчю від дня народження Михайла Грушевського) _____ 57

Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б., Ковальчук М. М.
ВІДРОДИМО ЯВОРІВСЬКУ ЗАБАВУ! _____ 61

Животоки

культурно-просвітницький вісник

2016 № 1-4 (70-73)

Видається з січня 1993 року

Реєстраційне свідоцтво ЛВ № 095

Розповсюджується безкоштовно.

Наклад – 2010 примірників.

Засновник:

Комунальний заклад
Львівської обласної ради
«Львівський державний обласний
центр народної творчості і
культурно-освітньої роботи»

Провідний редактор:

Кунець

Оксана Олександровіна

Редакційна колегія:

Береза

Роман Павлович

директор КЗЛОРДОЦНТ і КОР,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Дуляба

Ольга Володимирівна
заслужений працівник
культури України, заступник
голови Львівського обласного
відділення Національної спілки
кобзарів України

Пшемінська

Софія Олександровіна

заслужений працівник

культурно-освітньої роботи

Дизайн обкладинки:

Бондар

Михайло Олександрович
проводний методист
образотворчого та декоративно-
ужиткового мистецтва

Адреса редакції:

79007, Україна, м. Львів
вул. Леся Курбаса, 3
факс (32) 260-13-55
www.cnt.lviv.ua
e-mail:cnt-lviv@ukr.net

Адреса видавництва:

ТзОВ «Дін А лтд»
79008, Україна, м. Львів
вул. Винниченка, 8
факс (32) 276-92-03
тел. (32) 276-96-96
e-mail:ws@artservice.lviv.net

Береговська Х.О.: ЗАВЖДИ У ВИРІ ГРОМАДСЬКОГО І ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

З архіву редакції

Христина Олександрівна Береговська – директор департаменту з питань культури, національностей та релігій Львівської обласної державної адміністрації. Освіта: Львівська національна академія мистецтв: 2007 р. – спеціальність «Культурологія», кваліфікація – мистецтвознавець, викладач, бакалавр; 2009 р. – дослідник, викладач, магістр. З 2014 р. – кандидат мистецтвознавства зі спеціальністю образотворче мистецтво. Трудову діяльність розпочала у 2009 р. молодшим науковим співробітником науково-дослідного відділу нового європейського мистецтва XIX–XXI ст. Львівської галереї мистецтв. 2014–2015 рр. – заступник генерального директора з маркетингу Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Г. Возницького, радник патронатної служби апарату ЛОДА. У цей же період стає виконувачем обов'язків директора департаменту з питань культури, національностей та релігій Львівської обласної державної адміністрації, а з вересня 2015 р. – директор департаменту з питань культури, національностей та релігій ЛОДА. А ще – людина талановита, цілеспрямована, ініціативна, індивідуальність, котра ставить перед собою мету і без жодних вагань крокує до втілення задуманого, при цьому маючи в уяві уже безліч нових цікавих проектів і мрій, які, без сумніву, реалізуються.

«**Y** природі все мудро продумано і влаштовано, кожен повинен займатися своєю справою, і в цій мудрості – вища справедливість життя». Ці слова видатного італійського вченого, дослідника, винахідника, художника, архітектора, анатоміста та інженера, однієї з найвизначніших постатей італійського Відродження Леонардо да Вінчі можна застосувати й до сьогоднішньої нашої співрозмовниці, людини на своєму місці – Христини Олександрівни Береговської.

– Христино Олександрівно! Ви – державотворець, особистість, котра постійно перебуває у вирі, зокрема, духовно-культурного життя Львівщини і докладає чимало зусиль для його відродження. Чи достатньо зусиль, на Вашу думку, спрямовується сьогодні на розвиток культури?

– На це запитання можна відповісти двояко. Є категорія людей, котрі вважають, що культура на рівні з економікою є для держави наче двома крилами одного птаха. Інша категорія людей вважає, що культура може існувати за залишковим принципом. Вона є додатком, прикрасою на короваї в нашій державі, і визначають її або на вершині піраміди або геть унизу. Але це люди. Це їхня приватна опінія. Наше завдання – працівників культури, керуючих культурою – робити галузь стратегічною для розвитку нашої країни і приділяти левову частку зусиль для того, щоби культура стала засобом презентації інтересів нашої держави, інтелекту, спроможності для українців в Україні, а також в інтернаціональному середовищі.

– Голова Львівської обласної державної адміністрації Олег Синютка доручив керівникам районів активізувати роботу сільських народних домів, забезпечити проведення культурно-ми-

стечкох заходів, покращення стану приміщення. Розкажіть, будь ласка, як Ви ставитесь до такої ініціативи?

— Звичайно ж. Ця ініціатива у своєму зародку є ідеальною, навіть перфекціоністичною. Однак вона вимагає чимало чинників для реалізації. Справді, департамент, моя команда виступаємо з багатьма цікавими ініціативами. Проте засобів для реалізації цих ідей надто мало. Тому ми відшуковуємо різноманітні можливості, дотації для втілення цих ідей. У нас існує певний системний план, і ми намагаємося його впроваджувати. Безповорочно, є певні здобутки, є і помилки. Однак переконана — не можна певні негаразди робити каменем спотикання. Їх потрібно усілякими можливими способами оминати. Але ідея активізації роботи народних домів є надзвичайно важливою і потрібною. Я підтримую і докладаю максимум зусиль для втілення її в життя.

Те, що в районах частенько відчуваємо не дуже багато рефлексій у відповідь, — це вже інше питання. Але я переконана, що на Львівщині є дуже багато талановитих людей, керівників колективів, директорів народних домів, самобутніх творчих колективів. Однак, даруйте, є й багато людей, котрих важко зрушити з місця. Безповорочно, якщо немає бажання чи змоги працювати, напевно, потрібно давати дорогу іншим. Якщо відчуваєш себе не на своєму місці, потрібно піти. У нас чудова молодь, і якщо не докладати зусиль для її розвитку, то молоде покоління опиниться під таким самим кожухом павутини, як і старша генерація.

Необхідно дати дорогу людям ініціативним, творчим, із запалом у роботі.

Проте не буду категоричною. Наші попередники періоду радянських часів та 90-х років зробили чимало у галузі культури. Вони були особами свого місця і часу.

Мій обов'язок — зацікавити молоде покоління культурою, зробити культуру модною, доступною, зрозумілою, щоби вона була завжди в тренді.

— п. Христино! Як культуролог, мистецтвознавець, людина творчого обдарування, Ви, без сумніву, розумієте, наскільки важливо є культура для кожної людини, зокрема для молодого покоління, для людей, котрі лише розпочинають свій життєвий шлях, а особливо сільської молоді. З якими цікавими починаннями виступає департамент з питань культури, національностей та релігій і Ви як його директор у цьому напрямі? Що вагомого уже зроблено? Що планується зробити в майбутньому?

— Справді, якщо говорити про повноцінну роботу народних домів, на це потрібні чималі кошти, міцна матеріальна база. Однак, коли йдеться про інтелектуально-культурне наповнення, про івенти (події) у народних домах, — це залежить безпосередньо від нас.

Багато зараз кажуть: «Чотири заходи у місяць — надто багато. Це важко, це неможливо». Жодним чином не погоджуєсь з цією думкою. Я — мешканка Львова і завжди, на кожен вихідний маю перелік (10–30 позицій), куди я хочу піти, що у даний момент мені найбільш цікаво: переглянути хороший фільм чи театральну постановку, послухати джаз чи саксофон у парку, піти на концерт симфонічної музики, а чи взяти участь у велопробізі...»

Так, я маю змогу обирати, і чудово, якщо можу «скуштувати» власне того мистецтва, яке мені до душі.

У селі в людини обмаль альтернатив на вихідні. І вестися на провокації, коли починають плакати, бідкатися, братися за серце зі словами «ми не можемо стільки», — я не буду. Вважаю, що одна подія на тиждень у селі, — це не важко чи неможливо, це, навпаки, цікаво і потрібно. Це дає позитив, поштовх для розвитку, удосконалення, піднімає самооцінку, унеможливлює почуття меншовартості, особливо молоді. Саме така позиція визначає рівень інтелекту та навченості людини.

— Безперечно, цілком погоджуєсь з Вами. Мусимо замислитись над тим, наскільки це важливо сьогодні. Адже нація вимирає не лише фізично, а й помирає духовно. Тому втілення Ваших прагнень та ідей у життя сьогодні є чи не найбільш пріоритетним завданням, особливо у сільській місцевості.

Ви уже частково згадали про певні масштабні мегапроекти департаменту, зокрема для молоді, дітей та дітей-переселенців із зони АТО, старшого покоління. Які цікаві проекти Ви могли б виокремити?

— Департамент є засновником та ініціатором низки масштабних соціальних проектів. Однак є кілька проектів, результатами роботи над якими ми особливо пишаємося. Це, скажімо, «Вікенд для молодих родин», «Вікенд для самотніх», «Вікенд для пенсіонерів», яких ми привозимо до Львова з довколишніх сіл на один день. Ці проекти — це повноцінна синтетична програма, яка передбачає екскурсії, відвідування храмів, походи на виставки, в театри, програми для дітей, інтерактиви, майстер-класи. Департамент організовує також такі цікаві сучасні навчальні заходи, як воркшоп, майстер-клас, інтерактивна лекція у народних домах, де студенти навчальних закладів їдуть з цікавими неформальними презентаціями, лекціями (не класичними), а живими, адаптованими до певних вікових категорій. Відбуваються також різноманітні виїзди музичних, театральних колективів зі Львова в райони.

Цікавим, на наш погляд, є такий соціальний проект як «Робота через мистецтво із дітьми-сиротами, батьки яких загинули у війні ХХІ ст.». Це надзвичайно наскічена й пізнавальна програма: відвідування музеїв, театрів, спільне читання книжок, підготовка до різноманітних свят, наприклад, до Свята Святого Миколая.

Пишаємось ми проектом «Мистецтво для дітей, яким залишився день життя». Цей проект стосується дітей з онкологічними захворюваннями. Я була у клініці, бачила чудових діточок різного віку, котрі так прагнуть доброго слова, мріють навчатися, здобувати знання, і вони цілковито відкриті для цього. Тому департамент у своїй програмі зініціював майстер-класи для таких діток. І це завдання ми успішно втілюємо в життя. Щосереди відвідуємо дітей-сиріт з відповідними навчально-розважальними програмами, а кожен четвер – онкологічно хворих дітей. Ці заняття є очевидною арт-терапією. Вони поживлюють дітей, а головне – дарують їм позитивні емоції, що важливіше за будь-які ліки.

Це перший такий проект. Ніколи раніше ні ми, ні департамент жодної іншої області не ініціювали таких акцій. Ми тішимися, що наша ініціатива була первинною, адже одним із останніх законопроектів уряду колишнього прем'єр-міністра А. Яценюка був закон про те, що саме мистецтво має стати терапією для хворих. А наш проект уже працює. І я, безперечно, підтримую цю ініціативу.

Нещодавно департамент отримав інструкцію з Києва про роботу з людьми в геріатричних центрах. У Львові, на вулиці Медової Печери, 71 функціонує геріатричний пансіонат, де проживають люди похилого віку, котрі потребують допомоги й підтримки засобами культури і мистецтва. Відтак ми організовуємо відвідування театрів, музеїв, філармонії, кінотеатрів.

Що стосується бібліотечної роботи, то ми працюємо над такими проектами, як «Літературний десант» та «Бібліотека в дії».

Часто проводимо інтерактивні заходи у бібліотеках. Маємо задум запровадити квест-ігри, мандрівки Львівчиною. Привозимо величезну, площею 3x4 м коловорову мапу. І методом квесту вивчаємо пам'ятки історії, культури, архітектури, знайомимося з подвижниками Львівщини, вивчаємо їхні біографії. Завдяки розкладному матеріалу дитина за допомогою гри аналізує, візуально сприймає і запам'ятує непрості факти. Прийшовши до бібліотеки наступного разу, вона має зафіксувати пройдений матеріал, повторюючи вивчене раніше. Так до кінця року ми вивчаємо Львівщину. Далі – мандруємо Україною, пізнаючи рідний край. Це наша новинка у роботі бібліотек, що має вмотивувати бібліотеку відкритися і підтримати девіз: «Бібліотека – це модно». Звичайно, є ще багато інших цікавих проектів, над якими працюємо.

– Ми торкнулися питання багатьох цікавих ініціатив департаменту стосовно дітей і молоді на селі. Було б цікаво дізнатися, чи активно сільське населення відгукується на участі, для прикладу, сільських народних колективів у різноманітних мистецьких заходах? Наскільки ініціативними є дитячі художні колективи?

– Так, так. Якщо колектив цікавий, натхнений, має хорошого керівника, котрий уміє вмотивувати громаду та її артистично «розрухати», це можна лише вітати. Якщо ж колектив втрачає ентузіазм, якщо він існує лише для галочки і змушений їхати до того чи іншого села, бо так сказав очільник області, то, звісно, що це не сприйме громада, і жодної віддачі надалі не буде. Це провальний момент. Однак буває і так. Намагаюсь сприяти позитиву в цьому починанні. Але контролювати 450 разів на місяць, бо усього 450 колективів, я не в змозі. Сподіваємось, що нам вдасться досягти порозуміння у цьому питанні.

– Ваше бачення роботи народних домів, мережі клубних закладів, будинків культури. Чи справді будинки культури в селах у найближчій перспективі можуть стати справжніми культурними комунікативними центрами?

– Справді, це моя мрія. Але все залежить від громади. Ми дєємо зерно ідеї, кладемо його у ґрунт. А от чи воно проросте? У цьому має бути зацікавлення безпосередньо жителів сіл. Якщо громада буде до цього байдужою, то жодні зерна, навіть з постійним підживлюванням, проростати не будуть. Люди самі мають зацікавитись, захотіти, і лише тоді матимемо результат.

– А тепер про наболіле, про фінансування, оскільки саме це питання завжди гостро стоїть у будь-яких починаннях. Як вирішуватиметься питання матеріального забезпечення народних домів, будинків культури, сільських клубів? Чи відбудеться найближчими роками оснащення технічної бази, Інтернет- та ресурсно-інформаційне забезпечення?

– Що стосується Інтернету. Уже існує програма, згідно з якою Інтернет-волокно цілковито покриє усю Львівську область, і доступ до Інтернету буде скрізь, навіть у найвіддаленіших гірських районах.

Щодо матеріально-технічного забезпечення, то у Програмі народних домів є пункт, де зазначено, що на закупівлю комп'ютерів, проекторів, озвучення виділено 1 млн 900 тис. гривень. 75 народних домів уже отримали ці кошти. 600 тис. гривень виділено на пошиття народних костюмів. Цьогоріч ми відремонтуємо 194 народних домів на суму 87,9 млн гривень.

Є у нас і план-максимум. Він полягає у тому, щоби 10 народних домів у кожному районі (загалом 200 в області) було відремонтовано за спонсорські кошти. На сьогоднішній день ми залучили на ремонт народних домів 2,4 млн гривень спонсорських коштів. І ще однією надзвичайно важливою ініціативою є закупівля автобуса для проведення івентів у народних домах.

– Звичайно ж, окрім позитиву в роботі є й в галузі культури чимало проблем. Що, на Ваш погляд, потребує найбільшої уваги?

– На моє велике переконання найбільшої уваги потребує все ж виховання молоді через культуру. Проте це не можна вважати питанням сьогоднішнього дня, миттєво вирішеним завданням. Це тривала праця. Це те перше, невидиме, що потрібно закласти, аби згодом, через рік, два... отримати результат. Проте часто буває отримати позитив у цьому питанні непросто. Ти працюєш, вкладаєш, намагаєшся зробити максимально усе, а результату немає. Однак це невидиме, але таке важливе потрібно робити, навіть необхідно, для наших наступників. І саме ми повинні покласти для цього добрий, якісний фундамент, ґрутові підвалини.

Звичайно, впродовж років кожен щось робив на своєму місці, однак, вважаю, не завжди правильно розставлялись акценти. Тому я цілковито впевнена, що мое первинне і найвагоміше завдання – вкладати в молодь – талановиту, обдаровану й надзвичайно цікаву нашу юні.

Якось я побувала в Турці – чудовому карпатському краї. Знаєте, була приємно вражена цими талановитими дітьми, їхньою відкритістю та щирістю. Молоді люди, з котрими мені довелось поспілкуватись, – це люди з цікавою уявою, неординарним мисленням, прагненням до росту та вдосконалення. Таких дітей, справді, хочеться підтримувати, розкривати їхні таланти, допомагати їм пізнавати себе, і, безумовно, в таку молодь є бажання інвестувати.

– Хотілося б торкнутися й іншої грані Вашого життя. Знаємо Вас не лише як фахового керівника, досвідченого мистецтвознавця. Викликає зацікавлення також і Ваша робота над упорядкуванням антології книги «Святослав Гординський про мистецтво». Що могли б Ви розповісти про роботу над цим грандіозним проектом? Можливо є інші творчі задуми, які хотілося б втілити в життя?

– Ви мені, звичайно, полестили. Справді, моя слабкість – це щоденне прогресування як особистості, поєднуючи науку з творчістю. І згаданий проект надзвичайно допоміг мені у цьому реалізуватись. Над цим задумом я працювала шість років. Захистила дисертацію на тему «Американський період творчості С. Гординського (друга половина ХХ ст.)». Мене завжди приваблювала його мистецтвознавча грань. Вдалося зібрати 129 творів Гординського 1929–1993 рр. Я побувала у восьми країнах, працювала в архівах, у приватних колекціях, в бібліотеках, по крихтах відшукуючи відтинки його мистецтвознавчої творчості. Загалом мені вдалося відвідати 28 країн, ознайомитися з монументальною спадщиною Гординського, його станковим живописом. Робота над книгою приносila мені надзвичайне задоволення.

Почувала себе детективом, коли доводилось відтворювати текст зі згорілих аркушів книги, чи працювати з ліхтариком у підвальних приміщеннях.

Зараз працюю над монографією про американський період творчості С. Гординського, його станковий і монументальний живопис.

Не відкладаю на потім і докторську дисертацію «Українське мистецтво в Нью-Йорку в ХХ ст.» і можу з впевненістю стверджувати, що творча й науково-дослідницька робота надихає мене на виконання основної роботи. Це наче ковток свіжого повітря, який надає мені наснагу.

Хочу додати, що робота у державному б'юрі також по-своєму творча. Це залежить уже безпосередньо від тебе, який механізм та алгоритм управління обереш.

– На завершення нашої розмови хотілося б все ж дізнатися про ініціативи департаменту з питань культури, національностей та релігій ЛОДА на перспективу. Що буде пріоритетним у 2017 році, а що, можливо, стане нагальним на подальшу перспективу?

– У нинішній час важко давати прогнози на далеку перспективу. Як я згадувала раніше, триває робота над великою кількістю проектів. Успішно розпочата робота з народними домами і, сподіваюсь, успішно продовжуватиметься.

Важливим для мене є проект «Повернуті імена», який я обов'язково реалізую. У нас є багато митців, які під час Другої світової війни емігрували за кордон і чимало зробили там, на чужині, для України, презентуючи українську культуру та мистецтво. Їхні твори розкидані по світу. Тому мое завдання – повернути ці твори бодай виставково, періодично, показати їх у Києві, Львові, інших великих культурних і мистецьких центрах України, а, можливо, й там, де ці особистості народились, звідки їхнє коріння. Я намагатимусь докласти максимум зусиль для того, аби повернути 30 забутих або частково уже відкритих для вузького середовища імен митців, які цікаві були б для України і українців, для популяризації української культури і мистецтва у світі. Це, зокрема, експозиція творів Пінзеля в Музеї мистецтва Метрополітен (США) та у Токіо (Японія); виставка української ікони у Римі (Італія), Парижі (Франція).

Ми можемо і зобов'язані реалізовувати подібні проекти. Їх може бути навіть до чотирьох. Україна має показувати наше мистецтво світові у найкращих музеях. І це, маю надію, стане найяскравішою презентацією нашої країни, її культури і мистецтва у світі.

– Щиро дякую за розмову. Бажаю Вам міцного здоров'я, творчих успіхів та реалізації усіх задумів і сподівань.

Розмову провела
Оксана Кунець,
провідний редактор КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР

МОЙСЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

(до 160-річчя з дня народження та 100-річчя смерті Івана Яковича Франка)

В історії кожного високодуховного народу є постаті, котрі прикладом власного життя та значущістю творчого доробку стають невід'ємною частиною його буття, символом нації, на велич якого впродовж століть рівнятимуться покоління та епохи. Для українців такою постаттю-символом є титан Духу, геніальний письменник, філософ та мислитель Іван Якович Франко.

Ім'я славного сина українського народу сьогодні стоїть поряд з іменами світочів світової слави – Сковороди, Шевченка, Данте, Гете, Шіллера, Байрона, Міцкевича... Українці ще за життя уособлювали Івана Франка з пророком Мойсеєм, котрий крізь пекельні муки та страждання силою свого слова мав велике земне призначення – вивести свій народ на шлях волі та незалежності. Творча спадщина Франка посідає гідне місце у світовій літературі, драматургії, філософській думці й належить до неоціненої скарбниці загальнолюдського надбання, яке з плином часу здатне лише примножувати свою вартість та значущість.

Кажуть, талановиті діти народжуються від великої любові та щирої молитви до Всевишнього й дарують своїм батькам невимовну радість і тепло родинного затишку. Мабуть саме з такою ревною молитвою до Бога щоденно звертався Яків Франко – відомий по нагуєвичських обійствах як уdatний коваль, жертвуючи сільській церкві шмат земельного наділу, срібну оправу до Євангелія та власноруч виготовлений іконостас, аби вимолити у небес сина, котрому судилося стати первістком для Франків, а для усього народу символом духовної величини.

27 серпня 1856 року з народженням Івася Франка в українській духовності розпочався новий відлік часу, кожна мить якого примножується всесвітньою славою людини, котра власним життям і творчістю звеличувала свій народ, гордо прорікиши його ім'я тим, хто увірував у майбутню щасливу долю і нескореність на шляху до здобуття власної державності. З дитинства він увібрал у своє серце вогонь батьківської кузні, аби його теплом зігріти тисячі людських сердець у сподіванні країці долі та свята вселюдської любові.

Кожен, хто побував у Нагуєвичах, мабуть, уявляє, що серед цих лагідних та невисоких гір, замріяного лісу і барвистих лугів талановитий від народження Івась не міг стати ніким іншим, ніж поетом. Адже Панцирзняний ліс, Купина, кремезний дуб, біля якого часто полюбляв сидіти і мріяти малій Франко, і донині промовляють до кожного перехожого словами-віршами, наймелодійнішими звуками-піснями, які з дитинства відчуло поетове серце, а згодом перенесло свої відчуття на папір. Саме тут з'явилися перші Франкові оповідання та вірші. У старій жидівській корчмі він підглядів

образ сільського фірмана Миколи Задорожного, котрий згодом стане прообразом знаменої драми «Украдене щастя». Тут поет уперше зустріне свого побратима по перу Василя Стефаника, щоби у нескінченних розмовах та роздумах переболіти-пережити життям своїх майбутніх персонажів.

Його першим навчальним інститутом стала сільська школа в Ясениці Сільній, а першим учителем-професором – Юліан Андрасевич, котрий одразу зауважив у малому Франкові неабиякий хист до науки і невдовзі повіряв йому найвідповідальніші, як для сільського життя, функції – читати псалтир у церкві, дякувати на похоронах і навіть проводити замість себе уроки. Мабуть саме це спонукало Івася до невпинної жаги самоосвіти. Книжки і світ власних мрій уособлювали Франка з нетиповим для усталених поєднань сільського життя хлопцем, котрий прагнув скоріш до роздумів та творчості, анж до важкої сільської праці.

У 1865 році батьки скеровують Івася на навчання до школи отців василіан при церкві Святої Трійці, що у Дрогобичі. І хоча навчання там було виключно німецькою мовою, а побиття різкою та приниження людської гідності стали головними методологічними атрибутами, Франко, попри все,

демонструє глибоку ерудицію й нестримне бажання навчання. За підсумками першого року навчання його на урочистих зборах нагородили пам'ятною книжкою. Батько навіть заплакав, не приховуючи гордості за сина. Проте невдовзі помер, полишивши у розладі власну господарку та безліч неоплачених боргів.

Новітньою віхою в житті Івана Франка стало навчання у Дрогобицькій гімназії. І хоча культурно-мистецька та просвітницька атмосфера Дрогобича була на той час доволі убогою, проте у стінах гімназії Франко вперше знайомиться з творами Тараса Шевченка, Миколи Костомарова, Степана Руданського, Марка Вовчка, Панаса Мирного, «Руської Трійці», а під впливом Івана Верхратського і Юлія Туринського удосконалює свій літературний хист та пише перші професійні вірші. Його енциклопедична освіченість невпинно поповнюється завдяки досконалому вивченням літературної спадщини Шекспіра, Міллера, Клопштока, Красіцького, Гете, Ежена Сю, Міцкевича, Словацького, поряд з якими буде вписано і його ім'я. Тут розпочинаються перші фольклорно-етнографічні експедиції Франка, внаслідок яких він записав близько 800 народних пісень, коломийок, звичаїв та обрядів. Під час однієї із цих мандрівок у селі Лопин він зустрів своє перше пристрасне кохання – Ольгу Рошкевич, котра стала першою музою його життя та неперевершеної інтимної лірики.

Успіхи Івана Франка у навчанні були настільки переконливими, що у 1874 році він удостоєний престижної премії з фонду В. Головінського, завдяки якій мав змогу отримувати кошти на здобуття кінцевої університетської освіти.

1875 рік. Львівський університет, який на той час, за свідченням Івана Франка, був далеко не «світочем у царстві Духу, завдяки нудним і неглибоким лекціям багатьох професорів». Однак навчання додавало невгамованому юнакові снаги до власного самовдосконалення.

Ta все ж, поряд із академічним навчанням, справжнім університетом для Франка стало повсякденне життя Львова, сповнене діяльністю багатьох політичних гуртків та організацій, відвідуючи які допитливий студент жадібно вбирав новітню мовну лексику і популярні на той час соціалістичні ідеї, яких так і не зміг до кінця осягнути. З успіхом демонструє свій літературний хист на сторінках журналу «Друг», здійснюю дружне листування з Михайлом Драгомановим та підтримує приятельські стосунки з Михайлом Павликом.

У цьому стрімкому вирі студентського життя найтривожнішою подією став арешт редакції журналу «Друг», судовий процес та арешт Івана Франка, який за його ж висловом «упав» на нього, як «серед вулиці цегла на голову». Після цих подій він втрачає підтримку майже всіх, хто ще вчора, здавалося, був серед приятелів і друзів. А хто ще підтримував хоча б якісь стосунки з ним, робив це тихо і непомітно. Перед Франком зачиняються двері всіх провідних видавництв Галичини, і лише вірна дружба та підтримка Михайла Павлика

хоч якось рятує непросте становище.

Звітка про арешт Франка негативно відобразилась на стосунках з Ольгою Рошкевич, батьки котрої звеліли їй вийти заміж за священика Володимира Озаркевича, поклавши край їхньому з Франком коханню.

Незважаючи на постійні переслідування, драму в коханні, Франко закінчив навчання у Львівському університеті, проте без чітко окреслених перспектив працевлаштування. Справжні митарства по різноманітних видавництвах Львова, Станіславова, Коломії давали можливість заледве прожити. Та все ж якась могутня сила вела письменника до нових літературних звершень. З-під його пера виходить масштабна повість «Борислав сміється», в якій вперше у світовій літературі простежується робітнича тематика. Весільним дарунком братові Захару була його знаменита повість «Захар Беркут», яка стала справжнім тріумфом письменника у мистецтві історичної фантасмагорії в описі незламної боротьби українців Галичини за незалежність.

У 1885 році Іван Франко уперше приїздить до Києва. Місто вразило його своїми неповторними храмами, архітектурою, особливим простором вулиць і проспектів. Тут Франко знайомиться з уже відомим молодим українським композитором Миколою Лисенком, котрий одразу ж створює музику до «Вічного революціонера» та вірші із збірки «Зів'яле листя». Тут він знайомиться зі своєю майбутньою дружиною Ольгою Хоружинською, шлюб з котрою у травні 1886 року трактували як символ єднання України. Проте після весілля та переїзду до Львова короткосчасна ейфорія щастя у серцях закоханих змінилася холодним збайдужінням галицької громадськості, котра вперто не бажала зауважувати жертсвою праці Івана Яковича на літературній ниві й зі співчуттям споглядала на його проблеми та поневіряння. Часта зміна видавництв, публікації на сторінках «Зорі» поезій Степана Руданського, які по-снобістськи змінірований галицький читач вважав лише виявом вульгарності, залишили Франка без засобів до існування.

У 1887 році побачила світ збірка поезій Івана Франка «З вершин і низин», завдяки якій автор став найвизначнішим поетом України і світу. Ця подія дещо пожвавила увагу громадськості до постаті письменника. Згодом у співпраці з Михайлом Павликом Українсько-руської радикальної партії демонструє Франка як різносторонню особистість. Думка, ідеї, виступи, активна громадянська позиція цієї партії стають рушійною силою суспільно-політичного життя усієї Галичини.

У цьому ж році подружжя Франків кінцево оселяється у Львові. Іван Якович пише відомий роман «Лель і Полель», поему «Смерть Каїна», поетичну казку «Лис Микита», яка стала джерелом глибинної мудрості як для дітей, так і для дорослих, та інші твори.

1890 року розпочинається етап політичної зрілості Франка. Разом із Михайлом Павликом, а згодом і зі славетними представниками «Руської трійці» Василем Стефаніком, Лесем Мартовичем та Марком Черемшиною у Галичині

широко популяризуються ідеї українського національного радикалізму, що стали основою створення ними Української радикальної партії, метою якої було утворення єдиної соборної Української самостійної держави через утвердження широкого представництва українців в органах державного та місцевого управління, законодавства та судочинства. Значна організаторська, суспільно-політична та громадська активність Івана Яковича стала запорукою створення у Галичині міцного фундаменту українського державотворення та національного самоусвідомлення серед кращих представників української інтелігенції та простого люду.

Вагомим особистісним доробком Франка у 1892 році стає справжнє змагання за здобуття докторського ступеня. Незважаючи на відмову вченої ради Львівського університету дозволити Франку закінчити восьмий семестр студій, що було необхідною умовою для захисту у Віденському університеті, Іван Якович закінчує навчання в Чернівецькому університеті у класі відомого професора Степана Смаль-Стоцького, близькуче захищає докторську дисертацію у Відні та після тріумfalного прочитання пробної лекції у Львівському університеті на тему критичного аналізу поеми Тараса Шевченка «Наймичка» отримує вчене звання приват-доцента. Проте шлях до кафедри рідного університету Франкові був закритий. У викладацькій роботі йому відмовляли усі: від графського намісника в Галичині Казимира Бадені до рідних поборників української ідеї в краю Олександра Барвінського та Ксенофонта Охрімовича, про що Франко зі смутком писав в «Історії моєї габілітації».

Однак він творив, знайомився з новими цікавими особистостями, напоюючи усіх енергетикою своєї думки, помислу і волі, метою яких була жадана звитяга української ідеї про державність.

Його геніальна драма «Украдене щастя» зі скромного театрального підмостку «Руської бесіди» посяде гідне місце серед шедеврів світової драматургії. Оточення письменника поповнюється такими відомими постатями, як Леся Українка, Наталя Кобринська, Уляна Кравченко, а він у своїй невпинній боротьбі за український поступ, випереджаючи написання свого геніального «Мойсея», стає предтечою власного народу, упевнено стверджуючи: «Мій поклик: праця, щастя і свобода...».

У цей період його часто звинувачують у помилках й облуді. Та незабаром саме життя проситиме вибачення перед пам'яттю Івана Франка, називаючи його іменем університет, в якому не мав змоги викладати, споруджуючи йому численні пам'ятники там, де колись вивішували опудала з карикатурним образом поета, та називаючи його іменем вулиці зі спорудженням меморіальних таблиць, на помешканнях у яких він перебивався в митарствах зі своєю сім'єю.

У 1896 році, після виходу в світ неперевершеної збірки лірики Івана Франка «Зів'яле листя», літературна критика на чолі з Василем Щуратом звинуватить поета у декадентстві, так і не усвідомивши, що для усієї української культури він уже давно став «прологом», а не «епілогом».

Вихід у світ статті «Дещо про себе самого», в якій Франко нищівно викрив власних «перевертнів найрізноманітнішого сорту» української еліти, публікація статті «Поет зради», де було піддано гострому шельмуванню псевдопредставників польської шляхти, обурили як українських псевдопатріотів, так і польських шовіністів, що нерідко загрожувало письменнику навіть фізичною розправою.

Дикий дух антиукраїнства на українській землі став запорою трьох спроб Івана Франка бути обраним до Віденського парламенту, аби там відстоювати інтереси рідного народу.

Кінець XIX – початок ХХ століть позначились зламом і у політичних поглядах Франка. Він виходить з лав радикальної партії і, хоча й ненадовго, стає разом із Михайлом Грушевським членом націонал-демократичної партії. Проте зневіра у новій політичній верхівці, котра, на думку письменника, «дбала лише про власні блага», сприяє критичному розумінню Франком низки концепцій державного устрою. Так нетривале захоплення ідеями соціалізму сприяє написанню однієї із найяскравіших статей письменника «Що таке поступ?», в якій «Енгельєвська держава» у перспективі своєї реалізації на практиці слушно розглядалася автором як «величезна народна тюрма».

Франко ставав більш виваженим філософом-політологом, у світоглядних баченнях котрого простежувалися глибокі роздуми про майбутнє власного народу, з якими він щедро ділився зі своїми численними друзями і знайомими: Лесею Українкою, Михайлом Грушевським, Михайлом Коцюбинським, Гнатом Хоткевичем, Володимиром Гнатюком, Іваном Трушем та іншими, з котрими упродовж 1902–1914 років часто зустрічався під час відпочинку в карпатському селі Криворівня.

У 1904 році, подорожуючи з Михайлом Грушевським Італією, відвідавши гробницю Папи Юлія Другого, Івана Франка глибоко зворушила монументальна скульптура Мікеланджело «Мойсей». Повернувшись додому, він привіз із собою гравіроване зображення скульптури. Так в уяві поета зароджувалася безсмертна поема «Мойсей».

Здавалося, що глибочінь Франкового генія із написанням кожної наступної глави «Мойсея» сягала все нової осяйної вершини. Проте доля готовала йому не менші страждання, аніж оспіваного ним героя. У березні 1908 року під час лікування в курортному містечку Ліпік (Славонія) руки Франка розриває параліч. Письменникові тоді здавалося, що перо випало з його пальців назавжди. А що може бути страшніше, ніж таке покарання для творця слова, яке уже стало не всипущим в устах його народу? День за днем, рік за роком страждання письменника ставали все нестерпнішими, і в болісні хвилини відчаю він довго дивився спустошеним від розпуки поглядом на свої нерухомі руки і подумки запитував у них: «Що ж злого ви зробили для людей? Чи вкрали в кого що, а чи зарізали кого, що заслужили на таку кару?» Та тільки руки в цілковитому онімінні не подавали ані поруху, ані знаку, немов самі шукали відповіді на ці страшні запитання.

Чутки про хворобу Івана Франка швидко облетіли Галичину, а згодом і Україну. В устах «доброзичливців», «хрунів від інтелігенції», а чи просто пліткарів ця хвороба набирала щоразу інших діагнозів та симптомів – від легкої перевтоми до психічного розладу і навіть сифілісу. Втрата здоров'я привела до непрацездатності письменника. У квітні 1909 року, коли Франко приїхав до Києва на похорон Петра Косача (чоловік Олени Пчілки), через убогий зовнішній вигляд, що з першого погляду нагадував справжнісінього жебрака, його заледве упізнав видатний український композитор Микола Лисенко, котрий згодом увіковічнить поезію Івана Яковича у своїй геніальній музиці.

Згодом син Франка Андрій з голосу батька записував нові твори, статті, численні рецензії. Поряд із титанічною працею Франко не припиняв боротьби з хворобою. Він їде у рідні Нагуевичі, вірячи в легенду, яку почув у дитинстві, що начебто в криниці, що на його подвір'ї, можна вичерпати воду, дістати з dna золоті ключі, і тоді він неодмінно одужає. Згодом Франко їде до Одеси, сподіваючись знайти легендарний рукопис із описом лікування його недуги, котрий за легендою замурований у стіні Одеського університету. За порадою друзів отримує курс лікування в лонжеронівських болотах, що згодом дещо покращило функціонування пальців лівої руки. З'явилася, хоча й примарна, та все ж надія на омріянє одужання.

Наприкінці 1912 року, відчуваючи безсилля у боротьбі з хворобою, Іван Франко робить прощальний тур Україною, який став справжнім тріумфом письменницького набутку. Його авторське прочитання «Мойсея» у переповнених залах Тернополя, Чернівців, Дрогобича, Стрия, Бродів, Станіславова, Коломії, Турки перетворювалося на справжню всенародну овацию, котра іноді доходила до некерованих форм велелюдного фанатизму. Так, під час приїзду до Золочева велелюдний натовп заледве не випряг із брички, на якій їхав письменник, коней, аби самим впрягтися і везти містом свого пророка, генія, що уже при житті став легендою.

Така ж фанатична піднесеність супроводжувала і відзначення у 1913 році сорокарічної літературної діяльності письменника у Львові. Центральним проходом вщент заповненого театру графа Скарбека Франка під руку вивів на сцену митрополит Андрей Шептицький. Це засвідчило єдиний поступ двох титанів української духовності, в якій народ вбачав свій порятунок і неминуче відродження. Здавалося, що свято не лише великого сина землі української – Івана Франка, а й усієї великої України, що радісно посміхалася світові, пишаючись своїм талановитим сином.

Однак Франкові було невимовно сумно на цьому святі. Він просив співати лише сумних пісень, на штальт «Жалі мої, жалі», – пісню, яку пам'ятає ще з дитинства. Він сидів незворушно на сцені, низько склонивши голову над столом, і лише тоді, коли у виконанні одного з хорів зазвучала ще одна його улюблена мелодія «Чорна рілля ізорана», наче ожив.

Такими були й три останні роки життя письменника. Раптова смерть у двадцять шість років сина Андрія, без котрого не тямив свого подальшого життя, початок Першої світової війни, яка покликала у свої лави синів Тараса і Петра, невиліковна психічна хвороба дружини – усе це призвело до відходу 28 травня 1916 року Івана Франка у світ блаженних, в якому уже не було ні болю, ні хвороб, а лише вічний спокій і тиха молитва.

Його не стало, коли над сплюндреною Україною була весна, яка на противагу зів'ялому листю минулих літ буйно розквітала новим цвітом, що спинався до сонця волі та незалежності рідної землі. Його поховали у позиченому костюмі та сорочці, у чужому гробівці (Мотилевських – Мотичинських), що на Личаківському цвинтарі, та все ж не в чужій, а у рідній українській землі.

Мине небагато, з погляду вічності, часу. Україна зустріне свою справжню весну, а Івана Франка обере собі за власного Мойсея Духу, у мандрах котрого уже не буде відступництва, хули і безчестя. Великий Франко словами свого незнищенногого вірша «Похорон» стверджує:

Се правда, я сей хлопський бунт підняв,
Щоб люд сей вирвати з вашої неволі,
Щоб збуркати його з важкого сну,
Зробити паном на своєму полі.
Я гнав його, немов лінівий скот,
В огонь і січу, в труди й небезпеки,
Щоб знівечить плебейські всі інстинкти,
Щоб гартувались лицарі – запеки.

Це він – неосяжний і донині Франко запитує сучасників:
Чи вірна наша, чи хибна дорога?
Чи праця наша підйме, двигнє
Наш люд, чи, мов каліка та безнога,
Він в тім каліцтві житиме й усхнє?
І чом відступників у нас так много?
І чом для них відступство не страшне?
Чом рідний стяг не тягне їх до свого,
Чом працювати на рідній ниві – стид,
Але не стид у наймах у чужого?
І чом один на рідній ниві вид:
Безладдя, зависть, і пиха пустая,
І служба ворогу, що з нас ще й кпитъ?

Мабуть, коли зуміємо віднайти відповіді на усі ці запитання, збудуємо справжню Україну, омріяну Франком:

Та прийде час, і ти огністим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.

І. Франко «Мойсей»

Роман Береза,
директор КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР,
кандидат педагогічних наук, доцент

МАНДРЮЧИЙ ЗА СОНЦЕМ

(до 75-х роковин смерті Івана Труша)

Вересень 1939 року у Львові видався напрочуд сонячним і сухим. Недарма цей місяць впродовж наступних років будуть справедливо називати «золотим», адже, незважаючи на бурені суспільно-політичні події, якими повнилося повсякденне життя Європи, що з кожним днем все щільніше відчувала на своїй шії зашморг Другої світової війни, вересень тридцять дев'ятого року невгамовно дарував львів'янам радість сонячного світла і тепла. Попри поволі згасаюче літо, кожен день цього веселого вересня розгойдував по близку похмурої львівської бруківки безліч сонячних зайчиків, немов прагнучи бруківку, в пам'яті якої застигла не одна історична епоха, а подекуди зупинився й час, змусити посміхнутися численним перехожим, що невгамовно кудись поспішали, і, зрештою, не встигали хоча б на мить зупинитися і помилуватися останніми днями такого світлого і радісного, ще мирного та спокійного міста.

Висока львівська ратуша гордо розмахувала в такт вітрові біло-червоним польським прапором, на якому гордий орел, вдивляючись у глибочину небесної блакиті, виглядав наче страж порядку, безпеки і упевненості в собі та в місті, яке, мов коштовний скарб упродовж усієї своєї багатовікової історії переходило із рук у руки різних держав, політичних устроїв та імперій.

Сьогодні, у цьому казковому вересні 1939 року Львів політико-адміністративно належав Польщі, хоча за суспільним устроєм залишався містом українським, єврейським, вірменським, італійським, грузинським..., містом, що було засноване великим українським князем Данилом Галицьким, а розквітло і зміцніло для усієї Європи як нездоланий форпост незламного духу Галичини, а згодом й усієї України.

Тоді, у вересні 1939 року, останнім президентом Львова був відомий польський лікар, громадський і суспільно-політичний діяч Станіслав Островський – ревний прибічник порядку в усьому, що стосувалося його особисто, і передусім ввіреного йому міста.

Кожен робочий день пана Станіслава розпочинався о восьмій ранку, чого він сувро вимагав і від усіх своїх підлеглих. Незмінний щоденний регламент президента Львова розпочинався із заслуховування результатів виконаної роботи очільників різноманітних ланок з питань міського благоустрою за минулу добу, постановки нагальних завдань сьогодення, особистісного ознайомлення з діловою поштою, звернень, прохань та скарг горожан, а після нетривалого обіду – особисті відвідини загальноміських імпрез, заходів та інших значущих подій

у сфері капітального будівництва, нескінченних ремонтів комунального господарства та позовів горожан щодо проблем власного життя та благоустрою.

Іноді робочий день пана президента з-поміж нескінченної комунальної та будівельної рутини закінчувався доволі оптимістично. Станіслав Островський полюбляв відвідини Львівського міського оперного театру, був добре знаний в літературних колах провідних письменників міста та краю, де виступав на різноманітних зібраннях та засіданнях, висловлюючи власну думку про бурхливе літературне життя східної Польщі.

Проте сьогоднішній сонячний ранок шістнадцятого вересня для міського президента Станіслава Островського розпочався доволі незвично.

Він, як завжди, о восьмій ранку увійшов до свого кабінету, проте виглядав якимсь розгубленим та стривоженим. За мить він наказав покликати свого заступника з питань гуманітарного та освітнього розвитку міста пана Маріуша Кашицького.

«Головний гуманітарій міста», як його жартома називали колеги по службі, вважаючи, що пан президент, як завжди, матиме бажання послухати звіт стосовно його ділянки справ, взяв із собою ошатну блакитну папку, наповнену різноманітними паперами, графіками й таблицями.

Проте, увійшовши до президентського кабінету, чиновник, поглянувши на стривожений вигляд свого патрона, одразу ж зрозумів, що йтиметься не про інформаційні звіти, а чи новини міської науки та освіти.

— Прошу пана сідати, — тихо промовив Островський.

Він підійшов до вікна свого кабінету і кілька хвилин безмовно вдивлявся крізь щілину між віконною рамою та шторою у людський гамір, який щохвилини наростиав на площі перед ратушою.

Згодом, отяминувшись від тривалої мовчанки, пан Станіслав повернувся до запрошеного, підійшов до столу і повільно опустився у м'який фотель, спрямувавши погляд на співрозмовника.

— Чи відоме вам, пане Маріуше, ім'я львівського художника Івана Труша? — тихо запитав Островський.

— Змилуйтеся, пане Станіславе, а кому ж воно сьогодні не відоме, зніяковіло промовив Кашицький, адже художник Труш належить до найвідоміших представників маллярського мистецтва сучасної Польщі, його твори високо цінуються, зрештою, він один із найпопулярніших мешканців нашого міста.

— Усе це мені достеменно відомо, — спокійно промовив Островський, я лише хотів довідатися, чи бачили ви, пане Маріуше, його картини?

— Звичайно бачив, — із легким хвилюванням відповів Кашицький. Я за Вашим особистим, пане президенте, дорученням два тижні тому був призначений відповідальним за організацію виставки-продажу картин художника Івана Труша у приміщенні Львівського художнього музею, з нагоди чого чудово вивчив його життєвий і творчий шлях.

— Життєвий і творчий шлях — це добре, пане Маріуше, але я запитую, чи бачили ви особисто його картини?

— Звичайно ж бачив... деякі..., — дедалі більше ніяковів Кашицький.

— Деякі — це добре, спокійно продовжував господар кабінету, а ось я вчора відвідав цю виставку, про яку Ви згадали. На ній виставлені усі найкращі роботи цього художника.

— І що ж? — принишко запитав Кашицький.

— А те, що хотів Вас запитати, мій всезнаючий гуманітарію, Вас і будь-кого, хто хоча б трохи тямить в мистецтві, чи можна звичайній людині так відчувати колір, фарбу, без перебільшення, тисячами відтінків і барв. Як можна так досконало володіти відчуттям простору, вміти підпорядкувати експозицію картини

від простих до найскладніших її побудов законам форми, зрештою, як можна піднятися до вершини володає образотворчої настроєвості, яка, мов чистий струмок, розливається із кожної його роботи? Адже кілька годин я провів, оглядаючи цю дивовижну виставку, тривалий час не відходячи від кожної роботи цього справжнього майстра пензля, і раптом спіймав себе на думці, що це не я оцінюю його роботи, це він, крізь незображену колористику і гармонію сюжетів, оцінює мене, з кожним полотном все більше входячи у мою відчуттєву сферу, а разом із тим цілковито поглинаючи мене. Та що там поглинаючи, розчиняючи мене у собі, не залишаючи для мене, як і для будь-якого поціновувача, хоча б найменшого шансу, аби отяmitися і повернутися до нашого з Вами, пане Кашицький, земного і повсякденно сірого життя. Побачене, відчуте і пережите надзвичайно вразили мене. Усю ніч воно, це кольорове диво стояло переді мною, немов притягаючи магічною силою, аби знову і знову відчути цю величаву красу. Ви кажете, що художник Труш є одним із найвідоміших представників сучасної Польщі.

— Так, пане президенте...

— То чому ж він усюди під своїми картинами підписується Іван Труш, а не Ян, або ж Ясь?

— Бачите, пане президенте, художник Іван Труш за походженням — українець, з простої мушкицької сім'ї.

— Як так може бути? — зніяковів Островський.

— Саме так, Ваша світлосте. Труш 1869 року народження. Народився 17 січня у селі Висоцько, що неподалік жидівського містечка Броди. Пан президент знає про це містечко. Воно знаходиться неподалік північного польсько-російського кордону. Як став художником європейської слави — незрозуміло. Адже його батько був звичайнісінським кравцем, а мати — малописьменною селянкою. Навчаючись у Бродівській ціарській королівській вищій реальній гімназії імені архікнязя Рудольфа, майбутній художник, хоч і не вельми кохався у навчанні, проте виявив несамовитий потяг до малювання. Саме у стінах гімназії натрапив на добрих учителів з рисунку, бо змалку навчився чудово відчувати настрій кольору, вдало поєднував уже у своїх перших роботах співвідношення змісту, форми та композиції. Відомо, що після закінчення навчання у гімназії пан Труш у 1889 році збирає усі свої не вельми багаті заощадження, зібрани від продажу гімназійних робіт, і вступає до Краківської школи мистецтв. У Krakovі навчався в наших славетних професорів маллярства у класі Ізидора Яблонського, Леона Вичулковського і Яна Станіславського. Для уdosконалення отриманих знань та професійних навичок неодноразово переїжджав до Відня і Мюнхена, де студіював у школі славетного Антона Ажбе. У цей період на-

вчання піддався впливу імпресіоністських течій у мальарстві, особливо вивчаючи школу та мальарську техніку великих Клода Моне, Каміля Піссаро, Альфреда Сіслея. Саме завдяки цьому зумів досконало передавати у своїх роботах колористичну настроєвість, гру світла й тіні, які стали неповторними акцентами у його пейзажах, портретах і натюрмортах. Окрім цього, пан Труш протягом усього свого життя надавав особливого значення розширенню власних світоглядних бачень та уявлень, що для справжнього художника має неабияке значення. Адже неодноразові подорожі митця на Придніпрянську Україну, в Крим, Італію, Палестину, Єгипет стали основою його вагомого творчого доробку, який стрімко зробив його ім'я знаним в усій Європі.

Після цих слів Маріуша Кашицького в кабінеті запанувала нетривала тиша. Станіслав Островський повільно підвівся з фотелю і неквапливо підійшов до вікна. Проте, не зосереджуочи уваги над тим, що діється на ратушній площі, знову звернувся до свого співрозмовника.

– Пане Маріуше, бачу, Ви справді добре обізнані з життям і творчим доробком Івана Труша. Виставка художника, за організацію якої відповідали саме Ви, дала Вам відчутний поштовх для висвітлення його біографічних і творчих даних. Проте мені хотілося б зрозуміти, чому художник Труш, отримавши ґрунтовну мальарську освіту в Польщі, спілкуючись і перебуваючи переважно у колах нашої передової мистецької еліти, все ж залишається переконаним українцем? Я це сповна відчува учора, споглядаючи виставку. У кожній його картині більше України, аніж будь-чого іншого. Отож, запитую, цей справжній геній мальарства й справді переконаний українець? Невже нічого польського не увійшло в його ментальну сутність?

Від цього неочікуваного запитання Кашицький дещо зітнівся. Мабуть він не був готовий до такого різкого переходу від теми про творчість Івана Труша до його національної приналежності та уподобань.

– Як Вам сказати, пане президенте...

– Так і кажіть – правдиво і відверто, – різко наголосив Островський.

– Бачите, відомо, що, навчаючись у Krakovі, пан Труш активно гуртував навколо себе свідому українську молодь у товаристві «Громада». Молоді люди неодноразово влаштовували санкціоновані шевченківські вечори, виставки робіт українських художників, яких тоді чимало навчалося у Krakovі та його околицях. Вони захоплювалися радикальними поглядами сучасного українського філософа, педагога і громадського діяча Михайла Драгоманова. А постати свого великого співітчизника, письменника-філософа Івана Франка була для них кумиром. Усі ці праґнення молодих людей підтримував свою

активною діяльністю ще один відомий письменник з України, котрий саме у цей час працював у Krakovі, – Василь Стефаник. Таке оточення посилювало в молодечих умах і гарячих серцях почуття щирої любові до всього українського.

– Українського, українського! – раптово перервав Островський, а де ж наша славетна поліція, служби державної охорони, зрештою, місцева влада? Якщо так далі піде, то ми скрізь матимемо лише українство, а нашого польського зі свічкою удень не знайдемо.

– Бачите, пане президенте, хочу лише зауважити, що багато зі свідомих молодих поляків теж симпатизували національним праґненням української громади, і вияв взаємоповаги неодноразово спричинявся добрими вчинками на благо обох народів.

Після сказаного Кашицький змовк, боязко очікуючи реакції президента. По хвилі мовчання пролунала репліка.

– Отож, саме цього, що Ви називаєте «міжнаціональною взаємоповагою», особливо у молодіжному середовищі, у стані представників нашої майбутньої польської інтелігенції, варто найбільше боятися.

– Дозвольте довідатися чому? – несміливо перепитав Кашицький.

– А тому, мій дорогий друже, що невдовзі ці інтернаціональні люб'язності можуть розмити сутність нашої великої нації. Усе наше «великопольське» може знову розчинитися в українстві й перетворитися у незначне й нікому не потрібне у світі «малопольське».

– Я цілковито поділяю Ваші тривожні думки, пане президенте, – вже сміливіше промовив Кашицький, проте змушені визнати, що з того часу, коли Львів після Першої світової війни відійшов під протекторат Польщі, художник Труш, як і багато інших митців, науковців, суспільно-громадських діячів українського походження, залишився поза увагою нашої держави. Адже відомо, що Іван Труш за часів Австро-Угорщини мав опінію одного з найбільш високооплачуваних художників і міг безбідно жити з сім'єю близько року лише за кошти, отримані з продажу однієї картини. Тепер пан мальар на рік довершує близько трьохсот картин, з продажу яких заледве зводить кінці з кінцями, а його дружина Аріадна вимушена давати приватні уроки французької мови, якою володіє досконало, однак і це не додає сім'ї митця очікуваного достатку...

– Пане Кашицький, дозволю собі нагадати Вам, що більшовицька армія перейшла Збруч. Маю велику надію, що наша побідна польська армія відіб'є зухвалі воєнні випади червоної голоти. А тому хочу наголосити про те, що Польща не може у сучасному

стані її економічного і господарського розвитку стати землею обітаваною для всіх, хто жадає від неї дива, – різко перервав свого співрозмовника Островський. Тим паче, що серед цих «усіх» – чимало не поляків. І пан Труш, на жаль, серед них. Тому будьмо об'єктивні й справедливі: попри те, що він справді талановитий, ба навіть геніальний, наш уряд не має змоги задоволити усі його мистецькі та особистісні запити. Час зараз – складний, а тому кожен виживає у ньому, даруйте, як може. А стосовно дружини пана Труша – пані Аріадни, я чув, що вона є доночкою вже згадуваного Вами українського філософа Михайла Драгоманова і двоюрідною сестрою відомої української поетеси Лесі Українки.

– Цілком слушно, пане президенте, – пожавівши Кашицький. Саме під час своєї першої поїздки Наддніпрянщиною Іван Труш зупинився у Києві, де запізнався з передовими представниками української інтелігенції – композитором Миколою Лисенком, театралом Михайлом Старицьким, громадською діячкою Оленою Пчілкою, письменником Іваном Нечуєм-Левицьким, політиком Михайлом Павликом, мово-знатцем Павлом Житецьким та багатьма іншими. Маючи намір допомогти своїми лекціями, порадами та консультаціями першій українській школі мальтського мистецтва під очільництвом Миколи Мурашка, він у вільний від лекцій та занять час познайомився з Лесею Українкою і почав малювати її портрет. Поетеса уже тоді була важкохворою, тому позування художникові давалося їй з великими зусиллями. Якось між сеансами позувань поетка випадково показала Трушу світлину своєї двоюрідної сестри Аріадни. Зображення дівчини глибоко вразило творчу уяву митця. Невдовзі молоді люди зустрілися і одружилися. З цих пір це справді дібране подружжя та щаслива сім'я. Узи Гіменея ще більше зміцнili з появою на світ донечки Ади, в котрій батько і мати вбачають своє найбільше багатство. Ось така історія цього портрета і зворушливого кохання, що переросло у міцний шлюб. Хоча відомо, що сам портрет не отримав у Лесі Українки схвалення. Побачивши його завершеним, поетка сприйняла портрет поверховим і радше потішним.

– Я бачив цей портрет учора на виставці, – знову перебив Островський. Він справив на мене величезне враження. Вочевидь Леся Українка, як і будь-яка інша жінка, хотіла б побачити у своєму зображені більше приваб, мальтських прийомів, які б акцентували її красу. Мабуть, як і усі жінки, вона прагнула бачити у собі лише красуню, і якщо би Труш був недосконалим художником, то зобразив би її саме такою. Проте зникла б харизма цієї непересічної поетки – незламна воля, гнів, який струменить у її погляді, і мужність,

яка була невід'ємною рисою цієї неповторної жінки. Я довго стояв саме біля цього портрета Труша і врешті дійшов висновку, що у цій роботі він виявив себе не лише видатним маляром, а й художником-психологом, і це я кажу Вам як лікар за фахом. Якщо Вам колись доведеться ще раз вдивитися у цю роботу художника, неодмінно зверніть увагу на погляд цієї жінки. Художник без особливого обдарування ніколи не зміг би відчути, а тим паче відобразити пензлем і фарбами такі очі й такий погляд...

Після цих слів співрозмовники на мить затихли, немов знову подумки перенеслися у барвистий світ полотен художника, котрий став об'єктом їхньої неквапливої розмови.

Коли нетривалі роздуми завершилися, Островський, бажаючи закінчити розмову, підкresлено промовив:

– Пане Маріуше, зважаючи на не вельми заможне становище пана Івана Труша та його сім'ї, підготуйте ухвалу магістрату за моїм підписом про надання художнику одноразової грошової допомоги. Нехай хоч це стане певною подякою за його гідний талант від нашого міста, зрештою, від Польщі.

– Слухаюсь, пане президенте.

Зрозумівши, що розмова добігла свого завершення, Кашицький підвівся, і, злегка вклонившись, вийшов з кабінету.

У приміщенні знову запанувала тиша. Станіслав Островський, вкотре підійшовши до вікна, подумки зрадів ще раз пережитим відчуттям, які підсилили його враження після учорашніх відвідин виставки.

А тим часом на ринковій площі, яка, мов на долоні, проглядалася з вікна міського президента, було вже гамірно і людно. Безперервний торг нестимною метушнею підживлював і без того стрімку динаміку міського життя. І над усім цим було багато сонця, як і у картинах Івана Труша. Островському здавалося, що все це світле, сонячне і гамірне ніколи не зупиниться і не закінчиться. Але це тільки здавалося...

Раптом шиби його кабінету легко забряжчали, здригаючись від незрозумілих вибухів і пострілів, що ледь чутно долинали з львівського передмістя – містечка Винники.

Наступного, такого ж сонячного та погожого дня сімнадцятого вересня у Львів увійшла Червона армія. Львів'яни з подивуванням оглядали новоприбулих гостей, котрі у непривабливих та пошарпаних воєнних одностроях втомлено крокували центральними вулицями міста, кидаючи розгублені погляди на фасади величавих, вишуканих будівель, охайнно вимощених доріг та бруківок, шляхетних пам'ятників. Усі вони, незважаючи на втому, яка помітно пробивалася крізь мляві посмішки, немов намагалися вторити погожому дню золотого вересня у розкішному і досі незнайомому їм місті.

Лише старий, середньовічний, європейський Львів з пересторогою глипав відчиненими вікнами своїх сірих кам'яниць на численних прийдешніх з азійськими рисами обличчя, котрі невдовзі стануть його повновладними мешканцями. Так само швидко з облич корінних львів'ян зникнуть усмішки і радість, а Львів ще більше стане сірим і посивілим, скам'янілим поглядом, вдивляючись на все, що відбуватиметься у ньому і довкруж, – на роки, на десятиліття...

21 березня 1941 року, о полудні, на ґанок ошатного двоповерхового будинку по вулиці Обводовій, 10, що вирізнявся своєю архітектурною імпозантністю, вийшов невисокий на зріст літній чоловік, одягнений у скромний, робочого штибу костюм із обтягаючою камізелькою, з-під якої було видно білу сорочку з розшпиленими рукавами та великим коміром. О тій порі чоловік, користуючись погожими весняними днями, завжди виходив на ґанок свого будинку, аби перепочити між роботою і відвідати свою увагу на барви кожного нового дня, які так щедро дарувала природа щойно пробудженого від зимової сплячки довкілля.

Цим чоловіком був відомий український художник, педагог, фотограф, мистецький критик і публіцист Іван Іванович Труш.

Присівши на ротанговий фотель, що стояв цілоріч на ґанку, він любив вдивлятися у садок та городець, дogleянутий власноруч. Усі ці ще необрблені грядки невеличкого прибудинкового городця з нетерпінням очікували його працьовитих рук, як і кущі та дерева, котрі він привіз і посадив у своєму саду, повертаючись зі своїх численних далеких і близьких подорожей Україною і світом. Незважаючи на ще доволі прохолодний полудень, уся ця несміливо зеленіюча рослинність вдячно вітала його, киваючи кожною травинкою і гілочкою, вторячи слабким поривам раннього весняного вітру і променям ще квального, проте вже яскравішого після суворої зими сонця.

Художнику йшов сімдесят другий рік. Із цих років він сорок два присвятів маліарському мистецтву, завдяки чому отримав заслужену світову славу і визнання. Його ім'я знаходилося поруч із найвидатнішими постатями образотворчого мистецтва першої половини двадцятого століття, а його картини стали окрасою провідних музеїв, виставкових залів та найелітніших державних та приватних колекцій в Україні, Польщі, Великій Британії, Австрії та Болгарії.

Проте до усієї цієї слави чоловікові було байдуже, бо зізнав і усе свідоме життя був переконаний, що справжнє його щастя не в ореолі слави, гучних словах епітафій і славнів, яких за прожиті роки йому довелося почути чимало, а в праці, завдяки якій народжуються його кар-

тини, що переконливо привласнюють для себе статус безсмертя.

Він зінав, що успіх його непересічного таланту залежав від глибокої любові до своєї коханої дружини і улюбленої донечки, а через незбагненну родинну любов він навчився любити усіх людей, котрі щедрим ужинком зустрічалися на його життєвому шляху. Ці люди були надзвичайно різними за своєю суттю, життєвими уподобаннями та моральними принципами. Були серед них і добри, і злі, були щедрі й скупі. Та, найголовніше, що ніколи він не зустрічав байдужих до його життєвої долі, до його щедрого на барви таланту, до картин, яких за все своє життя написав понад шість тисяч і кожна з них стала величавим славнем сонцю, життю і людині.

А хіба могло бути інакше? Чи міг він назвати намарне прожитим своє життя, в якому йому зустрілися неперевершенні й найколоритніші постаті європейської, зокрема української, культури, науки та багатьох інших сфер прогресивної спільноти.

Його сучасниками і друзями у різні періоди життя були найвизначніші представники української інтелігенції різних професій і життєвих уподобань: фольклорист і композитор Осип Роздольський, лікар Тадей Соловій, юрист Тит Романчук, архітектор Василь Нагірний, а також плеяда відомих українських художників, серед яких Модест Сосенко, Олекса Новаківський, Осип Курилас, Корнило Устиянович, Теофіл Копистинський, Микола Івасюк, Юліан Панкевич, Порфирій Мартинович, Олена Кульчицька, як і ті, хто згодом стане знаковими постатями української нації, українського національного духу. А серед них неодмінно й він – художник, котрий народився у простому українському селі, осягнув найпотаємніші секрети малярства в Європі, став автором їх численних портретів, які, поряд із високомайстерними пейзажами, натюрмортами, урбаністикою, поставлять його образ поряд із ними – славетними і незабутніми.

Великий Іван Франко називав його художній талант «надією української еліти», а він, з вдячністю за даним оцінку, палко пропагував у своїх виступах, лекціях та публікаціях невмирущого Мойсея. I, зрештою, силою свого художнього таланту втілив цей біблійний образ у картині, яка за рівнем художньої вартості стала в один ряд із геніальним твором поета.

Завдяки Іванові Франкові Львівське Наукове товариство імені Тараса Шевченка замовило Іванові Трушу написання серії портретів видатних діячів української культури та науки. І світ побачили незрівнянні образи Михайла Грушевського, Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Антоновича та багатьох інших.

Василь Стефаник, побачивши вперше картини художника, а згодом запізнявшись з ним особисто, в одному з листів назвав Труша «одним з найталановитіших людей, котрих зінав».

Станіслав Людкевич, з котрим Труш налагодив у Львові видання «Артистичного вісника», вбачав у своєму творчому побратимові «тонкого поціновувача усього, що маємо у сучасному мистецтві, незалежно від його жанровості, стилістики та змісту».

Зрештою, він – художник беззаперечного визнання і заслуженої слави – не замкнувся у власному доробку та мистецькому егоїзмі, як це можна було спостерігати на прикладі мистецького життя багатьох його сучасників. Він завжди глибоко переймався успіхами й невдачами своїх талановитих сучасників.

Якось побувавши на концерті геніальній української співачки Соломії Крушельницької у Львові і побачивши під час концерту напівпорожній зал, Труш звернувся до львів'ян із нищівним докором, закликаючи до «отямлення» усіх тих, хто вбачає найвищі зразки лише в усталених штампах іноземного мистецтва і небажання шанувати неповторні «об'явлення вітчизняного мистецького продукту».

Над усе у хвилини творчого натхнення художник любив сонце. Саме воно – всемогутнє дитя всесвіту навчило його по-особливому бачити колір, відчувати його гру залежно від пори року, а чи дня. Він навчився відображати настрій цього планетарного світила, до чого прагнуло багато, однак вдавалося лише обраним. І він ним став, за що його часто називали «поетом сонця», або ж «художником, мандруючим за сонцем».

Ось і зараз по-весняному радісне сонце знову вигравало перед своїм обраним художником світлом і тінню ще зовсім юної весни. А він в задумі спостерігав за міriadами сонячних зайчиків, які немов запрошували його у свій грайливий танок.

Та йому було вже не до забав. У свій поважний вік він цілковито втратив слух і спілкувався зі своїми рідними та знайомими за допомогою нотаток. Його зір, хоча й не мав уже колишньої гостроти, проте відчував багато відтінків, однак викласти їх на полотні становало все важче.

Цього весняного дня Іван Труш завершував роботу над картиною «Кримський пейзаж з скелями», не знаючи, що вона стане останньою у його творчому доробку.

Не знав він і про розмову останнього президента міста Львова Станіслава Островського зі своїм заступником Маріушем Кашицьким, у центрі уваги якої була його особа. Він так і не отримав грошову винагороду з міського бюджету, бо, одразу після приходу совітів до Львова, міський президент Станіслав Островський був заарештований і засланий до ГУЛАГу, а після звільнення емігрував за кордон, де став четвертим президентом Польщі у вигнанні. Своє життя колишній очільник Львова закінчив у дев'янносто в Лондоні, де і знайшов свій вічний спочинок на польському кладовищі. Слід Маріуша Кашицького зник серед доріг і стежинок багатьох польських утікачів.

Не знав Іван Труш і про те, що нова влада під червоним прапором нових ідей прагнула об'єднати навколо себе кращих представників передової української інтелігенції Галичини і саме уньому – найавторитетнішому художникові сучасності – вбачала особу, здатну повести за собою талановиту мистецьку еліту під присягу новим ідеям і вартостям, які, на глибоке переконання цієї ж влади, мали б жити вічно.

Саме з цією метою йому – художнику світової слави – довіряють очолити крайову організацію художників, а згодом розпочати написання монументального по-лотна «Радянський воїн-визволитель у Львові» як символу непорушної мистецької обітниці та служінню комуністичній партії і якомусь, ще не до кінця зрозумілому для художника, новому радянському народові.

На усе це великий митець відповідав легкою усмішкою, в якій вбачалося переконливе несприйняття, спротив і відмова.

Не міг він знати і про те, що за кілька місяців криваву ходу Другої світової війни зустріне і його рідний Львів. У час переслідувань, цькувань і утисків фашистської влади містяни, котрі мали у своїх помешканнях картини великого Труша, могли знайти жаданий порятунок від своїх численних проблем і поневір'я. Адже ці дивовижні роботи уже давно стали, як і золото, діаманти та інші коштовності, тим неоціненим скарбом, завдяки якому можна було отримати шматок хліба, а, почасти, й врятувати життя.

Утім цієї сонячної весняної миті художник Іван Труш не знав найголовнішого, що цей чудовий день є передостаннім у його земній дорозі, по якій він незмінно мандрував за сонцем, прагнучи зрозуміти суть і філософію його барв.

Завтра, 22 березня 1941 року його не стане. Свій останній спочинок він знайде на Личаківському кладовищі у Львові. Під час похорону учні покладуть до його домовини мольберт і пензель, аби душа великого митця продовжила творити в інших незвіданих світах і просторах.

З цього далекого сумного дня, коли над Львовом і усюю Україною небо, бува, одягнеться у шати барвистого серпанку, а чи вечірня зоря у парі з місяцем зайдуться у шлюблому танку на плесі замріяної річки а чи озера, або ж вертепний гурт заколяядує дзвінкими голосами, розганяючи заметілі й спиняючи віхоли та буревії, подейкують поміж собою люди – то наш великий Іван Труш зійшов над небесами, поставив свій мольберт над хмарами і пензлем дарує нам красу – красу невмирну, красу вічну.

Роман Береза,
директор КЗЛОРДОЦНТ і КОР,
кандидат педагогічних наук, доцент

СПОГАД ПРО СТЕПАНА СТЕЛЬМАЩУКА (пам'яті улюбленого учитеся присвячується)

Вперше я почув хор Степана Стельмащука ще студентом Львівського педагогічного училища (1958–1961). Надзвичайне враження, яке проніс через усе життя, справили на мене, початкуючого тоді музиканта, виступи студентського хору Львівського педагогічного інституту під керуванням С. Стельмащука 1959 р. на конкурсі ім. М. Леонтовича та на вечорі, присвяченому столітньому ювілею Івана Франка. У задушливій ідеологічній атмосфері боротьби з націоналізмом хорові твори М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, С. Стельмащука, оригінальні твори В. Матюка, Я. Ярославенка, Є. Козака були наче ковтком свіжого повітря. Культура поведінки студентів хору, їхнє вміння тримати себе на сцені, скромні, однак привабливі вишиванки – усе це створювало справді мальовничу картину, з якою голосово й інтонаційно гармоніювали чистий акапельний спів. Запам'ятався соліст Богдан Базилікут (майбутній народний артист України). Ніби сьогодні чую його «Вівці, мої вівці, вівці та отари, хто вас буде пасти, як мене не стане?». Такі концерти мали величезний вплив на національно-патріотичне й музично-естетичне виховання молоді.

Після відвідин хорових концертів у Львові Володимира Пекара (майбутній керівник хорової капели «Трембіта») та Степана Стельмащука між нами зародилася творча дружба, яка тривала впродовж усього життя. За порадою Степана Ільковича я вступив до Дрогобицького педагогічного інституту ім. І. Франка на музично-педагогічний факультет, де мав щастя здобувати хорову школу у його класі диригування як учасник чоловічої хорової капели «Бескид» (керівник – С. Стельмащук, диригенти – Р. Сов'як, Л. Коцан, О. Ліщинський, О. Ярка, концертмейстер – С. Хавалка-Ліщинська).

Яскравим представником галицької інтелігенції, свідомим українцем, захопленим музикою і хоровою справою, був Степан Стельмащук (1925–2012). Викладав він надзвичайно чітко і зрозуміло. Особливий акцент робив на читанні та аналізі партитури, вивченні текстів, підказував, з якого джерела можна отримати інформацію про того чи іншого композитора, твір, хор. В його класі я вивчав «Думи мої» Є. Козака, «Над Прутом у лузі», «Огні горять» С. Воробкевича, «Цигани» (укр. пер. О. Пчілки) Р. Шумана, «Дніпро реве» Д. Січинського, кантати «Шевченкові» К. Стеценка, «Хустина» Л. Ревуцького, «Анчар» А. Аренського, «Косар» С. Людкевича (диригував на державному іспиті «Бескидом»), «Заповіт» М. Вербицького, сцену молитви із «Запорожця» С. Гулака-Артемовського, читав партитури зарубіжної класики та ін.

Надзвичайно вразив С. Стельмащук таємний епізод у моєму житті, коли я за тиждень вивчив кантату-поему Л. Ревуцького на слова Т. Шевченка «Хустина».

Уроки диригування, на запрошення С. Стельмащука, часто відвідував тоді декан факультету Василь Якуб'як (композитор і диригент, переможець Першого крайового хорового конкурсу ім. М. Лисенка 1942 р. з хором с. Печеніжин з Коломийщини). Цей видатний музикант, непоцінований часом і людьми, мав абсолютний слух, феноменальну пам'ять, унікальне мелодичне чуття, потужний інтелект, глибоке музичне мислення, яке втілилося у його композиціях, виданих лише 2014 року (Тимофіїв М. Композитор Василь Якуб'як. – Чернівці : Друк Арт, 2014. – 296 с.). Ці педагоги, доситьмно знаючи історію української музики, навчали студентів обставинам створення тих чи інших творів, вимагали глибокого проникнення у зміст художнього твору, передання точності та якості відтворення авторського тексту, розповідали про видатних західноукраїнських митців.

У складі «Бескиду» мені довелося гастролювати Україною (під час мистецьких мандрівок часто

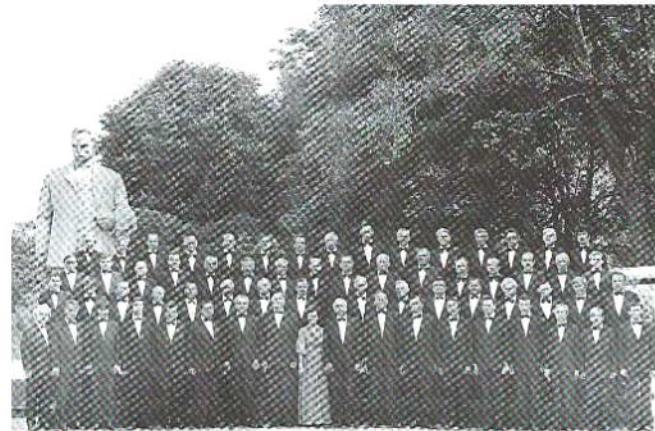
виконував роль репетитора, розучував партії з хористами, більшість з яких не мали музичної освіти). Як член художньої ради хору брав участь в обговоренні репертуарної політики колективу, допомагав С. Стельмащук у вирішенні організаційних питань. Пам'ятним став виступ «Бескиду» на Львівському телебаченні. Багато емоцій в односельців та моєї родини викликала пісня «Ой пущу я кониченька», де я виконував соло у складі тріо з М. Паночком та Л. Коцаном.

У цей період, заохочуваний Степаном Ільковичем, я також здобував хормейстерський досвід, працюючи зі студентським дівочим хором фізико-математичного факультету та хором хлопчиків Палацу піонерів.

Працюючи викладачем диригування, керівником курсових хорів, академічною хоровою капелі Чортківського педагогічного училища, хору хлопчиків середньої школи с. Ягольниця, зведеного хору Чортківського району Тернопільської обл., хормейстером Народної капели бандуристів Будинку культури «Мрія» (1968–1975), до репертуару своїх колективів обов'язково включав твори С. Стельмащука, іноді був їх першим виконавцем: «Вітер з гасем розмовляє» (муз. П. Стельмащука, обр. С. Стельмащука), «Там за двором, за дворами» (обр. С. Стельмащука білоруської народної пісні «Кацілася чорна галка») та ін. Твір «Там за двором, за дворами» з величним успіхом прозвучав і на з'їзді кобзарів у 70-ті роки (Тернопіль, Чортків), де були присутні народний артист України, керівник капели бандуристів М. Гвоздь, викладач бандури Київського музичного училища ім. Глієра В. Лапшин, учень В. Лапшина, вчитель співів О. Цигилика в сільській школі О. Шумилович, відомий конструктор бандури В. Герасименко, перший бандурист, народний артист України С. Баштан, бандурист, заступник голови Львівського відділення музично-хорової спілки М. Баран та інші відомі творчі люди.

Будучи головою державної екзаменаційної комісії в Чортківському педучилищі, вимоглив С. Стельмащук опитував на фоні хору, аналізував невдачі, де-

монстрував відповідні елементи диригентської техніки та прийоми розучування твору, пояснював засоби втілення художнього образу. А в особистих бесідах зі мною аналізував загальний стан хормейстерської підготовки в училищі, давав поради з висоти свого творчого досвіду.

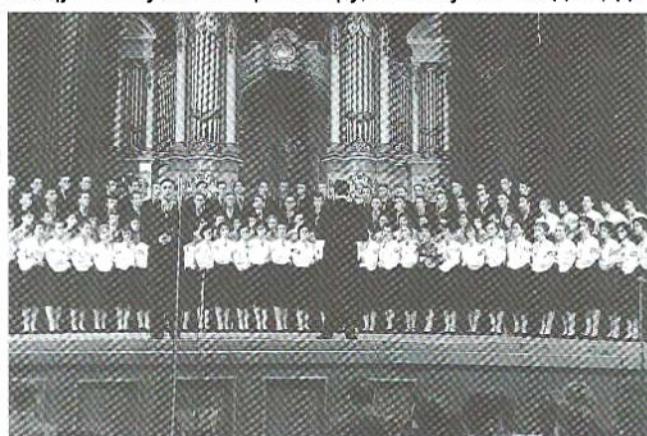

Хор «Бескид»

(в центрі – С. Ліщинська і С. Стельмащук), 1970 р.

У 1970–1971 рр. Степан Ількович запросив мене до участі у фольклорній експедиції в с. Скородинці (рідне село С. Стельмащука) для запису троїстих музик (згодом записи були передані у фонд ІМФЕ). І в цій сфері діяльності С. Стельмащук викликав подив – умів з професора перевтілитися у «свого хлопця», знайти підхід до народних виконавців, підвести до музично-виконавського стану. До Скородинець з Чорткова любив ходити пішки навпростець, милуючись краєвидами, згадуючи дитинство, молоді роки... Згодом Степан Ількович опублікував збірки «Сто українських народних пісень села Скородинці на Тернопільщині» (К., 1967); «Ой зібралася звірина: Українські народні пісні-казки для дітей» (К., 1991); спільно з П. Медведиком побачило світ два випуски «Пісень Тернопільщини» (К., 1989, 1993) та ін.

Переїхавши 1975 року до Львова, мені довелося керувати хорами ПТУ № 63, 29, 33, механічного факультету Львівського сільськогосподарського інституту (1977–1979), технічно-економічного коледжу (1997–2002), коледжу харчової промисловості (2002–2007), Народною хоровою капелою «Галичина» (з 1997 р.) та дитячою вокально-хоровою студією «Козачата» с. Кернича Городоцького району Львівської обл., а також співати у хорах під орудою заслуженого вчителя України Є. Федоренка, заслужених діячів мистецтв України О. Цигилика, З. Демчоха, Ю. Антківа... Водночас викладав диригування, хорознавство та хоровий клас, працював методистом, завідувачем методичного кабінету Львівського музично-педагогічного училища ім. Ф. Колесси (1975–1999), викладачем педагогічного коледжу (2001–2005) при Львівському державному університеті ім. І. Франка, Великолюбінської дитячої школи мистецтв (з 2001 р.).

Студентський хор Дрогобицького педагогічного інституту виступає на сцені Львівської філармонії (соліст – М. Паночко, диригент – С. Стельмащук), 1961 р.

Наша співпраця зі С. Стельмащуком тривала. Ми зустрічалися на концертах, аналізували їх... Степан Ількович неодноразово був головою державної екзаменаційної комісії у музично-педагогічному училищі, а також членом журі хорових конкурсів, на яких я виступав зі своїми хорами. У властивій лише йому манері мій учитель умів і похвалити, і толерантно зауважити недоліки, допомагав з підбором репертуару, пропонував власні твори, цікавився поточними справами у хорі, доброзичливо дораджував у різних ситуаціях професійної хормейстерської роботи.

Своєрідним оглядом композиторської творчості С. Стельмащука став авторський концерт з нагоди 80-річчя, який відбувся 19 грудня 2005 року у Львівській філармонії, за участі Народної капели бандуристок «Зоряніця» (керівник – З. Сичак) Львівського національного університету ім. І. Франка, ансамблю солістів (керівник – заслужена артистка України М. Галій-Моравська), Львівського муніципального хору «Гомін» (керівник – заслужений діяч мистецтв України, професор О. Цигилик), солістів: Олексія Кувітанова, Надії Сторощук, Володимира Крив'юка, Віктора Сторощука, Петра Швайковського, піаністів: Іштвана Соланського, Надії Бабинець, диригента Руслана Ляшенка. Слово про ювіляра виголосила доктор музикознавства, професор ЛНМА ім. М. Лисенка Любов Кияновська, яка наголосила на патріотичній спрямованості та народно-пісенних витоках творчості С. Стельмащука. Його твори на поезії Т. Шевченка, М. Шашкевича, С. Руданського, М. Старицького, І. Франка, Уляни Кравченко, Б. Грінченка, Р. Купчинського, Ю. Шкрумеляка, В. Сосюри, Яра Славутича, Янки Купали та багатьох поетів молодшого покоління сповнені інтонаціями українського мелосу.

Запам'ятались захоплені розповіді літніх людей про спів хору Дмитра Котка, який ще до війни гастролював Галичиною. Однак пошук матеріалів про цього славного українського музиканта не дав жодних результатів. Виявилося, що його ім'я, як репресованого, було під забороною. Повернувшись із заслання, він з 1958 року працював у львівській капелі незрячих бандуристів «Карпати», вокально-хорове виконавство якої підняв на професійний рівень. Однак преса, рецензуючи яскраво-самобутні концерти капели, замовчувала ім'я її керівника. Мені пощастило в часи училищного учнівства бувати на концертах капели «Карпати». Враження від звучання чоловічих голосів були надзвичайні. Особливо захоплювала ансамблева злагодженість, технічна відшліфованість кожної партії та динамічна шкала хору.

Через багато років постать талановитого музиканта була описана С. Стельмащуком, який понад 30 років збирав матеріали про Дмитра Котка та його хори. Збирав по крихтах ще у ті часи, коли все, що мало українське національне спрямування, було під забороною. І в цьо-

На звітному концерті Т. Курань вітає учителя С. Стельмащука квітами

му одна з важливих рис особистості професора Стельмащука – він ніколи не корився заборонам і завжди йшов за своїми переконаннями. Фундаментальна праця С. Стельмащука про основоположника професійного хорового співу на Західній Україні Д. Котка побачила світ уже в часи Незалежності. Книга, видана дрогобицьким видавництвом «Відродження» у 2000 році, швидко стала раритетом. Сьогодні – це найповніше видання про славного українського диригента.

Будучи відомим хормейстером Львівщини, здобувши славу із студентським хором та чоловічою хоровою капелою «Бескид», Степан Ількович не мав спокійного життя. Численні чиновники, владні органи часто «цикавилися» репертуаром та концертною географією маestro, його висловлюваннями. Виклики на «килим» парткому були в радянський період частими... А за цим – підвищення тиску, інфаркти... Однак воля, віра у правильність обраного шляху не зламали український дух, який у Степана Ільковича був головним осердям життя і творчості.

Великий життєлюб С. Стельмащук любив спілкуватись з людьми, особливо молоддю, розмовляв вищуканою українською літературною мовою й своїх співрозмовників спонукав вслушатися у правильність мовлення. Любив співати в компаніях під гітару, якою володів цілком пристойно. Запам'яталася у його виконанні пісня «Карі очі чорні брови»... Часто жартував, і навіть, коли хворів, кепкував над своїм станом...

Приводила Маestro в останню дорогу уся хормейстерська спільнота Львівщини. Делегацію з Дрогобича очолив професор Михайло Шалата, який і виголосив прощальну промову... Бескидяни тужливо заспівали «Чуєш, брате май»...

Пам'ять про моого дорогочого учителя, наставника, професора Степана Ільковича Стельмащука назавжди залишиться у моєму серці.

Теодор Курань,
заслужений працівник культури України

ПОЕЗІЯ ДЕРЕВА

3 лютого 2016 року в експозиційному залі Львівського музею мистецтва давньої української книги відкрилась виставка коренепластики та дерев'яної скульптури май-

стра із Золочівщини Андрія Маркевича. В її урочистому відкритті взяли участь директори КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР Роман Береза, Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького Лариса Разінкова-Возницька, Музею «Русалки Дністрової» Галина Корнєєва, а також майстри народної творчості, мистецтвознавці, представники творчого середовища Львівщини, мешканці та гости столиці Галичини.

Кожен ексклюзивний витвір Андрій Маркевич глибоко осмислює, аналізує, «пропускає» крізь себе. Митець зізнається, що дерево для нього – живий організм, з яким він спілкується, який відчуває, який йому відкривається, піддається та веде за собою. Розповідає, що дерев'яні стовбури та корені інколи можуть лежати довго, допоки до них торкнеться рука майстра. Адже без натхнення та ідеї – його праця неможлива.

*Михайло Бондар,
проводний методист образотворчого та
декоративно-ужиткового мистецтва*

ФРАНКОВА ПАЛІТРА

11 березня 2016 року у виставкових залах Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка з нагоди 160-річчя з дня народження великого Каменяра відкрилась виставка творчих робіт Об'єднання народних майстрів та художників-аматорів при КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР «Франкова палітра».

У відкритті виставки взяли участь дирекція та працівники музею, директор Комунального закладу Львівської обласної ради Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи Роман Береза, мистецькі та культурні постаті Львівщини та автори робіт.

На виставці були представлені художні твори на Франкову тематику більш ніж 100 авторів – членів Об'єднання народних майстрів та художників-аматорів у найрізноманітніших жанрах та стилях: олійному, акварельному, мішаному живописі, живописі на склі, лялька-мотанка, лялька-травомотанка, вишивка бісером, машинна вишивка, вишивка хрестиком, бісероплетіння, скульптура, еклібрис, живопис нитками, гачкування, графіка.

Експозиція зацікавила чимало мешканців та гостей Львова та викликала неабиякий інтерес у мистецьких колах Львова та області.

*Михайло Бондар,
проводний методист образотворчого та
декоративно-ужиткового мистецтва*

МЕЛОДІЇ ВІЧНОГО ДЖЕРЕЛА

23 березня 2016 року у Львові, в Музеї мистецтва давньої української книги відбулася презентація виставки декоративно-ужиткового мистецтва Рівненщини «Мелодії вічного джерела» за участю заслужених майстрів народної творчості України Ольги Нечаєвої (вузликове плетіння), Орисі Рябунець, Любові Стельмашук (художня вишивка), Ніни Рабчевської (художнє ткацтво), майстрів народного мистецтва Ніни Гіроль, Юлії Гончарової, Людмили Лисюк (художня вишивка), Володимира Гойника, Віктора Малярчука (художня обробка дерева).

В експозиції представлено близько 100 творчих робіт рівненських митців. Захід організований за сприяння управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, департаменту з питань культури, національностей та релігії Львівської обласної державної адміністрації, Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи», Комунального закладу «Рівненський обласний центр народної творчості» Рівненської обласної ради, Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького.

Мета заходу – популяризація виробів майстрів народної творчості Рівненської області, розвиток та поширення їхнього творчого доробку, культурний та мистецький обмін із представниками творчого середовища Львівської області.

У відкритті виставки взяли участь директори Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи», Комунального закладу «Рівненський обласний центр народної творчості» Рівненської обласної ради, майстри народного мистецтва, члени Об'єднання народних майстрів та художників-аматорів при КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР.

Присутні на відкритті гості відзначили надзвичайно високий мистецький та художній рівень презентованих робіт.

Михайло Бондар,
проводний методист образотворчого та
декоративно-ужиткового мистецтва

МИСТЕЦЬКА ГОСТИНА

18 травня 2016 року в межах міжобласного семінару-практикуму директорів районних і міських народних домів і будинків культури Львівської

та Тернопільської областей в актовому залі КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР було сформовано експозицію Об'єднання народних майстрів та художників-аматорів, що становила творчий доробок більш ніж 50 авторів різноманітних напрямків, жанрів та технік виконання.

Гостям були продемонстровані численні прикраси та картини із бісеру, ляльки мотанки, вишіті технікою «живопис нитками», тематичні композиції, традиційні вишіті жіночі та чоловічі сорочки, кераміка, дерев'яна скульптура, вироби із соломки та багато іншого.

Виставка отримала чимало схвалючих відгуків. Надзвичайно вразила тернополян колекція картин художників – членів об'єднання, що відзначалася розмаїттям тематики та технік виконання.

Михайло Бондар,
проводний методист образотворчого та
декоративно-ужиткового мистецтва

БЛИЖНЬОМУ – МИЛОСЕРДЯ

Підтакою назвою в Народному дому с. Володимирці відбувся районний семінар із культурно-просвітницької роботи з християнського виховання, присвячений ювілейному Року Божого Милосердя, який підготувала методист Жидачівського районного Народного дому Надія Башта.

Участь у семінарі взяли директори народних домів району, провідні методисти Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи» Марта Грицик та Наталія Ярка, працівники районного відділу культури та творчий склад Жидачівського районного Народного дому.

Перед початком семінару в соборі Св. Івана Хрестителя о. Мирослав Марцинківський відслужив Хресну дорогу «Останній Спасителя шлях» за участю молодіжного фольклорного колективу «Благовіст» Народного дому с. Володимирці (керівник – директор Народного дому Микола Ліпковський). Після закінчення Хресної дороги отець розповів про історію ювілейних років та їх проголошення. Присутні мали змогу відвідати капличку святого Юди Тадея, прикладтися до мощей св. Івана Златоустого, які привезені до храму з Риму, оглянути недільну школу при церкві.

Далі семінар відбувався в Народному домі, де була представлена виставка робіт народних умільців села та учасників любительського об'єднання «Диво рукотворне». До Великодніх свят підготовлена виставка «Розмаїття Великодня», де учасники семінару мали змогу помилуватися вишитими рушниками, писанками, плетеними кошичками, квітковими композиціями. У філії бібліотеки оформлена книжкова виставка «Бог у душі – Милосердя у вчинках».

Значущістю християнського виховання на теренах Жидачівщини розпочав семінар керівник відділу культури і туризму Жидачівської районної державної адміністрації Зиновій Тимофетович.

Повчальною розповіддю про Боже милосердя та виховання дітей у християнській родині збагатив присутніх о. Мирослав.

Учасники районного семінару в соборі Св. Івана Хрестителя

Виставка «Розмаїття Великодня» учасників любительського об'єднання «Диво рукотворне»

Учасники районного семінару біля собору Св. Івана Хрестителя

Про завдання і форми християнського виховання в народних домах у своєму виступі наголосила провідний методист з питань етичного та християнського виховання КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР Марта Грицик.

Тему «Близькому – милосердя» висвітлила у своєму виступі Надія Башта.

Показ мультимедійного зображення епізодів Хресної Дороги та висловів зі Святого Письма доповнювали виступи доповідачів.

Окрасою семінару стали духовні пісні молодіжного фольклорного колективу «Благовіст», сімейного колективу родини Ліпковських та чоловічого квартету Народного дому с. Володимирці.

Завершила семінар словами подяки організаторам та присутнім директор районного Народного дому м. Жидачів Олександра Максимів.

Усі присутні виконали Молитву за Україну «Боже великий, єдиний» Миколи Лисенка на слова Олександра Кониського.

За сприяння в підготовці районного семінару методичний центр районного Народного дому та відділ культури щиро завдячують отцю Мирославу Марцинківському, директору Народного дому с. Володимирці Миколі Ліпковському, методисту Надії Башті, сільському голові Володимиру Ємцю, районному депутату Василю Ємцю та творчому колективу Народного дому.

Проведення такого заходу має стати прикладом в роботі народних домів з відзначення Року Божого Милосердя.

Нехай Святий Дух наповнить наші серця Божою любов'ю і милосердям. Нехай він змінить наше життя, зробивши нас знаком присутності й діяння у світі милосердного Отця. Нехай нас супроводжують свою опікою Пречиста Діва – Мати милосердя й усі святі та праведники української землі – вірні свідки Божого милосердя та Божої любові!

Лесів Марія Богданівна,
методист з музичного жанру
районного Народного дому м. Жидачів

ДЕНЬ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ ПІД ПОКРОВОМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ (з досвіду відзначення Дня захисника України в м. Жовкві)

Традиції вшанування захисників рідної землі у день величного християнського свята Покрови Пресвятої Богородиці сягають ще козацьких часів. Запорозькі козаки особливо шанували свято Покрови Пресвятої Богородиці. На Січі це свято було храмовим. Богородиця – заступниця козаків у далеких походах. Під її Покровом вони не боялися ні стихії, ні ворожих сил. Її зображення було викарбувано на хрестах, які носили козаки. Священною для кожного козацького лицаря на Січі була Покровська церква. Від її порога січовики виrushали на захист рідної землі та з подякою за порятунок поверталися до неї після походів. Тому й не дивно, що через століття це свято отримало в Україні ще одну назву – Козацька Покрова.

Свято Покрови за день свого створення обрала й Українська повстанська армія, віддавшись під опіку святої Богородиці.

Відповідно до Указу Президента України № 806/2014, з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності й територіальної цілісності України, військових традицій і звитяг українського народу, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу у суспільстві, в Україні встановлено свято – День захисника України, яке відзначатиметься щорічно 14 жовтня.

Так, 14 жовтня 2015 р., з нагоди вшанування Дня захисника України, в м. Жовкві висадили алею пам'яті Героїв Небесної Сотні та Героїв АТО, які віддали своє життя за сувереність та територіальну цілісність України.

Перед посадкою дерев священики о. Михайло Ткачів та о. Веніамін Чернега відслужили молебень та освятили місце, де встановлено камінь із написом про зведення Скверу Пам'яті Героїв.

Відтак багатолюдна процесія вирушила на міський цвинтар. Там, біля могили «Борцям за волю України», де поховані воїни Української повстанської армії, відбулася відправа. Отець Веніамін у своїй проповіді на цвинтарі відзначив: «Ми сьогодні вшановуємо усіх, хто поліг за нас з вами, за нашу віру, за свободу, за те, щоб ми жили з Богом у серці і з любов'ю до близького. Ми також будемо молитися за нашу Україну і за український народ, який ніколи не йшов на чужу землю, а тільки боронився від нападників».

Далі жовквічани попрямували до районного Народного дому, де експонувалася виставка «Народна війна». Її відкрив народний депутат України Степан Кубів, зазначивши, що експозиція має велике виховне та просвітницьке значення, адже її матеріали базуються на архівних документах, які розкривають невідомі дісні сторінки політичних репресій усіх часів.

Відкриття виставки
«Народна війна – історична правда 1917–1932 років»

Степан Кубів подарував відділу культури і туризму Жовківської райдержадміністрації фотоальбом зі світлинами Майдану та поезіями про Небесну Сотню. В альбомі надруковані також поезії Галини Фесюк – в. о. начальника відділу культури і туризму Жовківської райдержадміністрації.

Голова Жовківської районної державної адміністрації пані Надія Щур ознайомила присутніх із експозицією, присвяченою Героям Жовківщини, які загинули за кращу долю України.

Дев'ять воїнів-героїв зображені на портретах. Зовсім юні обличчя, їм ще жити, радіти життю, виховувати дітей...

Ворожа куля обірвала молоді життя Жаловаги Анатолія, Дороша Тараса, Поповича Володимира, Сала Миколи, Панечка Андрія, Федуса Миколи, Свідерського Івана, Чернюха Віктора, Збишка Володимира, Голодовського Романа. Пам'ять про геройів житиме вічно. Вони пожертвували найціннішим – власним життям – заради того, щоби Україна була незалежною, сувереною державою, щоби наші діти та внуки мали змогу жити в європейській країні. В рамках відзначення Дня захисника України у районному Народному дому відбулась урочиста Академія, де виступила Народна чоловіча капела «Діброва». У її виконанні прозвучали пісенні твори «Збудись, могутня Україно», «Спи товариш», «В лісах дрімучих на Волині».

Із молитовним словом перед присутніми виступив отець Терентій Довганюк.

В урочистій Академії з нагоди Дня захисника України взяли участь голова Жовківської районної державної адміністрації Надія Щур, голова районної ради Тадей Швай, голова міської ради Петро Вихопень.

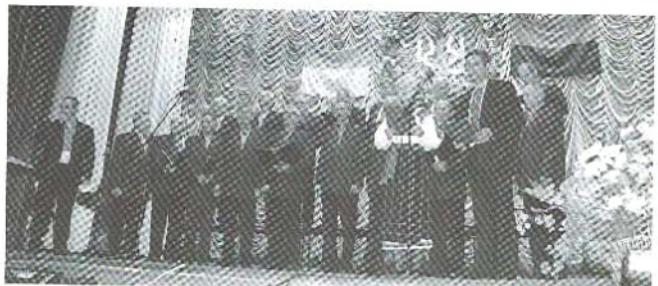
Бурхливими оплесками засвідчили свою вдячність жовквічани за тематичну концертну програму, багату піснями, поезіями, хореографічними композиціями.

У виконанні Наталії Погоцької прозвучали пісні «Свіча», «Калинова балада». Учасники драматичного колективу районного Народного дому виступили із композицією

«Молитва за Україну», танець до якої виконали учасники хореографічної студії «STAN» (керівник – Леся Томак). Власну авторську поезію «Немас більшого народу, як той, хто воює нам здобуває» прочитала Галина Фесюк. Окрасою заходу став також виступ квартету «Акорд» із міста Тернополя.

На завершення концерту у виконанні ведучого дійства прозвучав вірш Юлії Волощакевич «Герої України».

Минатимуть і дні, й роки,
Забудеться руїна,
Але в історію ввійдуть
Герої України.
Напишуть їхні імена
На обелісках слави.
Пишатись буде нація
Героями держави.
Стояли ж твердо до кінця,
Боролись за свободу,
Віддали молоді життя
За честь свого народу.
І плаче мати не одна –
Вже не побачить сина.

Урочиста Академія в Жовківському РНД
з нагоди Дня захисника України

І батько плаче, і дитя,
Кохана і дружина.
Та пам'ять житиме в віках,
Не вмре і не загине.
Слава героям, слава їм
І слава Україні!

У виконанні учасників концерту прозвучала «Молитва за Україну».

Людмила Антончик,
проводійний методист

з питань національно-патріотичного виховання

ПАТРІОТИЗМ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ (з досвіду проведення районного семінару)

11 лютого 2016 року на базі Золочівського районного Народного дому імені Ігоря Білозіра відбувся тематичний семінар «Виховання патріотизму в сучасних реаліях» для працівників клубних установ району.

Своїм баченням питань національно-патріотичного виховання поділились начальник відділу культури і туризму Золочівської райдержадміністрації Микола Решітник, директор районного Народного дому Олег Леськів, провідний методист культурно-просвітницької роботи Марія Кvas. Прозвучали надзвичайно цікаві та змістовні виступи: «Патріотизм – вища форма вияву духовності, моральний фундамент суспільної і державної будівлі, опора її життєздатності», «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки», «Кімнати національного відродження – становлення національної свідомості та патріотизму підростаючого покоління».

Виступ провідного методиста КЗ ЛОР ЛДОЦНТ і КОР Людмили Антончик

Виступ учасників тематичного дійства

Обмінялися досвідом роботи з питань національно-патріотичного виховання молоді керівники народних домів сіл Ясенівці, Ушня, Шпиколоси Надія Сагата, Марія Щурко, Надія Гуляк.

Учасники семінару оглянули тематичну композицію «У пам'яті народу» за участю Марії Кvas, Ірини Варянко, Марії Капітанець, Юлії Вовк, Софії Кукурудзи, Ігоря Курача, Володимира Сивака, Ігоря Войтовича.

На завершення семінару виступила провідний методист КЗ ЛОР ЛДОЦНТ і КОР Людмила Антончик із методичними рекомендаціями з національно-патріотичного виховання і побажала учасникам міцного здоров'я та творчих успіхів у вихованні молодих людей справжніми патріотами України.

Марія Кvas,
проводійний методист культурно-просвітницької
роботи Золочівського РНД імені Ігоря Білозіра

Вдосконалення форм просвітницької роботи народних домів з національно-патріотичного виховання

(методичні рекомендації зі складання планів роботи для патріотичних клубів за інтересами та розробка експозиції з національно-патріотичного виховання)

Годії Революції Гідності, жертовний подвиг Героїв Небесної Сотні, збройне повстання на Сході України засвідчили життєву необхідність активізації національно-патріотичного виховання дітей та молоді, що є питанням національної безпеки.

Патріотичне виховання має бути націоцентричним, тобто спрямоване на формування любові до української нації, її історії, традиції, мови, віри, вітчизняної культури.

Актуальними в роботі народних домів з національно-патріотичного виховання є організація та проведення вечорів-реквіємів, вечорів пам'яті, уроків мужності, годин патріотизму про Героїв Небесної Сотні, про геройні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів під час російсько-української війни, які захищають територіальну цілісність нашої держави.

Геройко-трагічні події на теренах нашої держави спонукають народні доми області до створення патріотичних гуртків, клубів за інтересами, до оновлення експозицій кімнат національного відродження, створення нових стендів з національно-патріотичного виховання, вшанування пам'яті сучасних захисників Вітчизни.

I. Рекомендуємо клубним установам орієнтовний план роботи патріотичних гуртків, клубів за інтересами та наочну експозицію з національно-патріотичного виховання, яка має бути в кожному Народному дому.

План роботи патріотичного клубу «Україна – наш спільний дім»

1. Години спілкування з використанням комп'ютерних презентацій: «Сторінками життя України»; «Люблю Україну я свою: вона найкраща в цілім світі»; «Україна – моя батьківщина».
2. Гра-подорож «Люби, шануй, оберігай усе, що зветься Україна».
3. Зустріч із священиком та бесіда на тему «Значення релігійних свят та обрядів».
4. Конкурси поезії, народної пісні, малюнків на тему «Малювнича Україна».
5. Екскурсія до краєзнавчого музею.
6. Зустрічі із талановитими й цікавими людьми краю «Славні імена земляків».
7. Усний журнал «Пам'ятай: тільки мати й Вітчизна у світі одна».
8. Флешмоб «Україно, ти моя перлина».
9. Попе чудес «Чи знаєш ти назви міст і сіл України?».
10. Майстер-клас із вивчення пісень, приурочених Героям Небесної Сотні та Героям АТО.

Патріотичний клуб «Ми українці – велика родина, мова і пісня у нас солов'їна»

1. Години спілкування: «Мова – це наша національна ознака, у мові – наша культура, сутність нашої свідомості» (Іван Огієнко); «Мова вдосконалює серце і розум народу, розвиває їх» (Олесь Гончар); «Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається»; «Щоб любити – треба знати, а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну, величну й багатогранну річ, як мова, треба її любити» (Василь Сухомлинський).
2. Гра-вікторина «Славетні українці-мовознавці».
3. Тематичний вечір «Без верби і калини немає України».
4. Конкурс читців «Бринить, співає наша мова, чарує, тішить і п'янить».
5. Конкурс-виставка робіт «З любов'ю до рідного краю».
6. Анкетування «Родинні традиції в сім'ї».
7. Конкурс колядок і щедрівок «Небо і земля нині торжествують».
8. Театралізоване дійство «Із-за гори, з-за калини колядники йдуть з України».
9. Конкурс юних декламаторів «Любове моя, Вкраїно».
10. Тренінг «Українська пісня – це бездонна душа українського народу, це його слава».

Патріотичний клуб «Ми патріоти України»

1. Круглий стіл «Моя батьківщина – то прадідів слава, єдина родина, єдина держава».
2. Тренінг «Вчимося бути справжніми українцями».
3. Години спілкування з використанням комп'ютерних презентацій: «Вивчаємо Конституцію України»; «Я – громадянин суверенної України».
4. Конкурси: «Чарівна україночка»; змагання юних господарочок з виготовлення національних українських страв.
5. Свято української творчості (цей конкурс для виконавців-любителів української народної пісні, байок, анекdotів).
6. Години правової грамотності: «Мої права, мої обов'язки»; «Що означає «бути законосуслухняним» громадянином держави?».
7. Зустріч із правозахисником «Захист прав неповнолітнього в нашій державі».
8. Диспут «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину».
9. Лекторій «Конституція – основний Закон незалежної, суверенної України».
10. Урок мужності «Революція Гідності Герої творили...».

Подаємо перелік заходів, які можна використати у плануванні роботи патріотичних клубів:

1. Літературна вікторина «Мій рідний край, що звуться Україна».
2. Екскурсії у краснавчий музей «Мандрівки патріотичним краєм».
3. Години спілкування «Збережемо гідність і свободу українського народу».
4. Зустрічі із земляками, учасниками бойових дій у зоні АТО: «Лиш той життя й свободи вартий, хто йде щодня за них у бій».
5. Виставки-конкурси малюнків, плакатів на теми: «Вільна країна очима дітей»; «Ми хочемо миру у нашій країні».
6. Фотовиставки: «Герої Майдану»; «Герої АТО».
7. Флешмоб «Ми – діти вільної країни».
8. Спортивні змагання «Зростаємо сильними, сміливими патріотами України».
9. Зустрічі з учасниками подій на Майдані: «Майдан – шлях до свободи»; «Пам'ятаємо подвиг героїв Небесної Сотні».
10. Конкурс читців, вокальних колективів: «Люблю Україну і мову її солов'їну»; «Чом, чом, чом, земле моя...».
11. Тематичні вечори: «Молитва за Україну»; «Дорога до щастя, до волі»; «Україна – земля геройчного народу».
12. Мистецько-благодійні акції: «Хвиля доброти»; «В єдності дій і соборності душ».
13. Просвітницька бесіда «Державні символи України».
14. Конкурс юних мовознавців «Рідна мова – пісня солов'їна».
15. Аукціон народних мудростей «Вік живи – вік учись...».
16. Спортивно-розважальна програма «Між нами козаками».
17. Тематичний вечір «Україно, мій духмяний дивоцвіт, через терни йшла до волі стільки літ».

У плані роботи патріотичних клубів необхідно включати і заходи з відзначення знаменних і пам'ятних дат, подій загальнодержавного значення (День Соборності України, День пам'яті Героїв Крут, День Революції Гідності, приурочений вшануванню Героїв Небесної Сотні, День пам'яті та примирення – пам'яті жертв Другої світової війни, День Героїв, День Конституції України, День Державного прапора України, День Незалежності України, День Захисника України, День Гідності та Свободи).

У населених пунктах, де є військові частини та прикордонні застави, необхідно при народних домах створювати військово-патріотичні клуби.

Метою і завданням військово-патріотичних клубів є створення умов, що сприяють патріотичному, фізичному, інтелектуальному і духовному розвитку особистості юного громадянина України, його лідерським якостям; підготовка підростаючого покоління до військової служби і виховання поваги до Збройних сил України, виховання любові до Батьківщини; формування професійно значущих якостей і умінь, вірності конституційному і військовому обов'язку,

виховання дбайливого ставлення до геройчного минулого нашого народу; вдосконалення орієнтовних якостей особистості, забезпечення умов для творчої активності учасників.

Учасники військово-патріотичного клубу свою діяльність повинні вести за такими напрямками:

1. Літопис рідного краю.

Вивчення історії рідної землі, історії нашої Вітчизни, бойових, трудових і культурних традицій. Ознайомлюючись з історією свого краю, підростаюче покоління долучається до трудового і бойового подвигу земляків, на геройчних прикладах життя і діяльності наших пращурів, Героїв Небесної Сотні та Героїв АТО вчиться служінню Батьківщині.

2. СОП (самозбереження, оборона, порятунок).

Кожен громадянин нашої країни, у тому числі й підліток, у випадку надзвичайних ситуацій має бути готовим захистити себе, товариша, рідних і близьких, надати посильну допомогу постраждалим. Метою напрямку є освоєння дітьми і підлітками правил безпечної поведінки в повсякденному житті та забезпечення фізичної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях і екстремальних умовах.

3. Основи військової та спеціальної підготовки.

Цей напрямок орієнтований на формування правильної уявлення про роль держави у сфері оборони, Збройні сили України, призначення бойової техніки, військову службу, життя і побут військовослужбовців, їхні права та обов'язки.

II. Рекомендуємо народним домам експозицію стендів з національно-патріотичного виховання та вшанування пам'яті сучасних захисників Вітчизни.

СТЕНД 1. Бог і Україна понад усе!

Справа і зліва від стенду – образи Ісуса Христа і Пречистої Діви Марії.

На стенді – текст «Молитви за Україну» та «Молитва воїна».

Молитва за Україну

слова О. Кониського

музика М. Лисенка

Боже великий, єдиний,

Нам Україну храни,

Волі і світу проміння

Ти її осіни.

Світлом науки і знання

Нас, дітей, просвіти,

В чистій любові до краю,

Ти нас, Боже, зрости.

Молимось, Боже єдиний,

Нам Україну храни,

Всі свої ласки й щедроти

Ти на люд наш зверни!

Дай йому волю, дай йому долю,

Дай доброго світу,

Щастя, дай Боже, народу

І многая, многая літа.

Молитва воїна

Побудь, мій Боже, отут, зі мною,
У цьому полі, у розпал бою.
Серед руїн і серед краху
Не дай пізнати глибини страху.
Не дай упасти в зневіру й розpac
І побратимам розбігтись вроztі.
Побудь, мій Боже, отут, між нами -
Душою батька, сльозою мами,
Сестри любов'ю, брата плечима,
Чеканням милої, її очима.
Побудь, мій Боже, отут, зі мною,
Посеред світу, посеред болю.
Храни від смерті, від кулі вражої,
Будь мені, Боже, вартою, стражею.
Я тіло й душу тобі офірую.
Побудь, мій Боже, зі мною...
Вірую!

СТЕНД 2. Вдосконалення системи національно-патріотичного виховання:

- національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямків діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідуючи європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України;
- актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлена процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення, оптимізації державної політики у зазначеній сфері;
- національно-патріотичне виховання має набути характеру системної та цілеспрямованої діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства;
- в основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства;
- основними складовими національно-патріотичного виховання має стати громадянсько-патріотичне, духовно-моральне виховання;
- формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді повинно здійснюватись на прикладах геройчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зо-

крема, від княжої доби, українських козаків, Українських січових стрільців, армії Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, Української повстанської армії, на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні 2004 та 2013–2014 років, учасників антитерористичної операції на Сході України;

- у національно-патріотичному вихованні дітей та молоді важливо використати і виховний потенціал, пов'язаний із героїзмом українців, які боролися в арміях держав – учасників антигітлерівської коаліції та в русі Опору нацистської Німеччини та її союзників під час Другої світової війни 1939–1945 років, учасників міжнародних операцій з підтримки миру та безпеки.
- одним із важливих чинників національно-патріотичного виховання є дбайливе ставлення до пам'яті жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів в Україні, зокрема жертв Голодомору, політичних репресій і депортаций.

СТЕНД 3. Нормативно-правові документи**з національно-патріотичного виховання:**

1. Указ Президента України від 24 вересня 2014 року № 744/2014 «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення обороноздатності».
2. Указ Президента України від 14 жовтня 2014 року № 806/2014 «Про День захисника України».
3. Указ Президента України від 13 листопада 2014 року № 871/2014 «Про День Соборності України».
4. Указ Президента України від 13 листопада № 872/2014 «Про День Гідності та Свободи».
5. Лист Міністерства освіти і науки України від 13 серпня 2014 року № 1/9-412 «Про проведення уроків мужності».
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2014 № 1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді».
7. Указ Президента України від 11 лютого 2015 року № 69/2015 «Про вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні».
8. Указ Президента України від 24 березня 2015 року № 169/2015 «Про заходи з відзначення у 2015 році 70-ї річниці Перемоги над фашизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни».
9. Указ Президента України від 12 червня 2015 року № 334/2015 «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді».
10. Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки».
11. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді».
12. Розпорядження Кабінету Міністрів України

від 23 вересня 2015 року № 998 «Про заходи з увічнення пам'яті захисників України на період до 2020 року».

СТЕНД 4. Революція Гідності

«У розстрілах на Майдані християни повинні побачити пасхальну жертву Небесної Сотні...

Свята кров Героїв Небесної Сотні окропила волю України. Вона є нашим скарбом. Є моментом звільнення. Моментом переходу від рабства до свободи. Тому ця жертва є початком життя...».

*Глава УГКЦ, Патріарх Святослав Шевчук
на Майдані Незалежності у Києві.*

Текст: Події 21 листопада 2013 – 22 лютого 2014 р. стали етапом виявлення українцями неабиякої сили, мужності, гідності, віри та міцності духу. Вони показали усьому світу, що вищою метою для українського народу є збереження людських цінностей та основ демократії. За відстоювання цих ідей довелося заплатити дорогою ціною – кров'ю Небесної Сотні – патріотів, які поклали своє життя на віттар задля захисту рідної Батьківщини.

Революція Гідності засвідчила, що в країні настав час для реформ та кардинальних змін. Саме тепер українцям вдалося стати на шлях формування повноцінного громадянського суспільства.

(Необхідно на стенді розмістити фотоматеріали Революції Гідності і список Героїв Небесної Сотні, які віддали своє життя за гідність і свободу нашої держави).

СТЕНД 5. Неоголошена війна

На стенді зображені червоні маки, запалену свічку та

світлини боїв на Сході України.

Текст вірша: А на моїй землі іде війна,
Стріляють танки і ревуть гармати.
Сповита горем, в чорному вбрани, Сльозами вмилась не одна вже мати.

Найкращі з кращихпадають від куль, Грудьми своїми землю прикривають. Сумним набатом в селах і містах Звучать слова: «Герої не вмирають!»

Вони живуть навіки у серцях I в пам'яті народу України. I не дозволять нашим ворогам Перетворить Вітчизну на руїни.

Ми вистоїм! Здолаємо катів, Як маків-цвіт розквітне Україна! На тих місцях, де йдуть тепер бої, В земнім поклоні склониться калина.

Світлана Чабан

СТЕНД 6. Пам'ятаймо імена Героїв

На стенді світлини герой-земляків Небесної Сотні та воїнів-героїв АТО, які загинули, та біографічні дані про них.

Текст: Пам'ятаймо їхні імена,

Хто життя віддав у цій війні, Щоб Україна вік жила, Збереглась для майбутніх поколінь.

*Людмила Антончик,
проводійний методист*

з питань національно-патріотичного виховання

Християнська мораль, національна свідомість і здоровий спосіб життя – важливі чинники розвитку особистості (з досвіду просвітницької роботи народних домів Яворівського району)

14 квітня 2016 року в Народному домі с. Дубровиця Яворівського району відбувся районний семінар директорів сільських народних домів на тему: «Християнське виховання та релігійний туризм – важлива частина просвітницької роботи народних домів серед населення».

Розпочався семінар вшануванням пам'яті, покладанням квітів, запаленням лампадок на могилі загиблого героя АТО, односельчанина Андрія Біліка.

Про завдання та напрями роботи народних домів у виступах наголосили завідувач районного відділу культури і туризму Володимир Балух, директор районного Народного дому «Сокіл» Любов Духнич, методист культурно-просвітницької роботи районного методичного кабінету Катерина Горох.

Про спільну роботу школи і Народного дому доповіла директор місцевої школи Ганна Манівська.

Голова сільської ради Ігор Пурський розповів про нові

напрями розвитку культурних надбань села.

На необхідність організації спільної роботи народних домів і церкви в питаннях християнської моралі, національної свідомості та здорового способу життя наголосили провідні методисти Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи» Марта Грицик і Наталія Ярка.

Учасники семінару оглянули відеорепортажі про життєвий шлях загиблого воїна АТО Андрія Біліка, про історико-культурну спадщину, природні багатства, розвиток народних ремесел краю.

Літературно-пісенну композицію продемонстрували учасники драматичного гуртка Катерина Дончак, Вікторія Каплунова, Василіна Тибінка, Василіна Чіх.

Директор Народного дому с. Дубровиця Марія Боянівська розповіла про участь активу Народного дому та бібліотеки у проекті «Формування модельної мережі

центрів освіти дорослих у Яворівському районі». Мета проекту – згуртування громади села для відродження прабатьківських надбань і традицій, стародавніх народних ремесел і розвитку туризму.

Численні виставки, приурочені до державних та обрядових свят, організовують учасники любительського об'єднання Народного дому с. Дубровиця. До семінару директорів сільських народних домів була розгорнута захоплююча виставка мистецьких виробів, виготовлених із соломки, бісеру, паперу. Майстер-клас з плетіння павуків-оберегів із соломи цікаво провела місцева умілиця Наталія Порохнавець. Учасники семінару власноруч намагалися сплести павука. Урок майстерності «Техніка виготовлення павуків із соломи» відзнятий на відео для подальшого розповсюдження і популяризації цієї техніки. Проводять майстер-класи в Народному дому також місцеві майстри Тарас Паночко та Євгенія Цялапо. Постійно організовуються круглі столи, семінари, відеоуроки із вдосконалення майстерності учасників любительського об'єднання, що охоплює різні вікові групи.

Екскурсію до Крехівського монастиря провела інструктор з туризму районного Народного дому Тетяна Лин. Учасники семінару мали змогу пройти Хресною До-

Учасники семінару директорів сільських народних домів у с. Дубровиця Яворівського району

рогою та святыми місцями, оздоровитися водою зі святого джерела.

Завідувачі народних домів району докладають чимало зусиль для релігійного, національного виховання та відродження надбань та культурних традицій Яворівського краю.

Марія Боянівська,
директор Народного дому
с. Дубровиця Яворівського району

ЗБРОЯ КУЛЬТУРИ – МИСТЕЦЬКЕ СЛОВО

Же понад два роки в Україні триває неоголошена війна, яку ми називаємо АТО. Примарна війна, на жаль, забирає життя українців – справжніх патріотів... Україна змінилася...

А культурне життя українців, безпосередньо пов’язане з подіями сьогодення, миттєво і влучно реагує на них. Культура розвивається, відповідаючи на духовні та соціальні запити свого народу.

Гідна держава у час небезпеки повинна захищати свою батьківщину, взявшись у руки зброю. А зброя буває різною. Хтось стріляє патронами, а хтось захищає Батьківщину рідним словом, українською піснею, традиційним танцем.

Культура Бузеччини з перших тривожних для України днів – у незламних лавах захисників Вітчизни. Відчуваючи велику відповідальність та розуміючи ва-

Учасники районного семінару «Небесна Сотня окрилить тисячі»

гомий внесок культури у боротьбу за незалежність України, відділ культури та туризму Буської районної державної адміністрації провів чимало патріотичних акцій. Зокрема, аматорські та народні колективи Бузеччини з мистецькими дарунками відвідали бійців АТО у військовому госпіталі м. Львова, з концертною програмою побували в Навчальному центрі Національної гвардії України у м. Золочів.

У 2015 році при Краєзнавчому музеї Буська створено інсталяцію «Майдан, АТО – зона боротьби за Незалежність». Усі експонати зібрані й передані музею активними надбужанцями, які були на Майдані та в зоні АТО. Експозицію відвідують учні шкіл та мешканці району. У 2016 році плануємо створити музейне приміщення, яке має стати аналогом криївки.

Нещодавно в Буському Народному дому відбувся районний семінар з національно-патріотичного виховання «Небесна Сотня окрилить тисячі». Найважливіше завдання семінару – навчання працівників культури, ознайомлення з такими формами роботи Народного дому, які сприяли б духовному та національному вихованню молоді.

На початку заходу усі присутні виконали Гімн України. Розпочав семінар вітальним словом заступник голови Буської районної ради Р. Фурда – активний майданівець та учасник подій в зоні АТО. Методист культурно-освітньої роботи Л. Огороднік розповіла

про патріотичне виховання у закладах культури мистецтвом. Найголовніший акцент було зроблено на християнський патріотизм, про який наголошували духовні лідери ХХ–ХХІ століття, на важливості співпраці закладів культури з органами місцевого самоврядування, освітою, релігійними громадами, громадськими організаціями. Отець Я. Лозовий – керівник Народного гурту «Куди йдеш», активний учасник Майдану – розповів про свою волонтерську діяльність, про підтримку учасників подій у Києві та війні АТО авторськими духовно-патріотичними піснями. Н. Сапріянчук – наставник Красненської пластунської станиці – поділилась досвідом роботи «Пласти», яка спрямована на всеобще патріотичне самовиховання української молоді на засадах християнської моралі. Присутнім була запропонована співпраця сільських осередків культури з пластунською організацією. В. Луженцов – голова ради ветеранів Бузеччини, активний волонтер – розповів про співпрацю працівників культури з волонтерськими центрами. Головний спеціаліст відділу культури та туризму І. Стефанюк розказав про створення і функціонування Краєзнавчого музею м. Буська, про новостворені експозиційні зали, присвячені подіям на Майдані та в зоні АТО, а також про плани на майбутнє.

Досвідом роботи поділилася з присутніми провідний методист з питань національно-патріотичного виховання КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР Людмила Антончик. Вона наголосила на важливості створення кімнат національного відродження в сільських народних домах, їх інформаційного та наочного наповнення, поінформувала, де можна отримати корисну інформацію для плідної праці.

Приємною несподіванкою для працівників культури стали виступи школярів, які виконали славень Бузеччини (керівник – О. Заліско), та Народного гурту

«Куди йдеш» (керівник – о. Я. Лозовий). Пісні гурту були написані під час історичних подій в Україні й неодноразово виконувалися на Майдані у Києві.

Керівник відділу культури та туризму Буської районної державної адміністрації Л. Ціхоцька підсумувала сказане та вкотре наголосила на важливості патріотичної складової у вихованні та співпраці з активною молоддю району.

Завершальним акордом було спільне виконання духовного Гімну України «Боже великий, єдиний, нам Україну храни».

Учасники семінару мали змогу також оглянути експозицію «Світ очима дитини», на якій були представлені малюнки школярів з різних міст Росії, створені й передані дітям України як знак майбутнього діалогу нових поколінь у світлі толерантності та порозуміння.

Працівники районної центральної бібліотеки підготували виставку публіцистики та художньої літератури про найважливіші події на Майдані та в зоні АТО.

Пам'ятаемо Майдан, коли відстоюти свої права допомагали патріотичні пісні, які лунали зі сцени на Хрещатику разом зі свистом куль та набатом дзвонів... Досі з болем у серці звучить тужлива «Пливе кача»... Сьогодні часто бачимо і чуємо, як наші воїни на Сході співають веселі українські народні пісні, підтримуючи бойовий дух та віру в перемогу. Найпопулярнішим та найчастіше виконуваним твором є Гімн України... Хто зна, можливо, мистецтво, культура – це саме та зброя, яка допоможе зупинити війну і зберегти неповторну, автентичну Україну – єдину та непоборну.

Л. Огороднік,
методист культурно-освітньої роботи
Буського районного Народного дому

Інноваційні форми організації роботи у сфері просвітництва та шляхи вдосконалення існуючих форм організації дозвілля

16 березня 2016 року у Комунальному закладі «Львівської обласної ради «Львівському державному обласному центрі народної творчості і культурно-освітньої роботи» відбувся обласний семінар методистів культурно-освітньої роботи усіх районів Львівщини. У процесі роботи працівники культури обговорили сучасні тенденції культоосвітньої галузі, впровадження у практику роботи народних домів інноваційних форм і методів роботи, а також питання вдосконалення існуючих форм організації дозвілля.

Завідувач відділу культурно-освітньої роботи КЗЛОРЛДОЦНТ і КОР Пшемінська Софія Олександровна зосередила увагу на тому, що підвищення ефективності

просвітницької роботи в сучасних народних домах неможливе без впровадження новітніх форм організації дозвілля. Одним із способів реалізації цього задуму, мета якого – економія часу, сил і засобів, є впровадження мультимедійних технологій у практику діяльності народних домів, а також в організацію навчального процесу працівників культури. Можливості застосування таких технологій продемонстровано під час проведення семінару. Сучасні засоби наочності допомогли методичним працівникам з'ясувати й правильно інтерпретувати інноваційні форми організації роботи у сфері просвітництва. На семінарі висвітлено найпопулярніші сьогодні методи і форми просвітницької роботи: вебінар, відеолекторій, воркшоп, гра-квест, флешмоб, портфоліо.

*Виступ Софії Пшемінської –
засідувача відділу культурно-освітньої роботи*

Вебінар (віртуальний семінар) – форма проведення семінарів, лекцій та інших заходів за допомогою Інтернету в режимі прямої трансляції. Кожен учасник семінару знаходиться біля свого комп’ютера, незалежно від географії та місцезнаходження. Після завершення заходу залишається запис, який можна використовувати з навчальною метою, а також для подальшого обговорення певної проблематики в аудиторії, дискусійному клубі тощо.

Відеолекторій – сучасна, цікава, доступна та ефективна форма просвіти, яка передбачає підбір, перегляд та обговорення тематичних відеоматеріалів для певної цільової аудиторії. Об’єднання тематичних відеолекторіїв у системну роботу, програму утворює тематичний відеоклуб (правовий, соціальний, дискусійний, історичний) та ін.

Воркшоп (англ. *workshop* – майстерня) – колективний навчальний захід, учасники якого отримують нові знання та навички в процесі динамічної групової роботи. Кожен із учасників приходить на воркшоп зі своїм унікальним й неповторним досвідом у сфері творчої діяльності. Учасники використовують особистий досвід і професійні знання та вміння, наявні в них із теми воркшопа. Вони діляться ними з іншими учасниками заходу. У межах воркшопа можуть відбуватися майстер-класи, презентації, круглі столи, творчі зустрічі, нові знайомства, започаткування нових проектів.

Гра-квест – інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання завдань творчого, інтелектуального чи фізичного спрямування якомога швидше. Основні види (залежно від завдань): поетичний, інтелектуально-правовий, етнологічний, екологічний, спортивно-туристичний, краєзнавчий квести, вшанування пам’яті про події чи відомих осіб.

Флешмоб (англ. *flash mob* – «спалахуючий натовп», *flash* – спалах, *mob* – натовп) – заздалегідь спланована масова акція, в якій багато людей оперативно збирається у громадському місці, виконує попередньо обумовлені дії (сценарій) і швидко розходиться. Основні види флешмобів: поетичний, танцювальний, музичний, книжковий, спортивний тощо.

Портфоліо Народного дому – спосіб фіксації, накопичення та оцінки досягнень закладу культури за певним напрямком роботи, або «колекція» доробку працівника сільського клубного закладу. Портфоліо може бути представлене в друкованому чи електронному форматі.

Пшемінська С. О. зосередила увагу присутніх на необхідності посилення роботи народних домів в напрямі екологічного просвітництва, проведення соціальних свят для вразливих верств населення, а також запропонувала активно використовувати соціальну інтернет-мережу facebook з метою налагодження професійних інформаційних зв’язків між регіонами та в межах регіонів, поширення інформації про культурні здобутки та надбання народних домів.

На семінарі з рекомендаціями та пропозиціями щодо подальшого вдосконалення змісту просвітницької роботи у світлі вимог сьогодення виступили також провідні методисти КЗЛОРДОЦНТ і КОР.

Так, провідний методист Антончик Людмила Максимівна акцентувала на створенні кімнат національно-патріотичного виховання, а також патріотичних гуртків. Було рекомендовано активізувати роботу з проведення вечорів пам’яті, уроків мужності, годин патріотизму, приурочених борцям за волю України, а також звернути увагу на необхідність оновлення експозиції з питань національно-патріотичного виховання із урахуванням змін до чинного законодавства України щодо цієї галузі та проведення тематичних районних семінарів.

Провідний методист Ярка Наталія Тарасівна розповіла про роботу любительських об’єднань та клубів за інтересами за минулий рік, навела приклади роботи кращих мистецьких об’єднань, наголосила на доцільності створення природничих об’єднань, яких на даний час є недостатньо, та на формах роботи цих осередків.

Провідний методист Грицик Марта Володимирівна розглянула питання просвітницької роботи у напрямках виховання екологічної культури, здорового способу життя та християнського виховання в народних домах області. У напрямку екологічного виховання рекомендовано проводити за участю громадських організацій природоохоронні

*Свято іменинника в Дитячому будинку «Рідний дім»
с. Стасів Золочівського р-ну за участю художньо-просвітницького колективу «Благовіст» Бродівського р-ну*

акції, просвітницько-консультаційні семінари, поїздки в природні заповідники, створення екологічних клубів та ін. Християнське виховання в народних домах необхідно підкріплювати прикладами з національного віровчення, історії, культури. У цьому напрямку рекомендовано сконцентрувати увагу на духовно-мистецьку спадщину народу, використовувати духовну музику, фільми, настанови священиків, висвітлювати життя та діяльність величних постатей, Блажених мучеників УГКЦ – проводирів нашої нації, вшановувати живих свідків церковного підпілля. Завдання народних домів у напрямку виховання здорового способу життя повинні реалізовуватись завдяки співпраці з медичними та соціальними працівниками, проведенню Днів здоров'я, перегляду науково-популярних, документальних фільмів, що спонукають особу до діалогу, а також сприяють критичному ставленню до власного способу життя.

У напрямку екологічного виховання рекомендовано проводити за участю громадських організацій природоохоронні акції, Дні довкілля, просвітницько-консультаційні семінари, поїздки в природні заповідники, екочитання, створення еоклубів, «зелених кінотеатрів» та багато інших заходів.

Найкращі зразки методичної роботи на семінарі представляли Башта Надія Василівна та Мусій Оксана Ярославівна – методисти культурно-освітньої роботи Жидачівського та Бродівського районних народних домів. Окрасою семінару стала демонстрація літературно-музичної композиції методиста Золочівського районного Народного дому Квас Марії «Легенда про Маркіяна», присвяченої провіснику національного відродження Маркіяну Шашкевичу.

Софія Пшемінська,
заслужений відмінник освіти України
заслужений працівник культури України
заслужений працівник освіти України

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЛЕЛЕЧОГО КРАЮ

Y Народному дому с. Кізлів 6 квітня відбувся районний семінар-практикум керівників аматорських театральних колективів, директорів та художніх керівників сільських народних домів «Сучасні форми та методи організації театрально-творчої діяльності дітей та молоді в районі».

Семінар організував відділ культури та туризму Буської районної державної адміністрації з метою підвищення та удосконалення професійного рівня керівників дитячих театральних колективів, активізації їх творчої діяльності, удосконалення репертуару, подальшого розвитку дитячого театрального мистецтва.

Участь в роботі семінару-практикуму взяли голова Буської райдержадміністрації Петро Мороз, голова Буської районної ради Богдан Гловіа, Кізлівський сільський голова Галина Бура. Посадовці виступили з вітальними словами, побажали плідної праці на мистецькій ниві та нових творчих здобутків.

Цікавий майстер-клас з акторської майстерності (артикуляційна гімнастика, вправи на увагу, дихання, вокально-рухові етюди) провела з учасниками дитячого театрального колективу «Перлина» с. Кізлів провідний методист Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи» Оксана Шніцар. Вона вручила дипломи лауреатів III ступеня обласного огляду-конкурсу читців, присвяченого пам'яті Т. Г. Шевченка, Христині Папроцькій, Марії Грищук, Анні Кравчук та грамоту Марії Глові.

Мистецтво лялькового театру та цікаву, повчальну лялькову виставу «Рукавичка» презентував дитячий ляльковий театр «Казкарик», який уже декілька років успішно функціонує при бібліотеці с. Ракобовти. Керівник колективу Марія Смолінська розповіла про історію заснування театру

Дитячий театральний колектив «Перлина»
Народного дому с. Кізлів Буського р-ну

та організацію його роботи. Юні театрали проводять майстер-класи, на яких власноруч виготовляють своїх найменших лялькових персонажів, що оживають на сцені. У цього театру багатий репертуар. Зараз учасники колективу ставлять п'єсу англійською мовою.

Про роботу із дитячим театральним колективом «Перлина» Народного дому с. Кізлів розповіла керівник Наталія Дзюба. Вкотре Наталія Петрівна здивувала усіх цікавою дитячою театральною постановкою «Дванадцять місяців на новий лад». Господарі Кізлівської сцени проникливо, чуттєво розкривали характери своїх персонажів та правдиво доносили до глядачів роль кожного сценічного образу.

На завершення семінару зі словами подяки керівникам та учасникам колективів звернулася керівник відділу культури та туризму Людмила Іванівна Ціхоцька, яка побажала усім творчого натхнення, талановитих акторів та нових захоплюючих театральних постановок.

Оксана Шквір,
методист театрального жанру
Буського районного Народного дому

ВИХОВУСМО ПАТРІОТІВ (з досвіду роботи народних домів Старосамбірського району)

Відно з Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» відділом культури Старосамбірської районної державної адміністрації розроблено Програму національно-патріотичного виховання підростаючого покоління на 2016–2020 роки.

Протягом першого півріччя 2016 року районним Народним дном підготовлено сценарії для проведення масових заходів, приурочених до 20-ї річниці прийняття Конституції України, 25-ї річниці з дня проголошення Незалежності України, 160-річчя від дня народження Івана Франка, 150-річчя Михайла Грушевського.

У клубних установах району організовуються виховні години на тему: «Ми не хочемо війни», «Мир в Україні, мир в Європі»; конкурси поезій і пісень, які народилися на Майдані «Боритеся – поборите, вам Бог помагає»; вечори-пам'яті «Нехай у серці не згасне пам'ять»; тематичні вечори «Захистимо Україну разом»; фестивалі патріотичної пісні «В піснях моого народу – доля України».

У народних домах створено тематичну експозицію «Незалежність України – історичне завоювання народу», яка налічує чимало стендів з питань національно-патріотичного виховання.

У кімнатах національного відродження, що створені у 22 народних домах району, оформлено куточки пам'яті героїв-земляків Небесної Сотні та воїнів-героїв АТО.

На належному рівні поставлена робота з питань національно-патріотичного виховання в народних домах району. Зокрема, необхідно відзначити Народний дім с. Страшевичі (директор – Сліпець Марія Петрівна, художній керівник – Олярник Стефанія Степанівна).

У Народному дому створено народознавчу світлицю, де функціонує виставка старовинних українських костюмів, знарядь праці та побуту, керамічного посуду. Народний дім застосовує різноманітні форми просвітницької роботи з питань національно-патріотичного виховання: дитячі ранки «Люби і знай свій рідний край»; уроки історії «Село мое – частина України»; конкурс читців «Барви рідного слова»; години пам'яті «Історія нескорених»; конкурс колядок «Колядують зорі на Різдво Христове»; тематичні вечори «Нев'янучий вінок героїв Крут»; вечори-реквієми «Герої не вмирають».

Гуртки художньої самодіяльності: вокальний, вокально-інструментальний, драматичний, художнього слова, які працюють при Народному дому, мають у своїй програмі певний патріотичний репертуар.

Місцева поетеса і письменниця Стефанія Пахольчук написала поезії, присвятивши їх пам'яті Героїв Небесної Сотні та воїнів-земляків АТО, які покладені на музику і виконуються учасниками вокального колективу.

Фольклорний колектив «Страшевицькі молодиці», ко-

трий створено понад 20 років тому Стефанією Пахольчук, є популярним не лише на Старосамбірщині, а й у інших районах та містах Львівщини.

При Народному дому працює патріотичний клуб «Ми – діти твої, Україно».

На базі Народного дому с. Страшевичі організовувалися не лише районні семінари клубних працівників, а й обласні семінари директорів районних народних домів.

Тематичні заходи з питань національно-патріотичного виховання відбуваються і в народних домах сіл Тур'є (директор – Стадник Галина Петрівна) та Велика Лінина (директор – Марунчак Микола Миколайович, художній керівник – Ланівський Михайло Степанович).

В кімнатах національного відродження цих клубних закладів проводяться краєзнавчі години, уроки історії, вікторини з історії вивчення рідного краю, заходи про визначних особистостей району.

П'ятнадцять добровольців із села Тур'є захищають кордони нашої країни на Сході.

У клубних установах оформлено стенді «Бог і Україна понад усе», «Пам'ятаємо своїх героїв». Активно працюють також колективи художньої самодіяльності, створені при народних домах сіл Тур'є та Велика Лінина.

Народний фольклорний колектив «Надвечір'я» (керівник – Любов Семенова) ось уже 21 рік тішить своїми виступами глядачів Львівщини. Учасники колективу неодноразово виступали на обласному святі у Нагуєвичах, приуроченому І. Франку, та святі «З народної криниці» у Львові.

На базі народних домів с. Велика Лінина в 2015 році та Народного дому с. Тур'є у 2016 році проведено районні семінари для клубних працівників, які багато цікавого запозичили для просвітницької роботи з питань національно-патріотичного виховання.

Народний дім с. Недільна (директор – Винницький Микола Іванович) відомий тим, що у 2014 році тут було відкрито Музей Президента Української головної визвольної ради (УГВР) Кирила Осьмака.

У липні 1944 року на горі Діл, що знаходитьться у лісі, біля сіл Сприня Самбірського та Недільне Старосамбірського районів відбулося зібрання Головної визвольної ради, обрано Президію та Генеральний секретаріат Головної визвольної ради. Президентом УГВР став Кирило Осьмак. Основою експозиції є архівні документи, світлини, спогади рідних Кирила Осьмака.

Завдяки зусиллям доночки Кирила Осьмака Наталії в Музей виставлено понад 100 документів та світлин. Героїзм і жертовність УПА є для кожного з нас прикладом прагнення на свій землі збудувати незалежну державу. Ні репресії, ні тортури не знищили Кирила Осьмака, як і наш український народ. Прикладом цього є Герой Небесної Сотні із Старосамбірщини Богдан Сольчак, герой-земляк АТО – Василь Вовк, Сергій Білоус, Степан Петрів, Роман

Малецький, Степан Петровський та тисячі добровольців, які відстоюють цілісність нашої держави на Сході України. Пам'ятаймо про тих, хто віддав своє життя за Україну!

Створення музеїв, кімнат національного відродження, проведення масових заходів, приурочених борцям за волю і незалежність України, має пробудити в молодих серцях любов до свого краю, його історії. А пам'ять про геройів надихне їх на нові подвиги та захист кордонів нашої Вітчизни.

Висловлюємо вдячність методисту з культурно-просвітницької роботи районного Народного дому Степана-няк Романії Миколаївні за її невтомну багатолітню працю в галузі культури, за знання, які вона передає керівникам народних домів, за її доброту та відповідальність.

Людмила Антончик,
проводний методист з питань
національно-патріотичного виховання

ПРАВНИЧИЙ КВЕСТ «ЗНАВЦІ КОНСТИТУЦІЇ» (методична розробка спортивно-інтелектуального змагання для молоді до 20-ї річниці прийняття Конституції України)

«Знання права заслуговує найвищої шанси»

Ульпіан

Джерелом права будь-якої держави є Конституція. Її ще називають Основним законом, який закладає підґрунтя організації і діяльності держави та формування у ній громадянського суспільства.

Конституція України проголосила нашу державу суверенною, незалежною, соціальною, правовою. Розбудова такої держави неможлива без високої правової культури і суспільства, й особи. Сформувати правову культуру особа може лише через знання права, повагу до нього, а головне – уміння правильно реалізувати правові знання в своєму житті, демонструвати правову компетентність та непримиренність до протиправної поведінки.

Культурно-просвітницькі установи області приділяють велику увагу вихованню правової культури населення. При цьому заходи з правового виховання молоді доречно проводити в ігрових формах, адже ігри – це не лише розвага, хоча її головна функція, а й ефективний засіб виховання (патріотичного, правового, екологічного, естетичного, фізичного), який дає змогу виявити знання, інтелектуальні здібності, розкрити творчий потенціал кожного учасника. Дух змагання, що присутній у грі, активізує думку, вимагає мобілізації інтелектуальних зусиль, виховує наполегливість, дисциплінованість, сприяє зацікавленню масовими розвагами навіть пасивних, інертних людей. Крім того, гра передбачає обов'язкове опанування певними навичками, знаннями та вміннями, які зазвичай допомагають людині і в повсякденному житті.

З метою підготовки цікавого і змістового дозвілля молоді у формі змагальної гри, формування її правової культури, Комунальний заклад Львівської обласної ради Львівський обласний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи створив цю методичну розробку, яка, сподівається, стане корисною для працівників культури у проведенні заходів до Дня Конституції України, а також усім, хто прагне поглибити свої знання і цікавиться питаннями правового регулювання суспільних відносин й державного будівництва України.

ПРАВОВИЙ КВЕСТ «ЗНАВЦІ КОНСТИТУЦІЇ»

Мета: формування у молоді високої правової культури, свідомого ставлення до прав та обов'язків, знання Конституції і законів України, готовність їх дотримуватися

і сумінно виконувати.

Обладнання: Конституція України, маршрутні листи (Додаток 1), конверти й аркуші із завданнями.

Перед початком квесту відбувається жеребкування. Отримавши картки синього та жовтого кольорів, учасники поділяються на дві команди. Команди обирають капітанів.

Створюється суддівська бригада (журі), яка оцінює виступи учасників. До її функцій належить: спостереження за дотриманням правил ведення квесту, часом, наданим на відповіді й запитання та виконання практичних завдань. За сигналом ведучого розпочинається гра.

Хід заходу:

Ведучий: Сьогодні я пропоную вам зіграти гру у формі квесту. Чи знаєте ви, що таке квест? Квест – це спортивно-інтелектуальне змагання, метою якого є швидше та якісніше від інших команд дістатися фінішу, виконуючи в процесі різноманітні інтелектуальні та спортивні завдання, та знайти предмет пошуку. Метою нашого правового квесту є отримання знань про основні права та обов'язки людини, а також про основи державного ладу України. Тому вас очікує захоплююча подорож у світ ваших прав і обов'язків, а дороговказом слугуватиме текст Конституції України.

Які ж правила квесту?

- Усі учасники квесту діляться на команди. Кожну супроводжує інструктор.
- Квестери повинні дотримуватись правил гри.
- Для того, щоб команда стала переможцем, усім її членам потрібно першими пройти усі «зупинки» і отримати найбільшу кількість балів.
- Завдання команда отримає лише тоді, коли усі її члени будуть присутні на пункті! Тому не відставай і допомагай іншим!
- Якщо команда не має відповіді або відповідає неправильно, є можливість «купити» підказку, виконавши творче завдання, наприклад, розповісти улюблений вірш (кожним учасником).
- Дозволяється користуватися підказкою інструктора, однак у цьому випадку команда втрачає 1 бал.

На старті кожна команда отримує:

Маршрутний лист. Він протягом усього квесту знаходитьться у капітана. На кожному етапі інструктори заносять в нього бали, зароблені командою.

Текст Конституції України. Він знаходиться у капітана. На кожній зупинці команда звертається до тексту цього документа, щоб знайти відповіді на питання або підказку.

Конверт із підказкою. У ньому міститься картка із номером статті Конституції – це підказка про адресу наступної зупинки. Потрібно уважно прочитати статтю Конституції і визначити місце на території населеного пункту, в якому можуть забезпечуватись права, описані у відповідній статті.

Якщо учасники квесту не зможуть знайти наступну зупинку, тоді інструктори мають можливість «продати» ще одну підказку, але при цьому знявши бал і зробивши відповідні помітки у маршрутному листі. Ведучий знайомить групи з квест-інструкторами.

1. Зупинка СТАРТ

Ведучий: на етапі «Старт» ви дізнаєтесь про те, коли і як прийнята Конституція України, яка структура цього документа та основні принципи конституційного ладу України. Будьте уважними, намагайтесь запам'ятати якомога більше відомостей, тому що після прослуховування розповіді ви повинні відповісти на запитання про Конституцію України. У вас з'явиться можливість отримати по 1 балу за кожне запитання правової вікторини (вони знаходяться у координаторів).

Квестери слухають розповідь ведучого про основи конституційного ладу України (або проглядають презентацію). Після цього ведучий оголошує вікторину.

- Що є Основним Законом нашої держави?
(Конституція)
- Назвіть державні символи України.
(Державний герб України, Державний прапор України, Державний гімн України)

- Спосіб прийняття громадянами України шляхом голосування законів та інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення.
(Референдум)
- Єдиний орган законодавчої влади в Україні.
(Верховна Рада України)

- Строк повноважень Президента України. (п'ять років)
- Які міста мають спеціальний статус за Конституцією України?
(міста Київ та Севастополь)
- На який строк обираються депутати сільських, селищних, міських рад?
(на п'ять років)
- Який орган держави має право давати офіційне тлумачення Конституції України і законів України?

- (вилючно Конституційний Суд України)
- Які органи здійснюють державну виконавчу владу в областях і районах?
(місцеві державні адміністрації)
 - Назвіть найвищий судовий орган в системі судів загальної юрисдикції
(Верховний Суд України)
 - Хто є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні?
(народ)
 - Яка мова (-и) є державною (-ими) в Україні?
(українська мова)

За кожну правильну відповідь квестери отримують один бал. Підсумкову кількість балів інструктор заносить в маршрутний лист, після чого віддає його командам, а також надає першу підказку (стаття 49).

2. Зупинка «МЕДПУНКТ»

У медпункті учасників зустрічає фельдшер/медсестра: на цьому етапі ви дізнаєтесь про те, яке право людини є найціннішим. Для цього вам потрібно розв'язати кросворд. Хто швидше виконає завдання, отримає додатковий бал. Якщо ви не знаєте відповіді на якесь із запитань, можете скористатись підказкою інструктора, але за підказку у вас знімуть бал.

- Комплекс фізичних вправ, що виконуються вранці після сну.
- Добровільний акт допомоги здорової людини (донора) хворому, що поглягає у наданні частини своєї крові з лікувальною метою.
- Медична установа, що здійснює лікувально-профілактичне обслуговування населення.
- Здатність до трудової діяльності, яка залежить від стану здоров'я людини.
- Запобігання захворювань.
- Гарантована Законом певна кількість вільних від роботи днів.
- Необхідна поведінка людини.

1		З	А	Р	Я	Д	К	А		
2		Д	О	Н	О	Р	С	Т	В	О
3		П	О	Л	І	К	Л	І	Н	І
4		П	Р	А	Ц	Е	З	Д	А	Т
5		П	Р	О	Ф	І	Л	А	К	Т
6		В	І	Д	П	У	С	Т	К	А
7	О	Б	О	В	Я	З	О	К		

За кожну правильну відповідь – 1 бал. Максимальна кількість балів за завдання – 7. Підсумкову кількість балів інструктор заносить в маршрутний лист, після чого віддає його, а також наступну підказку командам (стаття 50).

3. Зупинка «ПАРК»

Квестерів зустрічає представник громадської організації: на цьому етапі ви дізнаєтесь про те, що права людини не можуть існувати без обов'язків. Виконуючи свої обов'язки, ви забезпечуєте дотримання прав інших людей. Тому важливо знати не лише свої права, а й обов'язки, щоби не порушити прав інших людей.

Зараз ви гратимете у гру. Вам кидатимуть м'яч, промовляючи певні словосполучення, а ви маєте повернути м'яч зі словами «право» це чи «обов'язок».

Гра в м'яч «Права – обов'язки»

- Брати участь в діяльності політичної партії (право).
- Побудувати житло (право).
- Захищати Батьківщину (обов'язок).
- Дотримуватися Конституції та законів України (обов'язок).
- Брати участь у мітингу (право).
- Подавати звернення до органів влади (право).
- Вступати у шлюб (право).
- Сплачувати податки (обов'язок).
- Берегти природу (обов'язок).

10. Здобувати повну загальну середню освіту (обов'язок).
11. Відвідувати церкву (право).
12. Поважати права, честь і гідність інших людей (обов'язок).

За кожну правильну відповідь – 1 бал. Максимальна кількість балів за завдання – 10. Підсумкову кількість балів інструктор заносить в маршрутний лист і видає командам наступну підказку (стаття 34).

4. Зупинка «БІБЛІОТЕКА»

Варіант 1

Бібліотекар зустрічає команду і видає капітанові конверт, в якому є картки. Потрібно правильно сумістити по дві кольорові картки, щоб отримати правильну відповідь на запитання: у якій казці, хто і яке право порушив? Необхідно правильно вказати назву казки, дійову особу (правопорушник) і порушене право. За кожну правильну відповідь – 1 бал.

1. Казка «Вовк і семеро козенят» – Вовк порушив право на життя.
2. Казка «Тroe поросят» – Вовк порушив право на недоторканність житла.
3. Казка «Пепелюшка» – Мачуха порушила право на відпочинок, на захист від примусової праці.
4. Казка «Кривенька качечка» – Дід з Бабою порушили право на невтручання в особисте життя.
5. Казка «Дюймовочка» – Кріт порушив право на добровільність шлюбу.
6. Казка Лисиця і Вовк – Лисиця порушила право приватної власності.
7. Казка «Дідова дочка й бабина дочка» – Баба порушила право Дочки на сім'ю, на утримання її до повноліття.
8. Казка «Гайдек каченя» – Брати і Сестри порушили право на повагу гідності.

Варіант 2

Команді необхідно правильно відтворити текст першого куплету Гімну України. Бібліотека видає команді конверт, що містить варіант тексту, де слова у рядку перемішані. Учасникам необхідно їх розставити у правильному порядку. За правильно виконане завдання – 5 балів. Команда може скористатись підказкою інструктора, однак за це їй зімітають 1 бал.

Неправильний текст Гімну:

Не Україна ще ні воля ні слава вмерла
Нам ще браття усміхнеться українці доля
Вороженьки як роса згинуть на сонці наші
Браття ми у своїй запануємо сторонці
Ми положим душу й ми тіло свободу нашу
Ми браття і покажем роду козацького.

Правильний текст Гімну:

Ще не вмерла Україні ні слава, ні воля.
Ще нам, браття українці, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануємо і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Підсумкову кількість балів інструктор заносить в маршрутний лист, віддає його, а також наступну підказку командам (стаття 53).

5. Зупинка «ШКОЛА»

Учитель з правознавства зустрічає команду і вручає капітанові конверт із наступним завданням:

Доведіть рівність:

$$\frac{A + B + V}{\Gamma} - \frac{D + E}{C} = 0, \text{ де}$$

- A – мінімальний вік загальної трудової дієздатності;
- B – день проведення першого Всеукраїнського референдуму;
- V – максимально допустима тривалість робочого дня (в годинах) при п'ятиденному робочому тижні;
- Г – мінімальний вік для призначення на посаду судді судів загальної юрисдикції;
- D – шлюбний вік для жінок в Україні;
- E – кількість суддів Конституційного Суду України;
- C – мінімальний віковий ценз кандидата в Президенти України.

Відповідь:

$$\frac{16 + 1 + 8}{25} - \frac{17 + 18}{35} = 0.$$

За правильно виконане завдання команда одержує 5 балів. Команда може скористатись підказкою інструктора, але за це їй зімітають 1 бал.

6. Зупинка «ФІНІШ»

Капітани команд, що прибули на зупинку «Фініш», подають маршрутні листи ведучому, здають тексти Конституції. Ведучий підводить підсумки гри, нагороджує переможців та розповідає про важливість знання Конституції та законів своєї держави, а також прав і обов'язків громадянина.

Додаток 1 «Маршрутний лист»

Назва команди			
Капітан команди			
№ з/п	Назва зупинки	Кількість отриманих балів	Примітки
1	Старт		
2	Медпункт		
3	Парк		
4	Бібліотека		
5	Школа		
6	Фініш		
Усього балів:			

Софія Пшемінська,
завідувач відділу
культурно-освітньої роботи

«ТРУСКАВЕЦЬКИЙ ФІГЛЯР» – СВЯТО ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА

Цьогоріч, з другого по четверте травня 2016 року, в приміщенні Трускавецького Палацу культури ім. Т. Г. Шевченка відбулося свято циркового мистецтва – перший Всеукраїнський фестиваль-конкурс аматорського циркового мистецтва «Трускавецький фігляр».

Засновник та організатор фестивалю-конкурсу – Трускавецька міська рада, співзасновниками виступили департамент з питань культури, національностей та релігій Львівської обласної державної адміністрації та Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський державний обласний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи».

Христина Вишньовська – учасниця аматорського циркового колективу «Вікторія», м. Стебник

Організаційний комітет провів масштабну роботу із застачення до творчого змагання колективів циркового мистецтва зі Львова, Стебника, Борислава, Новояворівська, Трускавця (Львівська область), Лубен (Полтавська область), Чернігова, Чернівців, Дніпропетровська, Харкова, Запоріжжя.

Основними етапами проведення фестивалю-конкурсу були: урочисте відкриття на центральній площі Трускавця із загальним виконанням Великоднього «Кривого танцю», конкурсна програма та заключний гала-концерт учасників і переможців.

Фестиваль циркового мистецтва викликав неабияке творче піднесення серед населення й виявив високу професійну майстерність виконавців різних вікових груп.

Конкурсні змагання відбувалися у різноманітних жанрах циркового мистецтва: ексцентрика, ілюзіон, каучук, гімнастика, повітряна гімнастика, акробатика, дресура та клоунада.

Представники кожної області намагалися донести до глядачів неповторність свого жанру, демонструючи високу майстерність циркового мистецтва.

Своєю вправністю, філігранністю, витонченою віртуозністю вони, без сумніву, завдячують наставникам: Валентині Мрус, Олені Крючковій, Миколі Добровольському, Іванові Күцю, Тетяні Миклуш, Руслані Бурлаці, Євгенії Фоменко, Олені Бабенко, Наталії Побіжан, Христині Тарко, Ірині Гусак, Вікторії Кізлик та Юрію Ванджалі.

Журі фестивалю-конкурсу очолила легенда вітчизняного циркового мистецтва – генеральний директор Київського цирку, народна артистка України Людмила Шевченко.

Переможці заходу відзначенні дипломами, грамотами, кубками та цінними подарунками.

Гран-прі фестивалю-конкурсу здобули Львівська циркова студія «Юність» при Львівському державному цирку України та Зразковий колектив танцювальної циркової студії «Надія» м. Харків.

«Трускавецький фігляр» отримав належне зацікавлення та схвальну оцінку численної публіки, котра гучними оплескама вітала кожного конкурсанта, за-свідчуючи цим своє захоплення виступами учасників конкурсу.

Організатори прагнуть, аби фестиваль-конкурс аматорського циркового мистецтва «Трускавецький фігляр» став щорічним, а згодом – і міжнародним.

Володимир Городиський,
проводний методист хореографічного жанру,
заслужений артист України

Ольга Күц та Христина Вишньовська – учасниці аматорського циркового колективу «Вікторія», м. Стебник

Михаїло Кузів та Ірина Стакнів – учасниці аматорського циркового колективу «Вікторія», м. Стебник

«МЕЛОДІЇ КАЛИНОВОГО КРАЮ» ЛІНУТЬ УКРАЇНОЮ ТА СВІТОМ

Хорове мистецтво на українських землях відоме ще з часів Київської Русі.

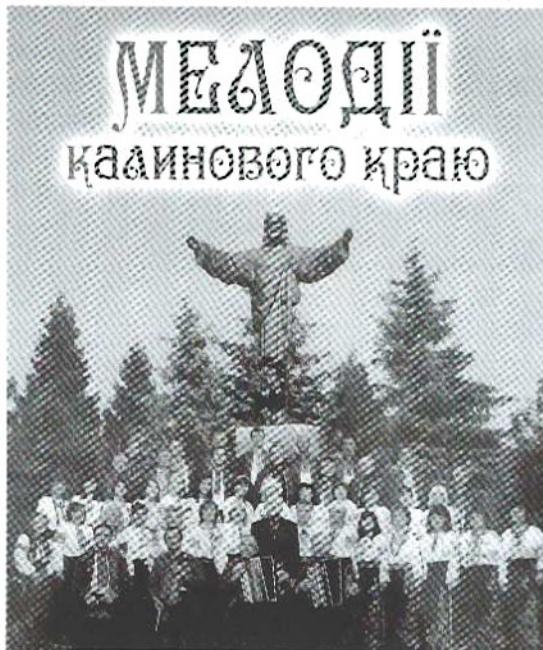
У сучасних умовах народне хорове мистецтво завдяки своїй глибокій духовній сутності продовжує виконувати важливу роль у відродженні та актуалізації художніх цінностей, в інтеграції та культурному розвитку українського суспільства.

Поряд із вивченням спадщини минулого виникла потреба аналізу особливостей функціонування народного хорового мистецтва в нових умовах – умовах становлення та розбудови незалежної України.

На переломі ХХ–ХХІ ст. розпочинається й діяльність надзвичайно цікавого, самобутнього хору «Галичина» с. Кернича Городоцького району. А її незмінним керівником із 1999 р. є відомий на Львівщині хоровий диригент, педагог, методист, аранжувальник, лауреат обласних та республіканських фестивалів художньої самодіяльності Теодор Іванович Курань.

Про що ж розповідають «Мелодії калинового краю», що цікавого читач дізнається, ознайомившись з книгою колективу авторів, диригентів, педагогів, хормейстерів Дрогобиччини та Городоччини Т. Кураня, Б. Пица, Д. Василика, П. Гушоватого, Н. Дрібнюка, яка вийшла у дрогобицькому видавництві «Посвіт»?

Справді, видання надзвичайно цікаве для ознайомлення з хоровим рухом Львівщини кінця ХХ – початку ХХІ ст.

на прикладі історії розвитку та становлення хору с. Кернича Городоцького району.

У першому розділі книги подано докладний аналіз розвитку хорового руху на Україні на зламі ХХ–ХХІ ст. Другий розділ присвячений розвитку хорових традицій західних регіонів України і Городоччини, зокрема широко подана історія Народного аматорського хору «Галичина» с. Кернича Городоцького району та біографія його засновника й незмінного керівника Теодора Кураня.

Для практикуючих диригентів цінними є нотний репертуар «Галичини» та дитячої вокально-хорової студії «Козачата» с. Кернича.

Розділ третій включає короткий теоретичний аналіз піданих творів та методичні рекомендації для їх виконання, а також відомості про композиторів, авторів наданого репертуару.

Кольоровий додаток яскраво демонструє творчий шлях хору в світинах, афішах і програмках.

Нехай же лунають пісні нашого рідного калинового краю Україною та світом, даруючи людям радість, щастя й безмежну насолоду.

А творцям «Мелодії калинового краю» та учасникам колективу міцного здоров'я, творчих успіхів і звершень.

*Ігор Даньковський,
провідний методист вокально-хорового жанру*

СЛОВО КАМЕНЯРА ЗВУЧИТЬ У ПІСНЯХ НА ВІКИ

Відповідно до плану роботи Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи» на 2016 рік та за підтримки департаменту з питань культури, національностей та релігій Львівської облдержадміністрації, 13, 20 та 27 березня 2016 року в містах Перемишляни, Самбір та Жовква відбувся обласний огляд-конкурс хорових колективів, присвячений 160-річниці від дня народження письменника, поета, автора безсмертного «Каменяра» Івана Яковича Франка.

У конкурсі взяли участь аматорські хорові колективи у наступних номінаціях: хорові капели, камерні хори, однорідні хори, сільські хорові колективи та хорові колективи народної манери співу.

Конкурсна програма передбачала виконання обов'язкового твору на слова великого українського поета І. Я. Франка, а також двох довільних творів.

Побудова та різноманітність конкурсної програми, складність творів, технічно-виконавський рівень (ансамбл, стрій, інтонація), розкриття художньо-образного змісту

творів, відповідність нотному тексту та висока сценічна культура – ось головні критерії, за якими оцінювались виступи виконавців.

В огляді-конкурсі взяли участь 40 провідних хорових колективів області. Високою виконавською майстерністю радували глядачів та журі конкурсу Народний хор «Відродження» смт Дубляни Жовківського району (керівник – Н. Федина), Народна хорова капела «Нива» с. Жовтанці Кам'янка-Бузького району (керівник – М. Дребот), Народна хорова капела «Заграва» Перемишлянського районного Народного дому (керівник – О. Козак), Народний етнографічний хор «Нова Яворівщина» Палацу культури «Кристал» м. Новояворівськ Яворівського району. Відродженими та оновленими постали на конкурсі Народна чоловіча хорова капела «Діброва» Жовківського районного Народного дому (керівник – Р. Слуга) та Народний аматорський хор «Діброва» Національного лісотехнічного університету України (керівник – Романна Гунько).

Лауреатами I премії у номінації «Мішані хори, хорові капели» стали: Народна аматорська хорова капела вчителів «Каменяр» Дрогобицького РНД (керівник – Наталія Самокішин), Народна аматорська хорова капела «Надбужанка» Кам'янка-Бузького РНД (керівник – Богдан Ковалюк) та Народна аматорська хорова капела Радехівського РНД (керівник – Надія Чайківська).

Переможцем у номінації «Камерні хори» став Народний аматорський камерний хор ім. М. Вербицького Стрийського міського Народного дому (керівник – заслужений працівник культури України Ігор Михайлів).

У номінації «Сільські хорові колективи» I місце і звання лауреата отримали: Народна аматорська хорова капела «Нива» НД с. Жовтанці Кам'янка-Бузького району (керівник – Марія Дребот), Народний аматорський хор «Академія» НД с. Лисятичі Стрийського району (керівник – Зеновій Сиротюк) та Народна аматорська хорова капела «Галичани» НД с. Оброшино Пустомитівського району (керівник – Любов Ковал'чук).

I місце і звання лауреата у номінації «Церковні хорові колективи» отримав парафіяльний хор храму св. Петра і Павла м. Комарно Городоцького району (керівник – Роман Мачишин) та Народна аматорська хорова капела «Лілея» Дрогобицького РНД (керівник – Галина Коваль) – у номінації «Однорідні хори».

Народний дитячо-юнацький хор
«СВІТАНОК» м. Самбір

Цікавим виявився виступ Народного дитячо-юнацького хору «Світанок» Самбірського міського Народного дому (керівник – Леся Мигалик), який заслужено подарував їм I місце і звання лауреата у номінації «Дитячі хори».

У номінації ж «Хорові колективи народної манери співу» I місце і звання лауреата прийшло до Народного аматорського хору «Калина» смт Великий Любінь Городоцького району (керівник – Йосип Литвинський).

Народний хор
«КАЛИНА» смт Великий Любінь

Жюрі обласного огляду-конкурсу, очолюване заслуженим артистом України, професором Львівської національної академії ім. М. Лисенка Богданом Дерев'янком, відзначило високий виконавський рівень аматорських хорових колективів та велику творчу роботу з вибору конкурсної програми.

Переможців огляду-конкурсу нагороджено дипломами лауреатів і рекомендовано до участі в урочистостях з нагоди 160-річчя від дня народження І. Я. Франка на його батьківщині – у рідному селі Нагуєвичі Дрогобицького району (святкування відбулися цьогоріч 27 серпня на Слівочому полі смт Східниця Бориславської міської ради), а також в інших Всеукраїнських оглядах, конкурсах і фестивалях.

Минатимуть роки. Однак незабутнє слово Каменяра, покладене на чудову музику й виконане самобутніми творчими хоровими колективами України, лунатиме вічно.

Ігор Даньковський,
проводний методист
вокально-хорового жанру

Народний хор «ЛІЛЕЯ»
м. Дрогобич

«ВИТОКИ» — широкий пласт бойківської культури

*Моє село — маленький рідний Сопіт,
Що заховалось серед синіх гір.
Тут річка Стрий несе свої потоки,
Стрімкі смереки тягнуться до зір...*

Словами із пісні «Моє село», яку написала місцева поетеса Емілія Колосовська, розповімо про Народний аматорський фольклорний колектив «Витоки» Народного дому с. Сопіт.

Народився колектив 25 років тому в мальовничому куточку Карпат — краю справжніх співочих горян. Кожен крок, кожен виступ наближав аматорів сцени до олімпу народної слави. Звістка про чудовий фольклорний колектив з унікальним репертуаром, мережаним старовинними коломийками, латканками, народними піснями, обрядами, гаївками та запальними бойківськими танцями, швидко розлетілась за межі району. Унікальним було усе: від згуртування сопітчан до їхніх національних стрій. Ці розкішні народні убрання мають уже понад століття, і зібрані вони у довколишніх селах.

Справжнє визнання колективу прийшло дуже швидко. «Витоки» виступали на районні та обласні сценах, а згодом демонстрували своє мистецтво усім регіонам України. Вони бажані учасники фестин, фестивалів, ювілей, громадських свят та різноманітних урочистостей.

Невдовзі в колективу з'явилося давно заслужене державне визнання. У 2011 році, за підсумками атестації аматорських колективів Львівщини, йому було присвоєне почесне звання «Народний».

У січні «Витоки» урочисто відсвяткували свій 35-річний ювілей. Зараз у ньому налічується 22 особи. Це різні за фахом та віком люди, починаючи з 14 до 65 років. Вони безмежно люблять українську народну пісню, гумор, танець, впроваджують й відновлюють народні звичаї та традиції свого краю, добуті з глибоких пластів культури предків.

Висловлюємо слова подяки та вшанування першим учасникам цього колективу, які започаткували його подальші творчі надбання: поважним сопітчанам Іванові Іваніку, Богданові Колосовському, Павлові Мазурику, Володимиру Стасишину, Василеві Дробчаку, Михайлині Лагодич, Софії Колосовській, Дарії Ганькало, Марії Кокун, Мирославі Дробчак, Меланії та Оксані Захарчин, Оксані Дробчак, Богданові Захарчину.

Незмінними учасниками нинішнього фольклорного ансамблю є: Наталія Войченко, Іванна Цундер, Галина і Тетяна Ганькало, Галина Міщатин з доњою Мар'яною і сином Романом, Світлана Бренич з дочками Тетяною і Марією, Надія Бренич із синами Романом і Андрієм, Богданна Штай,

Галина Лагодич, Галина Корчинська, Галина Павлишин, Михайло Лагодич, Іван і Василь Іваники, Андрій Мазурик та Ігор Кокун. Так співоча феєрія таланту передається з покоління в покоління і проростає багатими зернами духовності.

Разом із фольклорним колективом беруть участь у виступах неперевершенні за майстерністю і музичним хистом троїсті музики Володимир Савуляк (баян), Яків Цундер (скрипка) та Іван Калинів (буben). А їхніми талановитими попередниками були Омелян Павлишин із сином Василем Богдан Жигало.

Репертуар колективу дуже різноманітний: побутово-народний обряд «Обжинки», «Бойківські вечорниці»; музично-театралізоване дійство «На призьбі»; вокально-хореографічна композиція «Вишитий рушник — символ українського народу»; передвесільний обряд «На добранич»; весільний обряд «Різання барвінку»; духовно-християнські заходи «Ой хто, хто Миколая любить», «Шутка б'є, не я б'ю — від нині за тиждень Великдень», «Христос Воскрес!», а також старовинні українські народні пісні, латканки та переспіви.

Чудовою традицією стало проведення творчих вечорів з нагоди 50-річного ювілею кожному із учасників колективу.

Звичаї, обряди та пісні були детально проаналізовані, зібрані й записані від старожилів села Анни Колосовської, Марії Дробчак, Івана, Якима та Федора Бреничів, Мирослави Павлишин — засновниці «Бойківських вечорниць» і активної учасниці «Витоків». Колектив часто змінював та оновлював репертуар концертної програми, виступаючи на районній та обласній сценах.

У 1991 році «Витоки» вперше інсценізували обряд «Святої вечері» та вертепу. В цьому ж році вони стали учасником народних фестин Сколівського району «Золота Покрова».

У 1992 році горяни беруть участь в обласному фольклорному святі «З народної криниці», за успішний виступ на

якому колектив був запрошений на телебачення (програма «Сонячні кларнети»).

У 2006 році Сопотяни презентували своє мистецтво на Всеукраїнському та Львівському обласному товаристві «Бойківщина ХХІ століття».

У 2007–2014 рр. «Витоки» є учасниками фестивалю української середньовічної культури «Тустань», «Бойківські фестини» у м. Турка. Колектив отримав також запрошення на фестиваль автентичного мистецтва «Веретено» та фестиваль «Східницьке літо».

На фестивалі «Червона рута» з успіхом виступила солістка фольклорного колективу Мар'яна Плита. Ансамбль «Витоки» виступає також перед журналістами районних газет та головами первинних профспілкових осередків Львівщини у м. Сколе.

За свою творчу працю фольклорний колектив нагороджений численними грамотами, подяками та дипломами.

2015 рік – був роком Митрополита Андрея Шептицького. У зв'язку із цим Сопотяни уславили духовного провідника українського народу. До уваги місцевих глядачів було представлено літературно-музичну композицію «Слуга Божий – Андрей Шептицький». Театралізоване дійство супроводжувалось співом хору місцевого храму під керівництвом Емілії Колосовської. У ньому брав участь і фольклорний колектив. Уміло зіграли ролі та на деякий час перенесли глядачів у ми-

нule драматургів Народного дому Наталія Бенедик (Графіня), Михайло Павлишин (Граф), Іван Іваник, Богдан Колосовський, Дмитро Кіндратишин, Богдан Назар (Офіцери ворожих армій), Христина Ганькало (Кароліна), Мар'яна Міщатин (Доля). Окрім сільських аматорів, у дійстві взяли участь працівники районного Народного дому «Бескид» Анатолій Таіпов, Юрій Свистун та заслужений працівник культури Михайло Ферцак. Вони близькуче відтворили образи Митрополита на різних етапах його життя, присвяченого Богові. Цей захід став яскравим прикладом співпраці закладів культури Сколівщини з районним Народним дном «Бескид».

Незважаючи на те, що в Сопоті Народний дім потребує капітального ремонту, а новий залишається хіба лише мрією, це не може стати на заваді творчим джерелам, які ключем б'ють із сердець легендарних, унікальних та насамперед надзвичайно талановитих бойків.

В нелегких умовах сьогодення колектив тримається гуртом, артисти не бояться труднощів, стають згуртованішими і надалі виступають, даруючи людям радість.

Мирослава Савуляк,
засновник і багаторічний керівник
Народного фольклорного колективу «Витоки»,
засідувач Народного дому с. Сопот Сколівського р-ну

Народному ансамблю танцю «Верховинка» Дрогобицького Народного дому ім. Івана Франка – 15

Віля підніжжя Карпат, у мальовничому місті Дрогобичі при Народному дому ім. Івана Франка у 2001 р. створений ансамбль танцю «Верховинка». З початку заснування колективу незмінним керівником ансамблю є Богданна Кос.

У 2004 р. за високий художній рівень виконавської майстерності, значну роботу з відродження духовних традицій українського народу, активну просвітницьку діяльність ансамблю «Верховинка» присвоєно почесне звання «Зразковий».

Ансамбль бере активну участь у різноманітних фестивалях та конкурсах. Неодноразово ставав лауреатом фестивалів-конкурсів імені Павла Вірського, з нагоди 100-річчя від дня народження Ярослава Чуперчука, а також «Різдвяні канікули», «Світ дитинства», «Коляде Франкове Підгір'я», «Галицька гаївка», «Веселі копачі», «Східницьке літо» і багатьох інших. Активну участь ансамбль «Верховинка» брав у п'яти «Бойківських фестинах», був учасником Днів української культури і мистецтва у Республіці Польща (містах Голенів, Тшебятов, Устрики-Долішні,

Мокре, Гіжицько) та Чехії (містах Карлові Вари, Хомутов, Щецин), брав участь у культурно-мистецькому проекті «Європа слов'янських культур» в м. Єжово (Польща).

З великим успіхом ансамбль виступив на фестивалі української культури «Підляська осінь» (Польща), де був єдиним колективом із України. З нагоди 20-річчя Незалежності України у рамках Днів культури в м. Зелена Гура (Польща) виступив із сольним концертом.

У травні 2011 р. з нагоди десятиліття свого заснування ансамбль «Верховинка» виступив із трохгодинним концертом.

Ансамбль «Верховинка» – дипломант III премії обласного фестивалю-конкурсу хореографічного мистецтва з нагоди 100-річчя від дня народження Ярослава Чуперчука та вшанування творчості Олега Голдрича (м. Львів), переможець відбіркового обласного фестивалю ім. Павла Вірського, учасник Днів культури «Відлуння-2011» та «Мальована скриня» у м. Гіжицько (Польща), учасник урочистостей з нагоди Дня міста Смілтене (Латвія).

В лютому 2014 р. ансамблю присвоєне звання «Народний». У травні цього ж року Народний ансамбль танцю «Верховинка» брав участь у святковому концерті з нагоди Дня Конституції в м. Єжове (Польща), став лауреатом фестивалю «Dance and Music» у Братиславі (Словаччина), а також побував з концертами у містах Відні (Австрія) та Будапешті (Угорщина).

За три останні роки колектив ансамблю «Верховинка» гастролював у Латвії на святкуванні Смілтенського краю; Словаччині, де брав участь у Днях Габури; п'ять разів демонстрував свою майстерність на Днях української культури у Республіці Польща.

Ансамбль – учасник фестивалів «Мальовнича скрина» та «Відлуння-11».

У 2013 р. колектив презентував місто Дрогобич на конкурсі писанок та був учасником параду вишиванок з нагоди Дня Незалежності України в м. Києві.

У лютому 2016 р. керівник ансамблю «Верховинка» Богданна Кос провела творчу зустріч учасників ансамблю зі Зразковим ансамблем танцю «Лада» з міста Рівне. Три дні колективи виступали з концертами, відбувалися різноманітні творчі зустрічі.

Колектив «Верховинка» виступив із понад десятма благодійними концертами для воїнів АТО та дітей-інвалідів, а в січні 2016 р. став дипломантом Всеукраїнського фестивалю-конкурсу мистецтв для дітей та юнацтва «Різдвяні канікули» і взяв участь у гала-концерті, який проходив у Львові.

Окрасою ансамблю є танці «Гопак», «Коломийки», «Козацька сюїта», «Галицька полька», «Полька з кошиками», «Марічка», «Я піду в далекі гори», «Знайди мене», «Циганський танець», «Зимова сюїта», «Гопачок», «Дитинство», а також танцювальна композиція, присвячена воїнам УПА.

Багато випускників ансамблю – студенти Рівненського інституту гуманітарних дисциплін, Самбірського культурно-освітнього училища та Дрогобицького державного університету ім. Івана Франка.

Колектив «Верховинка» щиро завдячує начальнiku відділу культури та мистецтв виконавчих органів Дрогобицької міської ради Олегу Васильовичу Яводчаку за співпрацю та всебічну підтримку.

Петро Кос,
директор Дрогобицького
Народного дому ім. І. Я. Франка

У ЛІТЕПЛІ ЖИТТЄВОЇ КРАСИ (до 50-річчя творчої діяльності М. І. Ферцака)

Кожному, кому хоча б раз пощастило побувати в славетному містечку Сколе, що ошатно розташувалося на Прикарпатті Львівщини, мабуть, доводилося відвідати одне із найвишуканіших закладів культури краю – Сколівський районний Народний дім «Бескид».

Увійшовши до затишного фойє, розкішно оздобленого талановитою рукою самобутніх майстрів-різьбярів та інкрустаторів по дереву, ви неодмінно помітите неповторний відблиск сірого мармуру, яким обважніло та щедро облицьовані високі стіни приміщення, і поглянете на центральну скульптурно-барельєфну композицію з численними зображеннями найвідоміших людей краю, серед яких – портрет молодого симпатичного з пишною кучерявою шевелюрою чоловіка та поглядом, в якому наче застигла найвища мить краси, яку впродовж життя доводиться побачити не кожній людині.

У Сколівському районі цього чоловіка знає чи не кожен мешканець. У сфері ж культури Львівщини й багатьох регіонів України його ім'я доволі відоме серед справжніх поціновувачів народної творчості та культурно-освітньої роботи. І це не дивно, адже цим чоловіком є Михайло Іванович Ферцак – заслужений працівник культури України, багатолітній невтомний працівник культуросвітньої ниви, життя котрого ось уже півстоліття віддане незмінному й ревному служженню омріяній із дитинства професії – культурі Сколівщини.

Чи могло життя Михайла Ферцака скластися по-іншому? Мабуть, правдиво, ні. Уперше побачивши світ у нелегкому повоєнному 1948 році в старовинному містечку Хирів, що на Львівщині, хлопець, поряд із власним усвідомленням та сприйняттям дивовижного довколишнього світу, жадібно вбирав у себе розповіді батьків, дідусяв та бабусь про чудодійну силу відомого в Європі Лаврівського монастиря, овіяну легендами історію замку величого і заможного просвітителя, мецената та прогресивного діяча Яна Щесного Гербурта, замок, який своїми надщербленими мурами у широко розплющених дитячих очах наче підпирав безмежне небо, що немов назавжди зачепилося за самісінський вершечок княжої гори та своїм підніжжям твердо випиралася об гостинець славного міста Добромуля. А ще допитливий розум хлопця полонила таємниця одного з найпотужніших чоловічих монастирів чину отців Василіан, який усамітнено розташувався за замковою горою князів Гербуртів, мабуть, з надією віднайти там хоча б якийсь прихисток від підступного ока ворогів і лукавства недоброзичливців.

Якось, під час однієї із прогулянок з батьками рідним містом малого Михайлика вразила велич архітектурного ансамблю одного із наймасштабніших у Європі конвіктів, що поважно виднівся із найвищого пагорба Хирова. У час свого розквіту Хирівський конвікт не мав рівних з-поміж усіх подібних релігійно-навчальних закладів Європи, призначених для навчання та виховання високоосвічених душпастирів отців-езуїтів.

Усе ж, попри непересічність та величавість історії та культури родинного бойківського краю, справжнім дивом, яке вплинуло, а згодом й назавжди оселилося в серці Михайлика, стала пісня. Вона – ця дивовижна українська народна пісня із співочого бойківського краю увійшла в самісінське нутро завороженого від її неземного звучання хлопця й розчинилася у ньому міріадами звуків, тонів, ритмів, модуляцій, мелодій, наспівів і динамічних відтінків, а вже там, у новому сковку Михайликової душі спорудила великий храм з іконостасом віри, надії та любові. Адже ця пісня завжди звучала в їхньому родинному домі. В будень чи свята, коли до завжди гостинної оселі Ферцаків заходили рідні, близькі, знайомі, а чи просто подорожуючі, батько брав найдорожчу посестру свого життя – скрипку і віртуозно витинав на ній стрімких коломийок, звивистих латканок, які за мить розчинялися у плинності наспівних мелодій, аби згодом знову повернутись до танцювальних награвань та ритмів.

Любив грати на скрипці Іван Ферцак. Ще змалку його батько – Василь – дідусь Михайлика зажив собі шанобливої слави видатного майстра-скрипаля та мебляра, який неодмінно мріяв про те, аби і його син Іван став справжнім скрипалем. Для приватних уроків він домовився із професором Львівської консерваторії, котрий люб'язно погодився навчати здібного хлопчину, та щотижня на вихідні та свята приїздив у сусіднє село Фельштин (тепер Скелівка) навчати хлопця. Отож, коли самотужки навчений музик Іван Ферцак брав до рук скрипку, широко розплющені від подиву очі малого Михайлика заледве встигали за нестримним рухом пальців по грифу скрипки. Йому здавалося, що смичок, тugo натягнутий волосінню, здаєтиме кожним своїм блискавичним поруham висікати із струн цього дивовижного інструмента найблискучіші іскри, які йому будь-коли доводилося бачити. А коли усе це феєричне дійство закінчувалося, малий Михайлик біг до свого ліжка, аби, опинившись під пухкою периною, ще довго залишатись у роздумах

і мріях, розтривожених щойно почутими мелодіями та піснями, так щедро дарованими батьківською скрипкою. Мине кілька років і Михайло почре від батька розповідь про те, як ця диво-скрипка стала повноправним членом їхньої родини.

На початку травня 1945 року Радянська армія, в рядах якої знаходився Іван Ферцак, у кровопролитних боях займала простір вже майже подоланого нацистського Берліна. Вибивши ворога із однієї з розкішних будівель, солдати, не отямившись від радощів чергової перемоги, раптом побачили перед собою чимало вишуканих музичних інструментів, назви та призначення яких для переважної більшості малоосвічених радянських вояків були зовсім невідомими. Навипередки вони підкидали вгору кожен із інструментів, розстрілюючи їх в повітрі щедрими автоматними чергами. Шокований Іван, спостерігаючи за усім цим варварським діством, бачив, як на друзки розлітаються в просторі зали барабани, літаври, тромbones, кларнети і труби. Кожна автоматна черга підсилювалася несамовитими вигуками радості сп'янілих від якогось дурману солдатів, і тільки у розтривоженому від побаченого серці Івана Ферцака кожна автоматна черга відлунювала болем і зойком, немов за чимось найдорожчим і найріднішим. Коли ж один із його військових побратимів витягнув із нехитрого сховку розкішний футляр, інкрустований візерунками з тисненої шкіри і дістав з нього бліскучу лаковану скрипку, яка ось-ось мала злетіти під самісінку стелю зали і повторити жахливу долю своїх музичних родичів, з якими вона, вочевидь, ще зовсім недавно звучала в одному оркестрі, вкрай стурбоване Іванове серце враз защеміло. Він миттєво кинувся до свого товариша і вирвав із його рук скрипку. З того часу він – цей дивом врятований інструмент став для Івана Ферцака наче дитиною, яка за врятоване життя виспівувала й вигравала своєму мироносцеві і вдень, і вночі.

А тим часом малій Михайлік уже пішов до першого класу Дублянської восьмирічної школи. На цю пору, у 1955 році, сім'я Ферцаків переїхала у це мальовниче містечко, що на Самбірщині. Мама малого – Марія Львівна працювала бухгалтером в одній із установ, а батько – продовжував служити своєму улюбленому музичному ремеслу. Будучи одним із небагатьох у Дублянах, хто знався на нотному письмі та грі на різних музичних інструментах, Іван Васильович люб'язно погодився викладати у школі, де навчався його син. Відтоді батько і син часто жартували, мовляв, обое пішли у перший клас школи, хоча й у різних іпостасях.

Минали роки. Однак непосидючий школяр за буденною шкільною наукою не знаходив у стінах школи того, до чого так прагнула його душа – справжнього виру творчості, на який звичайна містечкова школа не могла претендувати в часі непростого першого повоєнного десятиліття.

У пошуку кращих умов сімейного побуту Ферцаки знову переїхали до Хирова, а згодом до міста Новий Розділ. З цієї міті у життя Михайла увірвалася довгоочікувана й ждана пристрасть до музики, танцю, сценічного слова. На початку шістдесятіх Новий Розділ, завдяки стрімкому нарощуванню виробничих потужностей комбінату «Сірка», стрімко перетворю-

вався не лише на велике промислове місто Львівщини, а й ставав масштабним культурним полісом, в якому функціонували просторий Палац культури, новозбудована дитяча музична школа, безліч гуртків та колективів художньої самодіяльності та позашкільної освіти. У творчому аспекті місто переконливо заявляло про себе аматорським театром, духовим оркестром, численними ансамблями, вишколеним танцювальним ансамблем, що діяв при міському Палаці культури, та славетними капелами бандуристів «Дністер» та «Струмочок», що були організовані братами Романом та Богданом Жеплинськими.

Усе це різnobар'я мистецького життя міста не могло залишити остеронь творчу натуру Михайла. По закінченні уроків хлопець щодня ходив на репетиції різних колективів, що діяли при міському Палаці культури. Незабаром він зупинив свій вибір на капелі бандуристів «Дністер», а згодом і на хореографічному ансамблі. Досвідчений керівник колективу Михайло Ільчина розгледів у хлопцеві не лише вроджений хист до танцю, а й простору фантазію, що стало запорукою найголовнішої складової майбутнього хореографа – умінням створити й поставити танець.

За неповний рік Михайло не тільки став провідним солістом колективу, а й часто навіть заміняв керівника на репетиціях.

Звичайно, у ці незабутні хвилини власного самоутвердження він усвідомлював, що йому не вистачає елементарних знань. Та і звідки їм було взятися? Адже справжнім обдаруванням, яким хлопчина володів бездоганно, була його вроджена творча інтуїція, яка у поєднанні з відчуттям бездоганної гармонії, форми та змісту надавала непересічної оригінальності створеним ним танцювальним композиціям. А тому, усвідомлюючи прогалини у своїх знаннях, Михайло жадібно читав мистецьку, науково-популярну та методичну літературу, дотичну до величного світу Терпсіхори. Відтоді праці Василя Верховинця, Павла Вірського, Романа Герасимчука стали настільними у його квартирі. Окрім цього, до Нового Роздолу часто приїжджали з виступами відомі художні колективи області: Заслужений вокально-хореографічний ансабль «Галичина» та новостворений ансамбль пісні і танцю «Бойківщина» із міста Сколе. Спостерігаючи за їхніми неповторними виступами, Михайло навіть й не уявляв, що його доля поєднається саме із цими двома колективами.

Навесні 1964 року у Львові відбувся обласний фестиваль-конкурс аматорського хореографічного мистецтва. Головою журі цього яскравого мистецького дійства був легендарний майстер гуцульського танцю Ярослав Чуперчук. Він і помітив соліста Михайла Ферцака у танці «Аркан», що виконував на фестивалі-конкурсі танцювальний колектив із Нового Роздолу. Опісля виступу маestro Чуперчук запропонував Михайліві приїхати до Львова, аби відвідати репетиції відомого колективу – Заслуженого вокально-хореографічного ансамблю України «Галичина», а згодом, якщо сподобається, спробувати свої сили в ансамблі. Недовго думаючи над цією неочікуваною пропозицією, Михайло прибув до Львова. Потрапивши до репетиційної зали, в якій славетний колектив країни удосконалював свій вишкіл, хлопець опинився у справжньому вирі вокально-хореографічного мистецтва.

ва. Тактовні й точні дії балетмейстера колективу Володимира Когута, глибинна обізнаність, що завжди поєднувалася із до-тепним жартом музичного керівника оркестрової групи ансамблю Михайла Бурбана, тонка та виважена очільницька праця неповторного чарівника й знавця гуцульської хореографії Ярослава Маркіянович Чуперчука справили на хлопця незабутнє враження. Михайло старанно фіксував у пам'яті кожен із щойно побачених рухів, жадібно намагався переосмислити кожен зауважений ним жест, комбінацію, виразову міміку танцюристів. А після закінчення репетицій біг у сусідній клас, аби усе відтворити, до найменших тонкощів і деталей. А дорогою додому хлопець знову і знову перегортав у своїй пам'яті елементи, епізоди та сцени, щоби відшліфувати у своїх руках, міміци та жестах усе, чим ще недавно був так глибоко зворушений.

За якийсь час Михайла Ферцака вводять до основного складу хореографічної групи «Галичина». «Голубка», «Чепурненька», «Аркан», «Півторак», «Пісня Карпат» та низка інших танців у постановці Ярослава Чуперчука стали для Михайла справжнім сценічним виром, у який його цілковито поглинуло натхнене мистецтво танцю. Хлопець відчував, як крок за кроком йому підкорялися і гучно аплодували численні зали Львова, Коломиї, Червонограда, Сокала, Мостиськ і багатьох інших міст і сіл Галичини. Зрештою, Михайло усвідомив, що поступово став довершеним виконавцем, у серці якого народилася мрія – створити щось своє, подібне до славетної «Галичини».

Розповівши про свою щойно народжену мрію батькам, Михайло раптом зіткнувся із неоднозначною реакцією найрідніших людей. Маті і слухати не хотіла про наміри сина. Почувши про його бажання присвятити своє життя мистецтву, жінка схвилювано ходила по кімнаті, постійно промовляючи: «Подумай,.. добре подумай, синку,.. бо ж здавна відомо, що із смічка – мала паляничка. Он людські діти подаються у Львів, Київ, або ж Дрогобич, аби отримати до своїх рук фах, що стане їхнім справжнім годувальником у житті. А ти хоча б у політехнічний інститут подався. Усе ж краще бути якимось інженером, аніж отим вертихвостом-артистом». І тільки батько, почувши про мрію свого улюбленого Михайла, тихо присів на крісло, схилив над столом посивілу голову та за мить, як то бувало часто, дістав із футляра свою улюблену скрипку і заграв веселої мелодії, при цьому злегка посміхаючись та підморгуючи вкрай розгубленому юнакові, мабуть, благословляючи сина у виборі власної життєвої долі, якій той аж ніяк не бажав зрадити.

Так воно і сталося. Не подався Михайло ні в політехнічний, ані в університет, ані в жодну академію, хоча у школі вчився добре і мав для здобуття будь-якого вишу усі шанси. Зрештою, після довгих і непростих роздумів сів юнак у знайомий автобус «Новий Розділ – Львів» і за півтори години знову, як звикло, стояв у репетиційній формі на заняттях рідної його серцю «Галичини». «Життя – штука хитра, непередбачувана і мудра, – думав у ці хвилини Михайло. Воно – це життя само мене виведе на мою омріяну дорогу, бо я дуже люблю його – оте життя. А тому, найважливішим є не зрадити те, завдяки чому я у цьому житті є найщастливішим».

І покотилася новітня хода часу на життєвому просторі Михайла Ферцака. Сцени Києва, Ленінграда, Риги, Талліна, Вільнюса, Польщі... і так тривало б ще довго, якби одного разу на репетицію «Галичини» не завітав поважний чоловік. Він виявився завідувачем відділу культури Сколівського районному Будинку культури ансамблю «Бойківщина». Під час бесіди із артистами «Галичини» погляд Станіслава Андрійовича враз зупинився на Михайлова. Логунов миттєво упізнав у змужнілому юнакові колишнього учасника танцювального колективу Новородільського міського Палацу культури, в якому він свого часу був директором.

Слово за слово й уже за кілька годин обое колишніх новородільчан прямували до Сколього – містечка, в якому Михайлова доводилося бути лише проїздом.

Михайла вразила краса синіх гір, в міцних обіймах яких він почувався захищеним і спокійним. Адже ці гордовиті гори-велети, мов застиглі у вічності чотарі у передгрії Карпат, виблискували своїми вічнозеленими чупринами у променях надвечірнього сонця і допитливо кидали свій суровий погляд на новоприбульця, не відаючи, що за якийсь час він до безтями закохається у них так сильно і незрадливо, що ці красені гори приймуть його за свого, за найріднішого.

Переночевавши у квартирі Станіслава Андрійовича, наступного вечора Михайло побував на репетиції «Бойківщини». Керівником колективу на той час був талановитий музикант Степан Петриканич. Непорушно споглядаючи за репетицією, Михайло враз підхопився й не стяմився, як опинився посеред учасників танцювальної групи. У співанках, які виконувала хорова група, юнак відчув можливість створити на їх основі хореографічну композицію. Танцюристи почали вторити йому, бездоганно відтворюючи кожен його рух. Захоплений Станіслав Логунов зрозумів, що в колективі з'явився саме той, кого він так довго шукав. Невдовзі «Бойківщина» із колективу, в якому кожна група була самостійною і самодостатньою творчою складовою єдиного ансамблевого організму, завдяки нестримній енергетиці Михайла стала повноцінним ансамблем пісні і танцю, в якому пісенна канва у виконанні хору тісно переплелася із запальним танцем, створюючи органіку синкретичного мистецького полотна.

А вже наступного дня машина Станіслава Логунова, в якій їхав і Михайло Ферцак, прудко прямувала до Львова. Чоловіки довели Ярославу Чуперчуку, що майбутнє місце праці Михайла саме у «Бойківщині», я Ярослав Маркіянович, вислухавши наполегливі прохання Логунова, дещо засмутився. Ще б пак. Адже втрачати готового танцюриста йому було зовсім не до вподоби. Опісля довгих роздумів, несміливих заперечень та переконливих аргументів, що нестримно лунали з обох сторін учасників нелегких перемовин, маestro таки погодився, бо, мабуть, й сам зрозумів, що наука, дана ним Михайлова, згодом проросте цвітом барвистого маєва танцю, який неодмінно вдасться втілити у своїх задумах та мріях цьому обдарованому

юнакові. Він із сумом мовчки обняв свого вихованця й на прощання подарував йому широкий гуцульський черес, барвиstu крисаню, червоні чоботи й золотисту бартку. Для Михайла ж ці щедрі дарунки від учителя стали чи не найдорожчим віном у його творчому житті.

Життя з тих пір пішло для Михайла в якомусь нестримному леті, у круговерті, де нерозривно переплелися люди, події, звитяги. Усе це своєю вагомістю і насиченістю не бажало підпорядковуватися миттєвостям смутку, розчаруванням від поразок і невдач, яких у житті цього справжнього митця від народу теж було вдосталь.

Розпочавши свій трудовий шлях із посади методиста-жанровика, згодом Михайло Ферцак обійме посаду директора Сколівського районного Будинку культури, а незабаром очолить відділ культури району.

Згадуючи ці непрості та цікаві роки, Михайло Іванович завжди пам'ятатиме про те, як його перші несміливі кроки на трудовій ниві по-батьківськи підтримав незабутній очільник Сколівщини Володимир Васильович Касюхнич – людина, в котрій гармонійно поєдналися непримиренна суворість, жорстка вимогливість та велика життєва мудрість, господарська далекоглядність, що разом із безмежною чуйністю та увагою до простих людей стали запорукою його незаперечного авторитету й вселюдської поваги. Пильно спостерігаючи за першими професійними успіхами Михайла, Володимир Васильович наче відчув у ньому рідного сина. Відтоді між ними розпочалась справжня чоловіча дружба, що супроводжуватиме їх усє життя.

А коли у 1968 році Михайла призвали на строкову службу до армії, Володимир Касюхнич на прощання зі своїм улюбленим «карпатським соловієм», як любив називати Михайла, по-батьківськи обняв його і тихо сказав: «Служи.., служи добре, а ми усім районом чекатимемо на тебе».

І він служив. Служив у школі молодших авіаспеціалістів у літовському містечку Радвілішкіс. Там Михайло пройшов шлях від рядового до старшини. Йому пропонували продовжити військову кар'єру, однак він все ж повернувся, бо знов, що на нього чекають. Поверненню Михайла з армії очікували не лише рідні його серцю сколівчани, а й та єдина, неповторна і кохана, яку зустрів на репетиціях «Бойківщини», – дівчина Любка, котрій судилося стати його любов'ю на усе життя.

Не схибила ця чоловіча дружба й тоді, коли «Бойківщина» – правдиве мистецьке дітище Володимира Касюхніча – здобувала на найвищих фестивалях, оглядах і конкурсах свої численні перемоги на величезних просторах СРСР та близького зарубіжжя. Не схибила й тоді, коли у 1974 році Володимир Касюхнич і Михайло Ферцак із багатьма іншими сподвижниками району закладали перший камінь у фундамент майбутнього красеня архітектури – районного Палацу культури «Бескид». Не зрадила й тоді, коли життєві дороги чоловіків розійшлися, проте щира прязнъ та взаємоповага не згасли у просторах часу і відстаней, що пролягли поміж них.

У 1974 році, разом з іншими учасниками художньої самодіяльності району, під час спеціального приїзду у Сколе

звукоператорів всесоюзної фірми «Мелодія» Михайло Ферцак у супроводі ансамблю сопілкарів записує сольну платівку під назвою «Жартівліві бойківські коломийки» (співає Михайло Ферцак), яка після виходу у світ стала помітним явищем у справі популяризації неповторної пісенної культури бойків. Водночас «Мелодією» здійснюється запис платівки-пісні, до якої увійшли найкращі твори з величезного репертуару «Бойківщини» і котра стала справжнім музично-хоровим раритетом. Через два роки, під час тріумфальної поїздки «Бойківщини» у 1976 році в Москву, соліст Михайло Ферцак здобуває, поряд з іншими мистецькими побратимами колективу, заслужене визнання та шану серед найширшої аудиторії поціновувачів художньої творчості та аматорського мистецтва. Записані платівки із неповторними хоровими, інструментальними творами, піснями, солослівами та коломийками стали підставою для нагородження народного митця зі Сколівського краю Михайла Ферцака високою відзнакою – Бронзовою медаллю Виставки досягнень народного господарства СРСР.

А втім історія виходу в світ цієї пам'ятної платівки на цьому не завершилася. Вона мала й дещо комічне продовження.

У 1971 році Михайло Ферцак вступив на заочну форму навчання у Самбірське державне культурно-освітнє училище. Адже практичні навички, здобуті під час роботи в культурі Сколівщини, вимагали удосконалення та поглиблення знань, зокрема, у методиці культосвітньої роботи, практичному оволодінню новітніми формами і методами клубної роботи, без чого подальше професійне зростання фахівця було неможливим. Навчання у класі Павла Макоді – хорове диригування, Михайла Бурбана – сольфеджіо, Надії Татомир – музично-теоретичні дисципліни, Леоніли Кулешової – фортепіано сприяли професійному удосконаленню Михайла Ферцака, заклали благодатний ґрунт, на якому щедро зростали його майбутні творчі здобутки.

А коли прийшла пора випускних іспитів, Михайло з товаришами мандрували сонячними вуличками літнього Самбора в очікуванні на результати чергового випускного іспиту. Аж раптом молодиці почули, як із вікон невеличкої крамнички з вивіскою «Культтовари» повнозвучно лунає пісня з доволі знайомим чоловічим тембром. Та чий саме голос линув із динаміка магазинного програвача ніхто з Михайлівських товариців пізнати не міг. Через деякий час Михайло з піднесенням промовив:

– Переконаний, що це звучить мій голос...

Почувши це, товариство підняло свого побратима на сміх. На адресу Михайла враз полетіли кіники, кепкування, ба навіть глузування. Спокійно вислухавши усе, Михайло без жодних вагань зайшов з товаришами в приміщення магазину і попрохав продавця показати платівку, музика з якої щойно лунала. Яке ж було здивування присутніх, коли вони, не вірячи своїм очам, прочитали на обкладинці платівки назву «Жартівліві бойківські коломийки» (співає Михайло Ферцак).

Не залишаючи усім принижливим від подиву друзям, як і самому продавцеві, жодного шансу отягнитися, Михайло переконливо запитав, – скільки маєте оцих платівок?

— Двадцять три, — розгублено відповіла продавець.
— Візьму усі, — впевнено промовив Михайло.

Аж тут нагодилася бабуся, яка стала випадковим свідком цієї сцени.

— Постривай, синочку, — з розлачем промовила старенька, — мені також дуже сподобалися оці пісні, а тут ще й ти — живий артист... А ну, он цю двадцять третю платівку придбаю я, — перевела погляд бабуся на продавця. А ти, співаче, он-он тут, у самісінькому краєчку конверта підпишися, аби мій внук повірив, що я із живим артистом сьогодні розмовляла. Почувши це, присутні в магазині зайдлися гучним реготом. А в житті Михайла Ферцака відбувся перший доленосний факт — він подарував спонтанній шанувальниці свій перший артистичний автограф.

У 2001 році Михайлу Івановичу Ферцаку указом Президента України «за значний внесок у розвиток української культури» присвоєно почесне звання «заслужений працівник культури України».

Та й чи могло статися інакше? Адже у багатох творчому доробку Михайла Івановича отримали широке визнання та високу оцінку чимало ініціатив та починань, які здобули засłużену повагу і любов серед краян. Сколівчани пам'ятують про символи міста Сколе, спроектовані Михайллом Ферцаком. Герб, хоругва, Гімн міста Сколе (у співавторстві з поетесою Ольгою Рикавець) та пам'ятний знак на відзначення 600-ліття від дня заснування міста Сколе.

Незабутніми в пам'яті багатьох жителів району є численні гостей краю залишаться самобутні заходи та традиційно-обрядові дійства: «Проводи чабанів на полонину», «Відроджений вертеп», свято стрілецької слави «Ой на горі, на Маківці», свято бойківської пісні «Пісні синіх гір», свято народного мистецтва «Золота Покрова», свята «Івана Купала» та «Святих Великомучеників Християнської Церкви Петра і Павла», сценарії урочистостей з нагоди відкриття у Сколівському пам'ятнику Тарасові Шевченку, ландшафтно-меморіального комплексу Січових стрільців та урочисте відкриття відновленого «Військового цвинтаря Січових стрільців на горі Маківці», меморіальної пам'ятки «Франкова криниця» у селі Тухля та безліч інших, які своїм з'явленням та мистецькою довершеністю зобов'язані саме Михайллові Ферцаку. А як не згадати вражаючі своєю масштабністю та велелюдністю такі святкові дійства, як відзначення 600-ліття від Дня заснування Сколе, а також Першого фестивалю середньовічної культури «Тустань» в селі Урич. Саме завдяки видатному режисерському таланту Михайла Івановича ці дійства увійшли до скарбниці мистецького розвитку краю.

Жодного із глядачів не залишив байдужим творчий звіт народних митців Сколівщини, що відбувся восени 2000 року на сцені Львівської обласної філармонії під промовистою назвою «До тебе, княжий Львове, лінє Бескидів гордих муза чарівна», сценаристом, режисером-постановником і солістом якого також був Михайло Ферцак.

Поряд із цими численними творчими доробками Михайла Ферцака, вагомим набутком, зокрема, у його адміністративній

діяльності стали новозбудовані заклади культури в селах Кам'янка, Крушельниця, а також відремонтовані два корпуси Сколівської дитячої музичної школи та заклади у селах Верхнячка, Плав'є, Жупани, Тухолька.

Після виходу на пенсію у 2010 році, Михайло Іванович Ферцак, як звикло, щодня приходить у приміщення збудованого за його посильної участі та рідного його серцю Сколівського районного Народного дому «Бескид». Щоправда нині Михайло Ферцак обіймає посаду методиста з питань фольклору. Та чи має це суттєве значення? Адже й новій ділянці свого трудового життя Михайло Іванович зібрал чималий ужинок. Дослідження, запис, розшифрування та систематизація автентичних пісень, обрядів, звичаїв, на які такий багатий бойківський край, відтепер становлять основу творчих уподобань Михайла Ферцака.

Частенько він полюбляє приходити до районного Народного дому і подовгу вдивлятися крізь вікно свого кабінету у щедре намисто вічнозелених гір, які щільно й непорушно оточують довколишній виднокіл усього видимого простору. Цей вранішній вигляд уже літній чоловік любить у будь-яку пору року. Адже взимку ці велети-гори одягають на свої чіпки пухнасті снігові крисані, намагаючись причепуритися опісля набридлих численних збирачів їхньої щедрої лісової поживи. Тож саме зима стає очікуваною порою, коли гори можуть дещо відпочити і поринути у свою багатовікову задуму, в якої ніколи немає ані початку, ані краю. Навесні, влітку, а чи восени гори наче випускають зі своїх верхів'їв цівки густого біло-сивого диму. Бойки твердять, що то душа Олекси Довбуша блукає горами в пошуку новітніх опришків, пахкаючи своєю чарівною файкою.

Дивно якось все відбувається у світі, — думає у ці замріяні хвилини Михайло Ферцак. Довбуша давно уже немає, а його незламний дух і нині живий серед цих вічних гір. Довбуша ніхто не бачить, а дух його відчутний кожному. А як же воно й може бути по-іншому? Варто лише уважніше придивитися і прислухатися й неодмінно відчуєш його — Великого Олексу, без присутності якого, мабуть, зовсім змаліли би наші гори. По собі знаю. Бо хоча й пішов мені уже шістдесят дев'яті рік, п'ятдесят із них я віддав рідній культурі Сколівщини. І, мабуть, були вони у моєму житті найкращими. Перегортаючи у пам'яті щедрі на пісню, людей і добро роки, я знову і знову замислюсь над одвічним для кожної літньої людини запитанням, — куди полинуло мое, хоч і босоноге, а все ж щасливе дитинство? Якими вітрами відшуміла моя романтична юність? Якими сторонами світу розійшлися дороги моєї молодості? Проте, яка різниця в тому, що на кожне із цих запитань я колись таки, можливо, й знайду відповідь? Адже я прожив щасливе від Бога життя. І хоча місно щемить серце, коли згадую про тих, кого уже немає поруч, проте вони завжди залишаться для мене найдорожчими і незабутніми, бо усі вони стали сенсом і змістом моєgo життя. Серед інших, найдорожчих і незабутніх, — мій батько зі скрипкою в руках і з широю та доброю посмішкою. А поруч із ним моя незабутня мама — із неї всипущою ласкою і турботою про мене, що завжди нестримно струменіли з її гарячого серця. Мої незабутні, напосні одвічно життєвою мудростю дідуся та бабусі, молодший брат Ярослав

і моя кохана та найдорожча старша донька скрипалька Лідочка, які так досі відійшли у вічність, залишивши на землі лише пригоршу своїх молодих років, а для рідних і близьких – невимовний смуток.

Проте, яким би не був жаль за моїми найріднішими й найдорожчими, цей сум усе ж сповна можуть розвіяти ті, задля кого я живу – кохана дружина Люба, котра стала найціннішим скарбом моого життя, та молодша донька Наталія, що присвятила себе навчанню хореографії, музики та співу дітей у Сколівській середній школі. А над усім цим зоріє мій непохитний рай – моя оселя, яка щодня повниться найдзвінкішою музикою, яку мені будь-коли доводилося чути, – щебетом голосів і дзвінким сміхом моїх неповторних онуків Володимира, Станіслава та Вікторії.

Я часто розмірковую, а чи було б мое життя сповна щасливим, якби на його стежинах у різni часi не зустрiлися б такi непересiчнi, мудri й по-життевому велиki люди, як от неперевершений майстер танцю Ярослав Чуперчuk, котрому вдавалося закохати у хореографiю кожного, в кому вiн зумiв розгледiти хоча б найменшу iскорку таланту. Михаїло Бурбан – вроджений професор музики, котрому вдавалося розкрити талант до творчостi та артистизму в кожному, хто потрапляв у середовище його педагогiчного впливу. Серед них і Володимир Касюхнич – колишнiй керiвник Сколiвського району – людина-ратаj, господар державного масштабу, про котрого мешканцi й досi згадують з глибокою шаною та щирою вдячнiстю за все, що йому вдалося зробити для людей.

Із глибокою вдячнiстю згадую Володимира Висоцького – колишнього начальника управлiння культури Львiвщини, для якого очолюванa ним галузь завжди була найсокровеннiшим свiтом, в якому живуть i працюють особливi люди, кожен iз яких здатен розмовляти неперевершеною мовою свого великого серця й натхненної душi, в яких нуртує багаття не набутого, а вродженого таланту.

А як не згадати Василя Трухана – сповненого яскравої харизми i неповторностi завiдувача Сколiвським районним вiддiлом культури – людини iз вlastивою лише йому життевою фiлософiєю, основнi постулати якої знадобилися менi впродовж усiєї моєї професiйної дiяльностi.

Яскравою зiркою у цiй плеядi моїх незабутнiх учителiв i наставникiв є талановитий багатолiтнiй начальник Львiвського управлiння культуры Ярослав Дем'янович Вitoшинський, у котрого менi пощастило навчитися вишуканих прийомiв органiзаторської роботи, а над усе – мистецтву режисури концертiв та масових дiйств.

Теплом i душевним щемом огортається моя душа, коли згадую братiв Богдана та Романа Желiнських. Адже їхня життева правда, що стала уособленням типової для тоталiтарного радянського режиму долi багатьох представникiв української, й не лише, iнтелiгенцiї, збагатили мое самоусвiдомлення в життi, чiтко скорегувавши прiоритети щодо пошуку вiдповiдей на одвiчнi людськi запитання – «добрo», «зло», «кривда», «щирiсть», «фальш»...

Я завжди буду свiдомий того, що моя творча вдача сфор-

мувалася у багатьох своїх вiдтiнках завдяки також i тому, що зустрiлися на моєму життевому шляху такi корифеї нашої естрадної пiснi, як Igor Бiлозiр та Iван Попович, запричаститися талантом которых пощастило i менi.

А Iван Крушельницький – заслужений працiвник культури України, митець вiд Бога, невтомний керiвник культуры Сколiвщини, мiй старший товариш i сценiчний побратим, без котрого важко пригадати чимало найяскравiших сторiнок моего власного творчого доробку.

У сповitку моїх найяскравiших спогадiв iмена керiвникiв Сколiвщини новiтньої доби, серед яких – Василь Романiв, Микола Романишин, Igor Свистун... Для кожного iз них мiй край iз кожним роком, поряд iз розвоем господарської дiяльностi, вiдчутно примножував свої культурнi набутки, завдяки чому Сколiвщина перетворилася чи не на найпривabливiший куточок Львiвщини для кожного, хто тут проживає або подорожує.

А як не згадати моого щирого побратима з Харкiвщини, багатолiтнього директора Valkiвського районного Палацу культуры, а згодом i очiльника Valkiвського районного вiддiлу культуры Олександра Холодного, з котрим познайомилися ще у 1993 роцi, i з тих пiр неодноразово долаючи немалий шлях, що пролiг мiж Заходом i Сходом України, мовою пiснi, танцю, народної творчостi навчилися розумiти, яким неповторним, багатим i унiкальним є наш народ, якщо у його серцi є талант, дарованiй Всеviшnим, i який не здатнi знищити an i жoden «russkij mir», an i pidstupni «skrepi», an i kriwavi vijni, jahatia яких не в змозi steriti з лиця землi народ, який вiд початку своєї iсторii nadileni titanicno silou для свого буття та розвою.

Радiю, що наш красень Палац культуры – Сколiвський районний Народний дiм «Бескид», який уже здавна став для мене другим домом, i донинi повниться справжнiм мистецьким життiam. Радiю, bo мою багатолiтню працю на посадi директора сьогоднi продовжує мною обранa i призначена на цю посаду молода i красива, талановита, заповzята й беручка Сvitlana Сличко, котрiй iз її дружньою командою методистiв, керiвникiв аматорських колективiв, творчих i технiчних працiвникiв «Бескиdu» вдається досягати нових вершин у царинi народної культуры i аматорського мистецтва.

Отож, мабуть, саме тому пора моего золотого життевого лiтепла продовжувати сповнюватися новими задумами i мрiями. Адже нестремний плин життя, який ще nіколи i nікому не вдалося спинити, триває. A його течiя мчить, не спиняючись. I впродовж усого незмiрного часу цей шалений лет життя комусь щось дарує, а у когось щось безповоротно забирає. I на увесь космiчний простiр ще не знайшлося того, хто б mіг змiнити цей уклад свiту, та й чi це потрiбно?

A тому, попри усi життевi роздумi – радiсi та не надто, я сьогоднi, як i завжди, вийду на сцену, i поплiтесь у затамованiй вiд подиву зал моя пiсня, що уже вiддавна стала сенсом життя. A пiснi, як вiдомо, не вмирають.

Роман Береза,
директор КЗЛОРЛДОЦНТ i KOP,
кандидат педагогiчних наук, доцент

БЕЗ «ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ» НЕМАЄ УКРАЇНИ (з нагоди 40-річчя присвоєння колективу звання «Народна капела бандурристок»)

*Ми ворогам усім на зло,
Пройшовши крізь вогні і бурі,
Hi! Не зневірились в красі.
Hi! Не зневірились в бандурі...*

А. Грицай

Невід'ємною частиною музичної культури Золочівщини є Народна капела бандурристок «Червона калина», засновником та багаторічним керівником якою була, на жаль, уже покійна Марія Феньвеши – самодіяльний композитор, активний громадський діяч, відмінник народної освіти, заслужений працівник культури України. Створений нею ще у 1960 році колектив зумів піднести старовинний український національний інструмент бандуру на високий рівень професійного використання й достойно репрезентувати українське мистецтво у світі.

Перший успіх та визнання прийшли до капели у 1970 році, коли вона стала переможцем республіканського конкурсу дитячої художньої самодіяльності (м. Київ). Згодом колектив стає учасником багатьох республіканських, всесоюзних і міжнародних конкурсів, фестивалів, оглядів.

Багатим був для «Червоної калини» й 1972 рік, рік, у якому колектив став дипломантом республіканського фестивалю самодіяльного мистецтва у Києві; виступав на Чернечій горі у м. Каневі; брав участь у концерті в пionерському таборі «Молода гвардія» (м. Одеса); на Львівському телебаченні та радіо. У жовтні 1972 р. відбувся показ теленарису про ансамбль бандурристів із Золочева на республіканському телебаченні.

Путівка до Всесоюзного піонерського табору «Артек» у 1972 році дала учасникам ансамблю поштовх до подальшої невтомної творчої праці.

Так, у 1975 р. постановою колегії Міністерства культури за досягнення в розвитку самодіяльного мистецтва, високий ідейно-художній та виконавський рівень, активну концертну роботу капела отримує почесне звання «Народна».

Марія Феньвеши – засновник та багаторічний керівник колективу «Червона калина»

1976 рік – перша закордонна поїздка до Швейцарії. Напутнє слово в дорогу учасникам сказав відомий український композитор Мирослав Скорик, а у Швейцарії бандурристок благословив і навіть виступив разом із ними відомий композитор Дмитро Кабалевський. Після виступу співочих красунь з України глядачі просили заспівати українських пісень на біс.

У 1977 році ансамбль став лауреатом першого Всеosoюзного фестивалю самодіяльної художньої творчості у м. Києві та нагороджений Золотою медаллю. Телестудія «Орлятко» (Останкіно) запросила ансамбль бандурристів взяти участь у передачі «Веселі нотки» у Москві. У цьому ж році ансамбль виступав на Міжнародному дитячому фестивалі «Хай завжди буде сонце» в Кремлівському палаці зіздів (м. Москва).

Запам'ятався також виступ у 1978 р. на концерті, присвяченому 900-річчю Мінська (Білорусь), де проходив фестиваль «Тиждень музики для дітей та юнацтва».

У 1979 р. колектив брав участь в концерті у Московському Великому театрі перед учасниками Всеосвітньої конференції, присвяченої Міжнародному року дитини, 1981 р. – в концерті з нагоди святкування 1500-ліття заснування Києва, 1982 р. – в концертній програмі на Виставці досягнень народного господарства (ВДНГ) у Москві.

1985 р. капела стає дипломантом XII Всеосвітнього фестивалю молоді та студентів у Москві. Виступає перед різноманітними колективами, даруючи людям різних національностей чудову українську пісню й відчуваючи при цьому велику любов до рідного народу, його культури, історії, звичаїв і традицій.

Впродовж 1986 року капела двічі виступала у Польщі (Перемишльське воєводство). У 1989 р. – успішний виступ на Міжнародному фестивалі в м. Хельсинкі (Фінляндія), де колектив полонив фінів українським фольклором.

На святкуванні 175-ліття з дня народження Тараса Шевченка у 1989 р. капела стає лауреатом республіканського конкурсу в Каневі.

У 1988–1991 рр. бандуристи обіїшли з концертами південь і схід України, пробуджуючи піснею національну свідомість українців перед Всеукраїнським референдумом.

Ювілейний концерт з нагоди 40-річчя присвоєння колективу звання «Народна капела бандурристок»

Вперше у виконанні капели пролунала безсмертна мелодія національного гімну «Ще не вмерла Україна» та стрілецька пісня «Червона калина».

Особливою честю і гордістю для капели бандурристок «Червона калина» є участь у щорічних урочистостях до Дня Незалежності України, адже саме на святковому концерті з нагоди першої річниці проголошення Незалежності України їй було дано назву «Червона калина».

А ще чудові виступи у м. Сокоринці (Чернігівщина) на «Вересаєвому святі» (1992 р.), у Сімферополі (Крим) на фестивалі «Чумацький шлях» (1993 р.), концерти для моряків Чорноморського флоту у м. Севастополь (Крим, 1997 р.) та ін.

«Червона калина» – учасник багатьох європейських конкурсів і фестивалів. У 1994 році капела стала окрасою на українській торговельній виставці в Бельгії. 1994-го колектив бере участь у першому фестивалі в Польщі «Дні бандурової музики «Перемишль-1994». Слухачі сердечно вітали бандурристів, які своїм виконанням ліричної української пісні змушували тріпотіти щемливі струни душі. Полонив гостей мелодійною українською піснею й виступ колективу в м. Олава (Польща, 2000 і 2008 рр.), у м. Вишків (Польща, 2009 р.) на святі «Обжинки-2009», а також у м. Ілляво (Португалія, 2001 р.).

У 1996 р. капела з успіхом концертувала в містечку Шьонінген (Німеччина) з нагоди підписання партнерських відносин між містами Золочів – Шьонінген. Колектив виступав на святі Європи у м. Шьонінген (1995 р.), святкуванні Дня Незалежності (2013 р.), міжнародному фестивалі фольклорної музики (2015 р.).

У 2015 році капела бандурристок «Червона калина» нагороджена Золотою медаллю за активну участь у спільній роботі між містами-партнерами Шьонінген – Золочів (Німеччина – Україна).

Злагоджений гармонійний спів «Червоні калини» лунав на фестивалі української культури у м. Великі Карловіці, що у Чехії (2013 р.). Пісні у виконанні капели зачаровували свою мелодійністю та душевністю.

У 2007 р. капела брала участь в акції «Схід і Захід разом», гастролюючи у містах Ясинувата та Артемівськ на Донеччині.

Неодноразово «Червона калина» виступала на фестивалях кобзарського мистецтва ім. Ю. Сінгалевича «Дзвени, банду-

Керівник капели бандурристок «Червона калина» Ірина Варянко ро», де отримувала дипломи за високий професійний рівень виконання.

У листопаді 2015 року учасники колективу з успіхом виступили на міжнародній конференції «Кобзарство ХХ століття в іменах: його творці та хранителі», а також взяли участь у концерті, присвяченому пам'яті видатних бандурристів ХХ століття.

22 травня 2016 р. ювілейним концертом у Золочівському районному Народному дому ім. І. Білозора капела відзначила 40-річчя з нагоди присвоєння їй звання «Народна капела бандурристок».

З 2005 р. керівником капели бандурристок «Червона калина» є викладач-методист Золочівської музичної школи, талановита учениця Марії Феньвеши Ірина Варянко.

Колектив «Червона калина» працює задля відродження бандурного музичного мистецтва, збагачує українську культуру духовними надбаннями та примножує те нове, яке з повною силою працюватиме на її майбутнє.

Ірина Варянко,
керівник капели бандурристок «Червона калина»

Олег Леськів,
директор Золочівського РНД

«РАДО» – 5!!!

Театр «Радо» – п'ятирічне ще маля...
Та ми, актори в ньому, вже дорослі.
То ж будемо ми прагнути щодня,
Щоб все задумане у нас збулося.
Щоб персонажі оживали на ходу
І надихали нове покоління,
Заміну готували молоду,
Дарма, що час від часу ще каміння
Впаде під ноги, в п'ятці защемить,
Його ми викинемо неодмінно!
Розкажемо вам те, про що болить,

І читимемо ролі всі сумлінно.
Бо буде день, і прийде наш глядач,
Якого ми всі дуже поважаєм,
Та не з газети і не з передач.
Зі сцені! Всім вам щастя побажаєм.
Здоров'я, щоб бриніло, як струмок,
І квіти, і пелюстки, і кохання...
Щоб в спеку був вам гарний холодок,
І сповнилися чисті всі бажання.
Щоб було тепло, мирно на душі,
І мир у світі! Дай нам Боже миру!!!

Щоб роз'язалися проблеми непрості,
І всі були усміхнені й щасливі.
Щоб посівали ви лише добрим,
І мирно пили каву із вершками,
Щоб не забракло сина за столом...
Щоби громіло тільки гаманцями!
Бо Україна, як вже не крути,

Багата на майстрів, а це – таланти!
То ж впевнено вперед потрібно йти –
Й відступлять очманілі окупанти!
Бо я і ти, мій друге, і ще – ти,
Немов би гвинтик у великій справі.
Добра вам! І людської теплоти!
І буде спокій у моїй ДЕРЖАВІ!

Надія Домашиць

IIIГе до початку Першої світової війни на теренах нашого краю зародилося багато культурних товариств, що опікувалися цілими течіями в українській культурі. Їхнім завданням було зберегти і промножити українські культурні надбання. Активісти цих товариств розповсюджували книги, ставили театральні та хорові постановки, піклувалися про пам'ятники та могили, здійснювали місіонерську діяльність серед населення, борячись із «московофільством». Після війни діяльність цих товариств тривала, хоча й проводити її стало набагато важче. З приходом більшовиків цей рух було ліквідовано.

Чи можемо ми пишатися діяльністю подібних товариств в умовах незалежної України? Чи достатньо коштів виділяє держава на культурні потреби? Чи часто ми бачимо театральні вистави у наших сільських народних домах?

Фільмів ми знімати не можемо, бо це надто дорого. Книги – справа індивідуальна. Залишається – театр. Саме у театральних гуртках можуть реалізувати себе і сценаристи, і актори, і співаки, і режисери... До того ж люди у селах потребують живого театрального слова. Отож, театральна вистава у сільському клубі могла б стати справжньою подією.

Сьогодні наша розповідь про Народний аматорський драматичний колектив «Радо» Народного дому села Ралівки Самбірського району. Цьогоріч колективу виповнюється п'ять років. «Радівці» виступають переважно для місцевого глядача. Інколи демонструють своє мистецтво й у сусідніх селах. А минулого року виступали для хлопців, що готовалися до поїздки на Схід, у військовій частині. А ще вони беруть участь в районних та обласних оглядах та конкурсах, займаючи призові місця.

Щоби найкраще описати якість вистав колективу, достатньо сказати лише про те, що на їхніх виступах завжди аншлаги: ці роботи викликають у глядачів щирі слізки і водночас щирий сміх. Жоден серіал, жодне телевізійне шоу не може замінити живого театрального слова. Адже вистави «Радо» «З вірою в Різдво», «Тарас», «Прииди і поклонись Кирилу Осьмакові», «За куском хліба» є в Інтернеті у вільному доступі.

Чим цей колектив завдячує такому успіху? Чинників безліч. Насамперед це Марія Василівна Грибанова – художній керівник театру, котра виконує переважно усю роботу: від організації найменших деталей до повної сценічної постановки. А від задуму вистави до її постановки – нелегкий шлях. У чому ж феномен художнього керівника? Марія Василівна надзвичайно любить свою роботу, постійно перебуває у творчому пошуку і, найголовніше, своїм ентузіазмом уміє запалити інших. Її енергетика цементує колектив «Радо». Марія Василівна – серце колективу, його мотор.

Виступ Народного аматорського драматичного колективу «Радо» Самбірського р-ну

У «Радо» є люди різних професій. Чи можна їх назвати однодумцями? Напевно ні, бо у кожній творчої людини – своє баження справи. Що їх привело до театру? У кожного, мабуть, свої мотиви, однак об'єднує усіх відчуття безмежної любові до театру, бажання зробити щось величне, таке, що можна залишити нащадкам. У колективі різні люди. Кожен має свій характер, харизму, різні акторські здібності, однак їхня кропітка, злагоджена праця допомагає перетворити колектив на монолітний злагоджений організм.

Щодо репертуару. Ще однією «фішкою» театру «Радо» є те, що актори самі пишуть сценарії вистав. Тому постановки завжди актуальні. Завдяки цьому вистави стали справді рідними для кожного глядача, що перебуває у залі. Пишучи сценарії самотужки, можна передбачити і врахувати усі можливості театру: як людські, так і ресурсні. З такими майстрами слова, як Ярослав Яріш – переможець та лауреат різноманітних літературних конкурсів, автор книг «Лицар з Кульчиць», «Козацька сила», «Руська правда», «Будить хиленну волю», «Із сьомого дня» та Надія Домашиць – автор збірки поезій «Вже весни у минулі відійшли» – працювати творчо та цікаво.

Театр – це також костюми, репетиції, реквізит... А ще світлове та звукове оформлення, котрим займається Роман Терлецький – керівник Народного вокально-інструментального ансамблю «Сузір'я» Народного дому села Ралівка.

Усе це і є аматорський театральний колектив «Радо». Що ж потрібно для того, аби створити такий колектив? Насправді, не так вже й багато. Потрібні люди, котрі люблять сцену, мають бажання до нелегкої, однак цікавої творчої роботи і ніколи не запитають: «А що ми з цього будемо мати, окрім оплесків вдячних глядачів?».

Ми широ бажаємо цьому чудовому самобутньому колективу усього найкращого в їхній перший ювілей. Нехай ще довго вони тішать свого глядача...

Інна Кушнір,
провідний методист драматичного жанру
Самбірського районного Народного дому

ГІДНОСТІ РЕВОЛЮЦІЮ ГЕРОЇ ТВОРИЛИ, ВОЛЮ СВОЮ Й НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ВОНИ БОРОНИЛИ (сценарій масового заходу з нагоди Дня Гідності і Свободи)

Оформлення сцени: національна символіка, на заднику – пам'ятна стела Героїв Небесної Сотні. На підвищенні біля стели – квіти та запалені свічки.

У фойє Народного дому оформлено книжкову виставку поезій, дисків пісень про Революцію Гідності. На авансцені написи: «Де немає свободи, там немає і Вітчизни»; «Найбільшою небезпекою для свободи є пасивність народу» (Поль Гольбах), «Можна все на світі вибирати сину, вибрата не можна тільки Батьківщину» (В. Симоненко).

Ведучі у національному строї.

Читець: День Гідності і свободи окроплений кров'ю,
Не окроплений – залитий кровю героїв.
Їх палили, гнали, били, рвали і стріляли,
Кров лилася на Майдані, смерть страшна гуляла.
Бо Гідності революцію герої творили,
Волю свою й незалежність вони боронили.
Бій жорстокий, бій за Неньку мужнього народу,
«Душу й тіло ми положим за нашу свободу».
Сльози болю, сльози смутку, свічі і лампади,
Квітів море на бруківці й криваві троянди...
Із лампадок вже горить Тризуб України,
Це як символ, це як факел, в боротьбі – єдині.
Любов – туга, журба – пам'ять, світла пам'ять вічна,
У серцях і душах наших житиме довічно.
І Герої України – це Небесна Сотня,
Не загинули – злетіли в голубінь небесну!

(Ніна Люлька «День Гідності і Свободи»)

Ведуча: «Україна – це територія гідності і свободи. Такими нас зробила не одна, а дві революції – наш Майдан 2004 року, який був Святою Свободи, і Революція 2013 року – Революція Гідності. Це був дуже важкий іспит для України, коли українці продемонстрували свою європейськість, гідність, своє прагнення до свободи», – відзначив Президент України Петро Порошенко.

Ведучий: З метою утвердження в Україні ідеалів свободи й демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні на початку ХХІ століття, а також вшанування мужності громадян, які восени 2004 року та в листопаді 2013–лютому 2014 року повстали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини й громадянина, національних інтересів нашої держави, її європейського вибору та на підтримку ініціативи громадськості, 13 листопада 2014 року Президент України Петро Порошенко підписав Указ, згідно з яким в Україні встановлено свято – День Гідності та Свободи, що відзначатиметься щорічно 21 листопада.

Звучить пісня «Повертайся живим»
(музика і слова Світлани Тарабарової)

Юний хлопчина, серце гаряче
Не зміг більше просто мовчати.
Коли всі навколо грабували Країну
Ти пішов за Свободу стояти.
За Свободу дітей твоїх ще ненароджених.
За Вільне і Мирне майбутнє.
За спокій в Країні. За наше Відродження.
Спинити загарбницькі руки.
Та зима наче пекло. Димлячі барикади.
Він лише пам'ятив слово «Мати».

Приспів:

Повертайся живим! Повертайся, благаю.
Повертайся живим! Благаю!
Чуєш, любий, як серце кричить?!

Я стою на колінах, благаю:
Повертайся живим!.. Вертайся живим!..
Вертайся живим! Повертайся живим!..

Юний хлопчина, він добре засвоїв,
Ворогам прямо дивлячись в очі:
Щоб діти сміялись, було мирним небо
Світ треба почати міняті з себе!
Пишаюсь тобою, як пишається Мати!
Я вклоняюсь і тихо молю:
Повертайся живим! Повертайся, солдате!
Я благаю – вертайся живим!
Блокпости, БТРи, в руках автомати
і посивіла засмучена мати.

Приспів:

Ведуча: Наприкінці листопада 2013 року відмова української влади від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стала першопричиною виникнення наймасовіших за всю сучасну історію держави протестів. Зокрема, Кабінет Міністрів України 21 листопада 2013 року прийняв рішення призупинити процес підготовки до укладення Угоди про асоціацію між Україною і Євросоюзом, що мала бути підписана на Вільносійському саміті «Східного партнерства» 28–29 листопада 2013 року.

Ведучий: Після побиття спецпризначенцями «Беркуту» в ніч на 30 листопада 2013 року студентів на Майдані Незалежності в Києві, на вулиці міст України вийшли сотні тисяч громадян. Акції протесту, що тривали з кінця листопада до кінця лютого 2014 року, отримали назви Євромайдан, Майдан, а пізніше – Революція Гідності.

Читець: Цілодобово, без заміни
Ідуть українці пліч-о-пліч.
Крокують діти України
Не один день, не одну ніч.

Мов океан, бурлять майдани,
Немов дев'ятий грізний вал...
Ідуть студенти, ветерани
І гімн звучить, немов хорал.
Піднялися в боротьбі за волю,
Пішли у вир без вороття
За гідний поступ, кращу долю,
За європейський стиль життя.

Їх чорна п'ятниця давила,
Суботній ранок кров з них пив.
Свята обитель прихистила,
Під захист взяв лиш монастир.
Ні «Беркута» рука кривава,
Ані Москви тупий набрід
Не спинить їх. Героям слава!
Іще живий козацький рід.

(Арсен Вікарук «Грудень дві тисячі тринадцятого року»)

Ведуча: Пам'ятаючи про протистояння українського народу злочинному корумпованому режиму в листопаді 2013 – лютому 2014 року, віддаючи данину пам'яті полеглим, усвідомлюючи моральний обов'язок перед наступними поколіннями українців і визнаючи утвердження в суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів насильства, з метою збереження пам'яті про мужність, самовідданість та героїзм, проявленій для утвердження цінностей свободи і демократії, 11 лютого 2015 року вийшов Указ Президента України «Про вшанування подвигу учасників Революції Гідності таувічення пам'яті Героїв Небесної Сотні».

Ведучий: Згідно з Указом Президента України «Про вшанування подвигу учасників Революції Гідності таувічення пам'яті Героїв Небесної Сотні» необхідно здійснювати заходи щодо вшанування подвигу учасників Революції Гідності таувічення пам'яті Героїв Небесної Сотні, зокрема, шляхом установлення пам'ятних знаків, меморіальних дошок, відповідного найменування (перейменування) площ, вулиць у населених пунктах України, присвоєння в установленому порядку імен загиблих учасників Революції Гідності навчальним закладам, заснування іменних премій та стипендій.

Читець: ХХІ днесь століття. Київ. Україна.

Плаче над своїм народом, як матір над сином.
Плаче бідная над тілом, що кров'ю умите,
Скатоване, змордоване, садистами вбите.
Онде другий на морозі...Ні! Живий, ще дишеш...
Ледве звівсь на ноги босі – вітер ним колише.
Голий, кволий, ще б дістались до якоїсь хати...
Люди правду щоб дізнались, щоб всім розказати!
Той без вуха, той без чуба, в чім мати родила.
Похилити хочуть дуба, та забракне сили!
Ще й на відео знімають, та він не здається:

Гідно голову тримає, доки срінце б'ється.
Юнак зовсім молоденький на око не бачить,
Без пальців, а його ненька волає і плаче:
«Сину, сину! Де ж ти ідеш? Та ж там убивають!!!
Ні поспати, ні поїсти...» Син відповідає:
Як визволю Україну – повернусь з братами,
А як треба – то загину! Не плачте за нами...
Та не страх, а лють правдива у серцях повсталі,
Бо терпіти вже не сила – гідності пора настала.
Просимо у Михаїла, Звитяжця Святого,
Щоб стояли на колінах ми лиш перед Богом!
Відверни кровопролиття від свого народу,
Забери усі жахіття, даруй нам свободу.
Щоб минулись лихоліття, не ховала б сина
В ХХІ столітті Мати-Україна!

(Ганна Калитвинська «Революція Гідності»)

Звучить пісня «Правда за нами!!!»

(музика і слова Катерини Чумак)

Гей, розвивайся прapor свободи!
Йди на майдани, вільний народе!
Хай не злякають нас перешкоди,
Тут ми підпишем власні угоди!

Приспів:
В бій барабани!
Всі на майдани!
Люди Країни
Правда за нами!!!

Влада, насилия і розкрадання,
Має відчути наше бажання
Жити у миру, без фальшування.
Досить неправди! Досить страждання!

Приспів.

Осінь не гріє руки та ноги,
Гріють надії і діалоги.
Зносити чинно мусим тривоги
Й гордо стояти до Перемоги!!

Приспів.

Ведуча: Події, що відбувалися з нашим суспільством на зламі 2013–2014 років і відбуваються сьогодні, мають дolenosne значення для України та українців. Справді, як в однійменному фільмі про Євромайдан, прийшла «зима, що нас змінила». Добре, що ці зміни йдуть у напрямі прощення країни зі своїм советським та постколоніальним мінулим, подолання невизначеності вектора розвитку країни. Виявлена європейська ідентичність українства як базова і, найголовніше, рух активно йде у напрямку утвердження європейських демократичних цінностей.

Ведучий: Повстанню народу проти свавілля влади за свої людські права після розгону студентського Євромайдану майже одразу дали називу – Революція Гідності. Вже на первих віче Євромайдану лейтмотивом народного спротиву стала ідея національної та особистісної гідності українців.

Ведуча: Один із знаних сучасних діячів української діаспори Аскольд Лозинський так описував події, свідком яких він був під час київського Євромайдану: «Насправді, як з'ясувалося, ця революція за людську та національну гідність. Це слово повторювалося знову і знову. Ймовірно, що для різних верств українського суспільства і, можливо, навіть для індивідуума це означає щось своє. Гідність означає жити як європеець. Це означає позбавитися від російського гноблення. Для деякої це може навіть означати не бути представленим в очах світу колишнім засудженим. Слови «Зека геть!» часто звучать на Майдані. Та, найголовніше, це про національну гордість. Місце мітингів, як і місто Київ, усе в синьо-жовтих національних прапорах. Майже кожен виступ закінчується словами «Слава Україні!» з відповіддю «Героям Слава!»

Ведучий: Якщо звернутись до «Вікіпедії», гідністю означується якість людської особистості, яка відрізняє її від усіх інших живих істот. «Гідність – це поняття моральної свідомості, яке виражає уявлення про цінність всякої людини як моральної особистості, а також категорія етики, яка означає особливі моральне ставлення людини до самої себе і ставлення до неї з боку суспільства, в якому визнається цінність особистості». Як форма прояву соціальної та моральної свободи поняття «гідність» передбачає право людини на повагу, визнання її прав і водночас усвідомлення нею свого обов'язку і відповідальності перед суспільством.

Ведуча: Поняття гідності включене до базових Законів України та міжнародних угод. Наприклад, у Цивільному кодексі України є статті, присвячені захисту честі та гідності громадянина, зокрема ст. 201 декларує, що гідність визнана особистим немайновим благом. Декларується і право на повагу та недоторканість гідності та честі фізичних осіб. Честь та гідність кожен має право захищати у суді та вимагати відшкодування завданої моральної шкоди.

Ведучий: В Україні діють і міжнародні конвенції щодо захисту людської честі та гідності, ратифіковані державою. «Гідність є одним із ключових понять Конституції України (ст. 3, 21, 28, 41, 68, 105). У ній, зокрема, визнано гідність однією з «найвищих соціальних цінностей» в Україні (ст. 3), задекларовано, що «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах» (ст. 21) та що «кожен має право на повагу до його гідності» (ст. 28).

Ведуча: У філософській притчі «Кара» (одному із останніх творів у доробку Івана Липи, батька Юрія Липи) письменник висловлює таку думку про українців: «Народ, що в незапам'ятні, в незнані віki міг посісти таку родючу землю, може найбагатшу в світі, здобуту жорстокою боротьбою, сміливістю, одностайністю, той народ чогось вартий. Кожний народ, се – овоч своєї землі. Яка сила землі, така сила й народу. Народ, що за одно століття вдвічі помножується, народ, що старанно плекає в своїх надрах геніальність, що береже її стихійно в своїй скарбниці до слушного часу, – той народ колись стане проводиром світа». Предметом національної гідності сучасних українців, без сумніву, має

стати завдання втілення в життя цих сподівань великих попередників.

Читець: То був момент, насправді, переломний.
Він розірвав кайдани навколо,
Збудивши наш народ такий невтомний,
І показавши нам, де вороги.
Ми довго спали й різко пробудились,
Жахаючись негідного життя,
Коли ми без свідомості корились,
Чекаючи якогось співчуття.
Проте дарма нічого не дается,
І за той порив ми маємо платити.
В скількох солдатів серце вже не б'ється?
І ще скільком судилося не жити?
Ціна за революцію велика,
Та за ідею варто помирати.
Бо нація залишилась безлика,
Якщо її не можуть відстояти.
Ми піднялись для гідності країни,
І тепер для нас немає вороття.
Ми живемо на Славу України,
І як герой віддаєм життя!

(«Революція Гідності», автор невідомий)

**Звучить пісня «Україна золота»
(музика та слова Юрія Меветери)**

Україна, за волю – вставай!
Україна, за правду – вставай!
Україна, вставай, рідний край захищай!
Україна, за волю – вставай!

Є країна золота – промінь сонця над долинами.
Наче юності літа – щастя спогадами лине.
Неминуче здобуття не затъмарить наші мрії
Символ вічності й життя – прапор долі майоріє!

Приспів:
Україна – ліси і поля, Україна – ти ненька єдина!
Україно моя – світанкова зоря, в європейськім намисті перлина!
Україно моя – світанкова зоря, і у лузі – червона калина!

I не смуток, не журба нашу віру не зламають!
Кане в літу боротьба, нас надії поєднають!
Україна золота – промінь сонця понад хмарами,
Промайнути лихі літа – щастя мріями осяне!

Приспів.

Україна золота – вільна духом, міцна вірою!
Хай почують всі міста – над Майданом пісня лине!
Україна, вставай, рідний край захищай!
Україна, за волю, щастя – вставай!

Приспів.

Людмила Антончик,
проводний методист
з питань національно-патріотичного виховання

МИ – НАРОД, ЩО ВИЙШОВ ІЗ НЕВОЛІ

(сценарій тематичного вечора
до 25-ї річниці Незалежності України)

Звучить оркестр духових інструментів.

Розгорнута виставка декоративно-ужиткового мистецтва майстрів району.

На сцені – хор.

Звучить пісня Тараса Петриненка «Україна».

Виходить дівчина в образі України.

Дівчина (в образі України):

Народилась Україна чиста, як дитя,
Україна зоряної мови, Україна божого буття!
Україна казки і кохання, та держава, де щезає тлінь.
Україна творчого повстання
для усіх безсмертних поколінь.
Україна, вернуться до мене, сторожові вогні,
Ясні зорі і хмарини з неба, козаки воскреслі і пісні.
Прийдуть квіти і маленькі діти,
прийде казка і пташиний спів.
Забрінить у просторі сюїти всіх дерзань і
небувалих снів.
Україно-матінко! Воскресни!

Тануть сни і котяться в імпу...

Миру тобі, вільна державо, миру на твоїм віку!

Ведуча: У ці сонячні серпневі дні календар історії відраховує 25-ту річницю Незалежності України. Ця визначна дата навіки увійшла в історію держави золотою сторінкою її біографії, започаткувала епоху в житті нашого народу, законодавчо закріпила його вікові демократичні прагнення до національного відродження, духовної свободи, економічного зростання, культурного піднесення. Здійснилася споконвічна мрія українців – бути господарями на своїй прекрасній і чарівній землі.

Ведучий: У глибину століть сягає історія нашого народу. Вона має багате і славне минуле. В основі української державності – столітня боротьба наших предків, титанічна праця великих полководців і просвітителів Петра Конашевича-Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Сірка, Устима Кармелюка, Юрія Дрогобича, Андрея Шептицького, Михайла Грушевського, Євгена Коновальця, Мирона Тарнавського, Степана Бандери та сотень інших.

Ведуча: Хвала, слава і доземний уклін усім українцям, які вкладали в побудову державності хоча б одну цеглинку, віддаючи своє життя за щасливу долю рідної країни.

Ведучий: Уже 25 років ми незалежні... Проте й зараз боремось за територіальну цілісність, свою мову та культуру. Наша кров козацька і далі пульсуює. Нам не байдужа доля України. Ми знаємо, чиї ми діти, і матір у нас одна – Україна!...

Ведуча: Урочистості з нагоди 25-ї річниці Незалежності України оголошуємо відкритими.

У виконанні хору звучить Гімн України.

Ведучий: Що за велет – народ,
Що за диво – народ,
Помудруйте,
Збагніть собі,
Що за могутній народ,
Котрий в пісні
Скажених своїх ворогів
«вороженьками» називає!

Ведуча: Він великий,
А значить дрібні вороги
Проти зросту його і всесилля.
Це – мій народ! Спогорда не дивись,
Що руки в нього з праці вузлуваті
Душа його пречиста, як те свято,
А в серці думка й пісня обнялись.

(В. Корж)

У виконанні хору звучить пісня про Україну.

На сцену під музичний супровід бандуристів виходять княгиня Ольга та князь Володимир.

Княгиня Ольга:

Чаша ваших гріхів переповнена –
Мільйони очей осліплею!
Мільйони голів одурено!
Мільйони доль скалічено!..
Підсудними з часом стають і судді.
Суд найвищий усім нам – совість!
Зло породжує чорне зло,
Виливається через край!
З раю пекло – не раз так було.
А чи з пекла постане рай?...
Жона. Вдова. Княгиня. Мати...
Яку я мудрість осягла?!
Як високо змогла піднятись
І влади велич вознесла!
Я прийняла все як належить
Княгині сильної землі,
Яка за ворогами стежить
І має сильні рубежі.
З метою зміцнення держави
Я християнство прийняла,
Його канони, не для слави,
А щоб вершити свої діла.
Мені вдалось зміцнити державу,
Намітити християнству путь,
Творить земні славетні справи,
Цього не вправі ви забути.

Князь Володимир:

Велика Київська княгине,
Ти в діях й величі – свята,
Для нас усіх ти – Берегиня
Була в усі лихі літа.

Звуки бандури стихають.

На сцені – розмова княгині Ольги з князем Володимиром.

Князь Володимир: Що робити? Як об'єднати людей? Ко-
жен тягне ковдру на себе. Князі не розуміють, що з цього
користає ворог. Лиш в єдності наша сила.

Княгиня Ольга: Що трапилось?

Князь Володимир: Княгине, біда. Немає єдності в державі,
люд не розуміє, якщо кожен буде сам за себе, народ за-
гине. Порадь, княгине, як об'єднати князівства?

Княгиня Ольга: Володимире, ти – муж мудрий і літами
зрілий, а мовиш, мов дитина. Хіба можливо об'єднати лю-
дей, в яких різна віра?

Князь Володимир: Як різна? Ми віримо в Перуна, Дажбо-
га, Велеса.

Княгиня Ольга: От бачиш і сам відповів. Різні боги – і люди
чинять по-різному. А потрібно вірити в одного бога.

Князь Володимир: Як ти?

Княгиня Ольга: Так. Як я. Вірю в Єдиного Бога, що ство-
рив світ і нас людей, який любить усіх однаково: слабких
і сильних, бідних і багатих. У цій вірі – сила і спасіння на-
шого народу.

Князь Володимир: Ти пропонуєш змінити віру, але це зра-
да наших богів. Хто знає, чи наші люди повірять у твого
Бога?

Княгиня Ольга: Багато народів вірять у Нього. Він – Світло.
Не лякайся. Бог – добрій, про все подбає. Буде нелегко.
Я також вагалася. Але Господь покликав, і я пішла. Дякую
Тобі, Боже. (Хреститься і кланяється).

Князь Володимир: Як називається Бог, в якого ти віриш?

Княгиня Ольга: Ісус Христос – Син Божий, що віддав своє
життя за нас.

Князь Володимир: За нас?

Княгиня Ольга: За нас. За те, щоби мали життя вічне, як
вічна Його любов. Ти – князь, ти – приклад для людей
і знаряддя Бога. Він кличе тебе. Послухай Його. (Князь
замислюється).

Князь Володимир: Я вірю тобі. Не знаю чому, але дивне
тепло огортає мою душу.

Княгиня Ольга: Це Божа любов торкається твого серця.
Нехай благословить тебе Господь на велику справу. (Кня-
гиня хрестить князя. Він виходить. Вона стає навколошки
і молиться).

Звучить пісня «Встає в синім небі зоря»

(музика Валентина Больчука,
слова Вікторії Троць (Завадської).

Встає в синім небі зоря,
І ранок тріпоче крильми.

Росою вже вмилась земля,

Росинки так схожі з слізами.

А я молюсь за Україну,

Щоб сонце Божої любві

Зігріло землю мою рідну

Промінням лагідним своїм.

Скрізь чути чорнобильський дзвін,

І плаче в колисці дитя.

Наш шлях до провалля привів,

Висить, мов на нитці, життя.

А я молюсь за Україну,

Всміхалось щоби немовля,

І в кожну мить, в кожну хвилину

Творця щоб славила Земля.

Ісусових ніг тихий крок

Вже чус планета уся,

Бо Він є єдиний твій Бог,

Надія, о Земле, твоя.

Схились до Бога, Україно,

І за любов прослав Творця,

Прийди до Нього, ненько рідна,

Тобі Він дасть нове життя.

Ведуча: Княгиня Ольга, Роксолана і Анна-королева – з нас.

Завжди народом була славна Земля, що народила
нас.

Чому ж тепер занемогла ти, велич сили не стає,

У зліднях вся, немов у латах,

Нужда й дихнути не дає.

Хто вкрав і скільки – лише чуєм,

На них і кари вже нема.

А ти все, бідна, бурлакуєш,

Ніяк не вилізеш з ярма.

І у ярмі ти, мов цариця,

Як намальована, стоїш.

Ставна, чарівна, білоніця –

Ніхто не сміє нас скорить.

Виконується український танець.

Дівчина (в образі України):

Я не окраїна, я не руїна.

Я – Україна, я – Україна!

Навік обрала собі дорогу:

Іду до Бога, іду до Бога...

Кличу вас, люди, зліва і справа

В святу Державу, в мою Державу.

В країну сонця, добра й свободи

Рушай, народе, рушай народе!

Будем служити Богу одному

І більш ні кому, більше ні кому!

Лиш перед Богом я на колінах.

Я – Україна, я – Україна!

(Тетяна Домашенко)

Звучить пісня «Не спи, моя рідна земля»

(музика і слова Сергія Фоменка).

Ведучий: Нам долею дано стати учасниками творення новітньої української держави. Це велика честь і відповідальність перед власним сумлінням, родиною і прийдешніми поколіннями. Роки незалежності стали випробуванням для нас, випробуванням на зрілість, терпіння, толерантність, здоровий глузд. Адже саме від нас залежить, як житимуть наші діти, онуки та правнуки. Усі ми хочемо зберегти родину, мир і спокій, працю та добробут, надію й віру. І ми переконані, що це буде зроблено лише завдяки повазі до людської гідності, свободі, демократії та справедливості. Це наші цінності, у них наша сила.

Читець 1: Ми, народ, що вийшов із неволі,
Клянемось в благословенну мить –
Всі свої тисячолітні болі
В славу України переліть.
Клянемосься княжими гробами,
Золотою шаблею Дніпра –
Краще смерть, ніж бути знов рабами,
Хай гряде відродження пора!
Клянемось хлібом і водою,
Що всі мови нашої землі
Житимуть добром – не ворождою,
В чесному сестринстві, а не в злі.
Клянемосься робітними трудами,
Болісними нивами долонь –
Краче смерть, ніж бути знов рабами,
Хай горить очищення вогонь!
Клянемосься «Кобзарем» Тараса,
Геніями Лесі і Франка –
Що не зродиться пахолків раса
З крові Гонти і Залізняка.
Клянемосься Богом України,
Що вмремо, та не підем в ярмо,
Дух, воскреслий з темної руїни,
На наруту в рабство не дамо.
Ми, народ, що вийшов із неволі,
Клянемось в благословенну мить –
Стати рівним у народів колі,
На свободі й для свободи жити!

(Дмитро Павличко)

Ведучий: У День Незалежності України хочеться сказати один одному: цінуймо й бережімо усе, що маємо, усе, що об'єднує нас.

Ведуча: Нехай наші серця щодня наповнюються любов'ю й повагою до рідної землі.

Ведучий: Народе мій, ти не лише великий, ти – океан.

І я щасливий, що з твого колоска рожденний!

Ти під тими божественними небесами отримав право
Творити свій день.

Твори, народе мій, твори новий день України!

Ведуча: Сьогодні в Україні неспокійно. Болить серце за долю народу... Хочеться кричати, коли думаєш про

цвіт нації – молодих хлопців, які загинули. Ці геройчні люди віддали життя за свою країну, за її майбутнє... Усі небайдужі моляться за Героїв Небесної Сотні, героїв АТО ...

Звучить пісня «Моїй Україні»
(музика і слова Оксани Мельник).

Демонструється хореографічна композиція
«Чорний птах розправив крила».

Ведучий: «Впадуть кайдани», – як писав Шевченко.

Не дарма кров лилася, як ріка!
Хай слава про народ летить далеко!
Нехай у нього доля нелегка...
Бо ж ми не просто люди, ми – країна!
Своя земля і мова в нас своя.
Ми – нація! Ми – дружня Україна.
У ній частинка кожного, і я!

(Вікторія Майська)

Звучить пісня «Благословенна будь»

(музика Андрія Остапенка, слова Вадима Крищенка).

З роду-племені ми щирі люди,
Бо любов'ю затуляли гнів.
Вірних друзів ми сердечно любим
І не проклинаєм ворогів.
З роду-племені ми роботящи,
З роду-племені ми сівачі,
І від щастя, від земного щастя
Ми знайдемо згублені ключі.

Приспів:

Благословенна будь, українська хато,
Що гріє наші душі, нашу плоть,
Ні, вже ніхто не зможе відібрати,
Те, що нам дав, навіки дав Господь.

З роду-племені в нас кров гаряча,
Брали шаблю ми не раз свою,
Недруг знає, лютий недруг бачив
Нашу силу в кревному бою.
Кривди ми напилися до болю,
Був наш край в руїні та вогні,
Та, хто пастику ставить нашій волі,
Скажемо: «Не бути цьому, ні!»

Читець 2: Дихай вільно, моя Україно,

Гордо світові в очі дивись,
І прости грішних доньку і сина,
Що забули твій голос колись.
Що зrekлися перлинної мови,
Не співали козацьких пісень,
Що не красяль дива рушникові
Вже давно стіни наших осель.
Рідна земле, пробач, ми осліпли...
Дай свободи нам промінь ясний!
Нині прагне народ наш прозріти
І я вірю: нам вистачить сил.
Вільні діти твоєї родини

У майбутнім прославлять твій край,
І простори твої, Україно,
Перетворять в справжнісінський рай.

Читець 1: Любимо! І знаємо за віщо.
Зроду так не чулися на силі.
І любов доводимо на ділі,
У труді й на димнім бойовищі.
Любимо Вкраїну, та не сліпо,
Щирим серцем, чистою душою.
І не можем жити, мов без хліба,
Ні вона без нас, ні ми без неї.
Любимо не ту, що поза часом
Ще існує у чийсь уяві.
А й стару, оплакану Тарасом,
І нову – у величі і славі.
Любимо ходу її чудову,
До схід сонця личен'ко умите.
Карі очі, невмирущу мову,
Серце, добротою оповите.
Любимо не здалеку, а зблизька.
Не заочно – на її роздоллі.
Наша це і мати, і колиска,
І не треба іншої нам долі.

(Олександр Підсуха)

Ведуча: Краю мій рідний, земля моя колискова!

Ведучий: Із садками вишневими і солов'ями співучими,

Ведуча: вербами кучерявими і джерелами чистими,

Ведучий: дорогами тополиними і лелеками білокрилими,

Ведуча: росами голубими і райдугами семицвітними,

Ведучий: із золотими китичками хмелю та соняшниками
і мальвами квітучими,

Ведуча: рушниками гаптованими і червоними кетягами
калини,

Ведучий: з хлібом-сіллю гостинними і людьми працьо-
витими,

Ведуча: ланами широкими і небом блакитним

Ведучий: присягу прийми, що оберігатимемо тебе і лю-
битимемо, бо одна ти, як життя.

Читець: Почуй мене весь світ! Я – українка!

Гаряче серце й щира простота,
на всій Землі найврอดливіша жінка,
слабка і сильна, грізна і свята!
Я зіткана із неба і пшениці,
із синіх гір і чистих ручайів.

Якби хтось зазирнув у моє серце –
від доброти і ніжності б зомлів!

В одній руці тримаю я дитину
й молюся Богородиці святій,
а іншою – борусь за Україну –
єдину сповідь у своїм житті.

Почуй мене весь світ! Долопки в полі
колише жито пісня солов'я, –
я до кінця боротимусь за волю!

Бо українка! Українка я!!!

(Надія Ковалюк)

Звучить пісня «Україна – це ми»

(музика Ніколо Петраша, слова Юрія Рибчинського)

Народились ми в Україні
На Поліссі, на Буковині,
На Поділлі і на Волині,
Біля сивих Карпат і в Криму.
Краю рідний мій, любий краю,
Якщо хтось мене запитає:
«Що таке, скажи, Україна?»
Я скажу відверто йому:

Приспів:

Україна – це я!

Україна – це ти!

Україна – це ми,

Україна!

Дивний спів солов'я,
В білих квітах сади,
Чорне море, Донбас, полонина!
Ми – єдина сім'я,
Сестри ми і брати,
Ми з тобою і є ця країна!

Україна – це я!

Україна – це ти!

Україна – це ми

Україна...

Україна – це наша мова,
Кобзаря палаюче слово,
Це Дніпро стрімкий і Черемош,
Це смереки такі чарівні,
Але в першу чергу – це люди,
Це юнак, що замріяно любить,
Це дівчина, що вірно кохає,
Це народ, що співає пісні!

Приспів (2 р.)

Виходять діти.

Діти: Поклонімся часу, що панує над нами,
Та подякуймо долі, що веде нас роками.
Усміхнімся сонцю, що в дорозі нам світить,
Поцілуймо цю землю, адже ми її діти.
Та давайте не будем на життя нарікати,
А берімо від нього те, що може нам дати.
Те, що нам полишили праобразки в Заповіті,
Те, що в пам'яті нашій найцінніше у світі.
Не допитуймось, що це та ще й звідки береться,
Адже маєм у спадок те, що гідністю зветься.
То ж велично й шляхетно, не втрачаючи чести,
По тернистих дорогах маєм спадок пронести.
Так пронести, щоб совість не похитнулась,
Здоволено предки з небес посміхнулися.
І не думаймо навіть, що важка наша ноша,
Адже в кого є гідність, в того й доля хороша.

Той із совістю в дружбі, і повагу той має,
Того шана людська і любов не минас.
Совість, шана, любов, безперечно,
Є платнею за те, що ми віддано й гречно
По тернистих шляхах наших гідно ідемо.
То ж давайте за гідність наш голос здіймемо!

(Валентин Дудка)

Учасники свята виходять на сцену.

Ведуча: У цей непростий час, коли в Україні триває неоголошена війна, і наші війська захищають землю, побажаємо, перш за все, усім нам миру, а нашим доблесним воїнам, які зараз на передовій, – як найшвидшої перемоги.

Ведучий: Ми в цей день хочемо, щоби усі пам'ятали: лише від нас залежить доля України. Бережімо нашу державу, бережімо одне одного!

Ведуча: Тільки з позитивними думками, тільки з чистими помислами ми повинні прославляти нашу державу, робити усе, щоби відчувати себе гідними українцями.

Ведучий: Найважливіше – ніколи не занепадати духом і йти до перемоги обраним шляхом! Шляхом незалежності!

Ведуча: І прославляти нашу державу заради кращого майбутнього, заради кращої долі наших дітей.

Ведучий: Головне – вірити і молитись. З Божою допомогою ми переможемо! Слава Україні!

Ведуча: З днем народження, Україно!

*Звучить пісня Тіни Кароль
«Україна – це ти»*

Олена Назарова,

*керівник Народного драматичного
колективу «Над часом» Сокальського
районного Народного дому*

ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ

(сценарій просвітницького заходу,
присвяченого 150-річчю від дня народження Михайла Грушевського)

У 2016 році відзначаємо 150-річчя від дня народження видатного українського державного та політичного діяча, Голови Центральної Народної Республіки першої у ХХ столітті незалежної Української держави, історика і організатора української науки Михайла Сергійовича Грушевського.

В українській історичній науці знайдеться небагато діячів, які могли б зрівнятися з академіком Грушевським широтою його світогляду, силою розуму, різnobічністю таланту, незгасною жагою творчості. Енциклопедичні знання та здатність глибоко аналізувати суспільні процеси давали йому змогу проявляти себе у багатьох галузях: літературознавстві, фольклористиці, археології. Донині наукові праці, художні твори та поезії Михайла Грушевського зберегли своє пізнавальне й естетичне значення, і ці надбання повинні бути розкриті для сучасників.

Однак М. С. Грушевський насамперед історик світового рівня, автор понад двох тисяч праць. Його перу належить найфундаментальніше дослідження з минулого нашого народу – «Історія України-Русі», що охоплює період від найдавніших часів до XVII ст. У ньому вчений аргументовано і переконливо довів, що український народ пройшов тривалий і складний історичний шлях, вистраждавши право на рідну мову, етнічну культуру і державність.

Цьогоріч для святкування ювілею М. Грушевського Кабінет Міністрів України затвердив спеціальний план заходів (Розпорядження від 4 червня 2015 р. № 586-р). Серед основних пунктів відзначення цієї знаменної дати: проведення тематичних конференцій, засідань, наукових читань, просвітницьких заходів, спрямованих на вивчення

ролі М. Грушевського в історії українського державотворення та науки, організація виставок архівних документів, показ документальних та художніх фільмів, а також введення в обіг ювілейної монети, випуск поштової марки та конверта на відзначення ювілею видатного історика.

Вшановуючи ювілей М. Грушевського, рекомендуємо працівникам народних домів відвідати Державний меморіальний музей Михайла Грушевського у Львові, що на вулиці Івана Франка, 154 (тел. 032 276-78-52). На багатьох інтернет-ресурсах містяться також документальні фільми про М. Грушевського.

Окремої уваги заслуговує новий документальний фільм режисера Тараса Коляндра «Галицька весна Української ідеї», який присвячений 150-річчю від дня народження М. Грушевського. Тривалість фільму – 30 хвилин. Радимо організувати перегляд цього фільму після просвітницького заходу **«ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ»**.

На сцені Народного дому національна символіка України.

В центрі – портрет М. С. Грушевського, під ним дати (1866–2016).

По обидві сторони сцени написи:

*«Я хочу жити, щоб працювати,
страждати і боротись разом з вами».*

*М. Грушевський
та «Треба боротись за всю Україну,
за її визволення, незалежність, самостійність».*

М. Грушевський

З лівого боку сцени – екран.

Під час заходу на екрані демонструються

кадри з біографії Михайла Грушевського та хроніка подій історичного періоду того часу.

На сцені ведучі в українському строї.

Розповідь ведучих супроводжується тихим звучанням класичної музики

(В. А. Моцарт. Концерт для фортепіано № 23, адажіо; А. Вівальді «Зима» (з циклу «Пори року»).

Ведуча: Михайло Сергійович Грушевський походив із священицької родини з Чигиринщини. Народився 17 вересня 1866 року у місті Холмі. Дитинство пройшло у Ставрополі. Ці роки, про які завжди з теплотою згадував Михайло Сергійович, відкрили йому перші творчі горизонти і були сповнені наполегливою сумлінною працею.

Ведуча читає з пожовтілого аркуша текст автобіографії Грушевського:

«Я походжу з давньої, відомої ще з XVIII століття, але бідної духовної родини Грушів, пізніше Грушевських, що загніздилася в Чигиринському повіті...».

Сцена повільно затемнюється.

З правого боку сцени до світла рампи виходить учасник художньої самодіяльності в образі М. Грушевського. Він продовжує розповідь:

«Були се переважно дячки, паламарі, але дідові моєму Федорові вдалось дійти священства і перейти під Київ, до села Лісників, і се помогло батьку моєму Сергію вийти на дорогу, хоч він рано зіставсь сиротою, але завдяки енергії й здібностям осягнув вищу освіту й, не прийнявши свячення, віддався діяльності педагогічній, був спочатку «професором» в семінарях Переяславсько-полтавській і київській, потім директором народніх шкіл на Кавказі, а бувши автором одного популярного в Росії підручника слов'янської мови, не тільки міг забезпечити нам, дітям, можливість, не журячись за хлібом насущним, віддаватися науковій роботі замолоду, а й зіставив по собі досить значний маєток – в значній частині призначений ним знов-таки на ціли гуманітарні (стипендії й школу)».

Учасник художньої самодіяльності відступає вглиб сцени і виходить.

Сцена знову освітлена.

Ведучий: Вищу освіту Михайло Грушевський здобув у Київському університеті св. Володимира, де його вчителем і наставником був відомий український історик, професор Володимир Боніфатійович Антонович. Уже на третьому курсі М. Грушевський розпочав свою першу велику роботу «Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV ст.». 1891 року праця з'явилася друком і була удостоєна вченою радою університету золотої медалі. Критика відзначила «прекрасне знання джерел, здатність до критичного аналізу історичних концепцій, дослідницький талант автора». Друга велика робота «Барське старостівство. Історичні

нариси» (1894 р.), написана в студентські роки, стала магістерською дисертацією молодого вченого.

Ведуча: За рекомендацією В. Антоновича, М. Грушевський очолює кафедру історії Східної Європи у Львівському університеті. Він стає однією з найпомітніших постатей з-поміж інтелігенції Львова. Знайомство з Іваном Франком розпочинає їхнє довголітнє дружнє спілкування й творчу співпрацю у Науковому товаристві імені Шевченка. В 1897 році Михайла Грушевського обирають головою цього товариства, яке він очолюватиме до 1914 року. Після року головування в НТШ він так визначив мету Товариства: «стати осередком наукової роботи на своїй рідній мові, особливо в галузях, безпосередньо зв'язаних з нашим краєм і народом, скupити коло себе якнайширший круг наукових робітників, вірних народним інтересам...».

Від самого початку діяльність НТШ має загально-український характер. Це переконливо підтверджує соборний зміст і особливість видань.

Ведучий: За 16 років головування Грушевського НТШ видало 423 томи наукових публікацій з історії, літератури, філософії, етнографії, права, статистики, математичних і природничих дисциплін, медицини, бібліографії та інших академічних наук. Така широка програма була неможлива без загального керівництва, яке особисто взяв на себе Грушевський і яке очолював до 1914 року.

Обстоювання української національної ідеї принесло історику багато неприємностей. Його постійно критикували в польських газетах, вимагали усунути з посади в університеті й навіть віддати до суду.

У запису звучить – «Не пора, не пора, не пора...»
(муз. Д. Січинського, сл. І. Франка).

На екрані демонструються архівні фотографії Михайла Грушевського, його родини, друзів.

Ведуча: Маніфест 1905 року дещо змінив ситуацію в Росії, що дало змогу Грушевському розгорнути активну діяльність в колишній Україні. Пересвідчившись, що в Галичині не виявляють активного інтересу до проблем усієї України, історик докладає багато зусиль для того, щоби перевести деякі видання до Києва. Тут відкривається філія Львівської книгарні НТШ, сюди переїжджають деякі молоді галицькі дослідники. У 1907 році Грушевський організовує Українське наукове товариство у Києві і стає його першим головою, розподіляючи аж до 1913 року свою діяльність між Наддніпрянщиною та Галичиною.

Ведучий: Перша світова війна докорінно змінила життєві та творчі плани Михайла Грушевського. З Карпат, де він відпочивав, учений переїхав до Відня, а згодом до Італії та Румунії. І лише у листопаді 1914 року йому вдалося повернутися до Києва. Однак царські влади зустріли вченого насторожено, висунувши абсурдні звинувачення у шпигунстві на користь Австро-Угорщини. За

арештом і принизливими допитами відбулося заслання до Симбірська та Казані. Лише клопотання Російської академії наук змінило його статус – М. С. Грушевському вдалося повернутися до Москви й розпочати наукову роботу. Вчений опиняється в колі української інтелігенції, що гуртувалася біля редакції Симоном Петлюрою журналу «Українська життя», і стає найактивнішим автором цього часопису. Не було тем щодо України, які б не хвилювали Михайла Грушевського. Він і політичний публіцист, і популяризатор, і дослідник, і коментатор подій, і літературний критик. Вражала його невичерпна енергія і продуктивність інтелектуальної праці.

Ведуча: Уже в березні 1917 року, під час заснування в Києві Української Центральної Ради, Грушевського обирають її головою. Підсумок його тодішньої діяльності в ось такі оцінці Юрія Лавриненка¹: «Отже, за якихось 10 місяців Грушевський об'єднав у самостійній державі націю, яка напередодні революції у великій своїй масі не знала свого ім'я... Гарячково завершуочи суверенітет і незалежність молодої української республіки, Грушевський водночас тримав офіційний курс на збереження федеративного зв'язку між народами колишньої імперії... Та серед страшної хуторовини світової війни і революції 1917 року орієнтуватися було трудніше. Грушевський своїм курсом на федерацію перешкодив Тимчасовому і більшовицькому уряду Росії мобілізувати проти України шовіністичну ненависть російських військових мас...».

Ведучий: Тимчасовий уряд, по суті, так і не визнав автономії України. «Російська демократія і Тимчасовий уряд, – писав у 1917 році Михайло Грушевський, – після перших актів революційного братання поставились підозріло і неприхильно до політичних українських доМагань, до організації Центральної Ради й програми».

Ведуча: 22 січня 1919 року на Софіївській площі у Києві урочисто проголошено акт Злуки УНР і ЗУНР. А вже 6 лютого війська Директорії, яка постала замість Гетьманщини, здали Київ Червоній Армії.

Ведучий: 3-під мертвих скель забило джерело

Потоком буйним ллється: «Слава!»
О, Боже! Щастя в нас було!
О, Боже, в нас була Держава.

Невже ми втратили її?

Невже у нас не стало сили?

Хоч крихту рідної землі

Чому в руках ми не лишили?

Спокутуймо ж ганьбу свою,
З'єднаймось всі в єдину лаву,
Знайдім в диму, в огні, в бою
Свою загублену Державу!

(Олександр Олеся)

¹ Юрій Лавриненко – український літературознавець, публіцист, дослідник духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 30-х рр. ХХ ст. в Україні.

Ведуча: В часи Гетьманщини Михайло Грушевський змушеній був перебувати у підпіллі, а в 1919 році емігрував за кордон і до 1924 року жив у Празі, Берліні, Відні. Брав участь в організації часописів «Східна Європа», «Борітесь – поборете», «Наш стяг», організував у Відні Український соціологічний інститут. У 1923 році Грушевського обирають членом Всеукраїнської академії наук, до якої свого часу він відмовився вступати через негативне ставлення до гетьманської влади і розходження у політичних поглядах з окремими фундаторами академії.

Ведучий: 1924 року Михайло Грушевський повертається на Батьківщину і здійснює вже легальну боротьбу за Україну, її національне відродження. Він очолює науково-дослідну кафедру історії України, низку комісій та секцій Академії наук, бере участь у виданні журналу «Україна», «Студій з історії України» та інших збірників. Особливо увагу зосереджує на аналізі та дослідженнях творчої концепції та поглядів М. Костомарова, В. Антоновича, П. Куліша, М. Драгоманова. М. Грушевський доходив висновку, що саме політика Москви покінчила з українською державністю, перетворивши Україну на здобуток свого царства і міцно взявши її в свої руки. Значну провину за втрату Україною своєї державності та незалежності М. Грушевський покладав на українське панство, яке забуло свої давні змагання за політичні свободи, а захопилося клопотанням довкола чинів та платні.

Звучить пластова пісня
«Від синього Дону до сивих Карпат»
(муз. М. Гайворонського, сл. О. Кобець).

Ведуча: Історик Сергій Білокінь так описує тодішню ситуацію керованої академіком групи: «Як мало мав Грушевський коштів, видно з того, що на його кафедрі, десяти комісіях і двох секціях, коли не рахувати дійсних членів при Археографічній комісії, 1927 року працювало разом лише 13 штатних співробітників. При всій нечисленності сил працювала школа Грушевського на совість. Її продукція яскраво заповнювала сторінки журналів і серійних видань, які одне за другим ставив і зразково редактував Грушевський.

Головним для нього було завершити працю свого життя «Історію України-Руси», інші капітальні роботи. Не все із задуманого вдалося реалізувати, але треба визнати, що для історичної науки повернення Грушевського в Україну було надзвичайно корисним».

Визнанням значних наукових здобутків Грушевського стало обрання його у 1929 році дійсним членом Академії наук.

Ведучий: На жаль, йому стає дедалі складніше працювати в рідній Україні. Влада намагається не тільки «приручити» академіка, а й використати у своїх брудних цілях. Розпочинається нічим не замасковане тероризування Грушевського, кампанія проти історичної школи, яку він створив після повернення з еміграції в Україну.

Більшовики взяли курс на створення безнаціонального радянського суспільства. Справжня наука владі стала жодним чином не потрібною. Учні академіка відхрещуються від нього, звинувачуючи в неймовірних політичних і людських гріях. Ученому інкримінують антирадянську діяльність, заарештовують, вивозять до Москви. Власти вимагають від Грушевського каяття і самознищення. Та він різко відповідає «Hi!»

Ведуча: З весни 1931 р. він з родиною перебуває у Москві, у так званому «почесному засланні», що фактично означало негласну заборону для Грушевського на повернення до України. Під невисипущим наглядом НКВС Грушевський і в Москві не полишає своєї роботи над «Історією України-Русі». Він закінчує X том, який згодом був відредагований і виданий його дочкою. Підготував Грушевський і рукопис XI тому, який зник з Центральної наукової бібліотеки уже в повоєнні роки за загадкових обставин.

Ведучий: Побутові умови у Москві були вкрай поганими. В родині Грушевських часто хворіли. На початку вересня 1934 р. він разом із дружиною Марією Сильвестрівною та донькою Катериною приїхав на довгоочікуваний відпочинок до санаторію у Кисловодську. Спочатку відпочинок видавався вдалим. Все змінилось за три тижні. Грушевський захворів. Було проведено кілька нескладних операцій із лікування карбункулу. Однак інфекція поширилася, і хвороба виявилась серйознішою, аніж сподівалося. Побороти важке запалення у санаторії не вдалося. Грушевського перевели до Кисловодської лікарні, де 24 листопада 1934 року він помер.

Ведучий: Наступного дня після смерті вченого в Києві була ухвалена доволі цинічна постанова Ради Народних Комісарів «Про похорони академіка М. С. Грушевського та призначення його сім'ї персональної пенсії», де вже у першому реченні були відзначені «особливі наукові заслуги перед Радянською Соціалістичною Україною академіка Грушевського М. С.». Отже, за цим рішенням уряду вбачалася, з одного боку, демонстрація ним своєї значущості та ваги, а з іншого – відчувався цинічний жест начебто політичної реабілітації вченого, якому милостиво дозволялось повернутись додому, проте вже у труні.

Ведуча: Похорон Михайла Грушевського у Києві за рахунок держави та призначення пенсії його родині не ввели в оману сучасників, які вважали це даниною українського радянського уряду за звільнення від небезпечної для нього особи.

У скрому часі родина академіка була репресована. Її звинуватили в участі у міфічному «Українському націоналістичному центрі», який начебто організував Михайло Грушевський. Так «боролася» радянська влада за розквіт своєї науки, так вона «дбала» про збереження генофонду української нації, у якій винищувалось усе здорове і розумне.

Ведучий: Опираючись на історичні праці Михайла Грушевського, ми повинні будувати вільну, ні від кого не залежну державу. І як девіз взяти для себе слова Михайла Грушевського: «І свобода, і революція, і воля України залежать від того, чим буде наша народна маса: чи розпорощеною купою піску, которую перший подув вітру може підняти і рознести, чи твердою опорою, міцним фундаментом, на котрім опреться свободна, народна Україна».

Сцена повільно затемнюється.

З правого боку сцени до світла рампи виходить учасник художньої самодіяльності в образі М. Грушевського:

«Минули десятки, навіть сотні, років, відколи українці боронять свою свободу, знову і знову кладуть на вівтар своєї життя і доводять споконвічну істину – ми народ, ми господарі своєї землі, наша єдність у вірі та правді, а правда завжди перемагає.

Так багато здійснилося з того, про що я мріяв і чого бажав своїм нащадкам, та разом із тим – шлях до справжньому вільної та демократичної України ще не пройдено. Я залишив вам все, що міг, що лише мав, аби ви, так, як і я колись, не покидали цієї боротьби та не зневірялися в миті поразок. Україна – це не просто територія, обведена кордоном, це – земля, що належить сильній і гідній нації, яка вміє поважати інших та свято зберігає свою самобутність.

Знаючи, що ми можемо подолати усі чвари і негаразди, як би не ділив нас за мовою чи походженням, я закликаю вас відстоювати істину і сміливо стояти за правду. Нас нищили – та ми живі, нас розділяли – та ми єдині, нас лякали бідами – та ми безстрашні, бо з нами Бог!

Брати мої, моя золотоверха Україно, молитимуся за вашу повну і велику перемогу, щоб ви згадали мене того дня, коли радість справжньої свободи огорне усіх вас!»

Під час останніх слів монологу освітлення підсилюється, і з наростаючою гучністю зувається у запису «Молитва за Україну»

(муз. М. Лисенка, сл. О. Кониського).

На екрані демонструються фотографії семи чудес України: Національний історико-культурний заповідник «Кам'янець», Києво-Печерська лавра, Національний дендрологічний парк «Софіївка», Національні заповідники «Софія Київська», Херсонес Таврійський, остров «Хортиця», Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця».

Наталія Ярка,

проводний методист по роботі з молоддю, любительських об'єднань та клубів за інтересами

ВІДРОДИМО ЯВОРІВСЬКУ ЗАБАВКУ!

Яворівська забавка – явище самобутнє і сьогодні доволі призабуте. Недаремно цю іграшку називають «забавка», тому що призначена вона забавляти дітей. Виготовляють її майстри з Яворівщини та Яворова власноруч, застосовуючи прості інструменти. Іграшка ця зроблена з липи, осики та вручну розмальована яскравими, переважно жовтими, червоними та зеленими фарбами.

Ремесло виготовлення цих іграшок давне. Ще на початку ХХ ст. в Яворові функціонувала спеціальна забавкарська школа, де навчали виготовляти дерев'яні іграшки. З розповідей Б. Жеплинського, в с. Наконечне I біля Яворова існувала спеціальна крамниця, де можна було придбати яворівські забавки. Був тут і невеличкий музей цих іграшок. Як згадує Б. Жеплинський, «колишина корчма, яку «Просвіта» разом із кооперативою села викупила у корчмаря, після незначної реконструкції перетворилася на оригінальний музей-крамницю, яка демонструвала і збуvalа країні зразки продукції місцевих ремісників та народних умільців...»

Майстри демонстрували свої вироби на ярмарках, празниках і продавали дерев'яні вироби. Їх можна було зустріти і на теренах Польщі, Чехословаччини, Німеччини та інших країн Європи. Військова розруха та радянські репресії дещо витинили Яворівську іграшку зі щоденного побуту.

У 50–70-х роках минулого століття Яворівську іграшку виготовляв славний майстер Василь Прийма. Роботи цього майстра можна зустріти в експозиціях Музею етнографії у Львові. Справу свого батька продовжила його донька пані Юлія.

Ольга Логин та родина Ференц, котрі живуть в Яворові, продовжують справу виготовлення дерев'яних іграшок. До них долучилися майстри-ентузіасти Остап Сойка та Оксана Когут, Семен Тлустий та Галина Шумило.

Нешодавно, в 2011 році, Яворівські іграшки, зроблені Остапом Сойкою та Оксаною Когут, прикрашали українську ялинку у Ватикані. Ідея прикрасити ялинку яворівськими іграшками належить Остапу Сойці. В Різдвяний час на центральній ялинці у Львові також можна побачити такі забавки. Влітку 2016 р. Оксана Когут та Остап Сойка мали персональну виставку Яворівських іграшок та скринь в музеї Івана Гончара у Києві. Численні відвідувачі музею мали нагоду придбати Яворівські іграшки в подарунок для своїх дітей.

Натхненно працюють задля відродження Яворівської іграшки майстри Семен Тлустий та майстрина з розпису Галина Шумило. Влітку 2016 р. у Львові в Музеї народної архітектури та побуту відбулася виставка «Грайтеся, усміхайтеся, забавляйтеся!» робіт цих майстрів. Семен Тлустий розповів, що для виготовлення своїх робіт використовує деревину осики, яка, як здавна вважається, має властивість відганятити все лихе. А майстрина Галина Шумило розписує забавки фарбами, де кожен колір має символічне значення: жовтий – сонце, червоний – квіти, досяглі ягоди, зелений – це природа, недостиглі ягоди. Як розповідає пані Галина, їхні виставки у цілому світі характеризуються як сонячні».

Яворівськими іграшками можуть бавитися і хлопчики, і дівчатка. Для хлопців – це коники, візочки, запряжені кіньми, деркачі-ракхала, калатала, гультай. А дівчатка люблять використовувати у своїх іграшках пташку, яка тріпоче крильми, та в дерев'яній колисочці закописувати своїх ляльок. Для лялькової кімнати є спеціально розфарбовані меблі – стіл з кріслами, бамбетель. Можна поратися по господарству, використовуючи дерев'яні іграшкові тачки.

Перед Великодніми святами у час Великого посту, коли у церкві не використовують дзвонів, хлопці з Яворова бавляться калаталами, а на Великдень – дерев'яними деркачами-ракхалами.

Ще є і рухливі Яворівські іграшки, які потрібно підштовхувати за допомогою дерев'яної палички. Це – гультай. Вони обертаються, наче танцюють, а акробат і дерев'яний вітрячок круться від вітру.

Ці іграшки незвичайні. Від них віде домашнім теплом, а пахнуть вони натуральними фарбами та дерев'яною стружкою.

19 серпня цього року, на свято Преображення Господнього, з ініціативи начальника відділу культури та туризму Яворівської райдержадміністрації п. Володимира Балуха біля районного Народного дому «Сокіл» було проведено етнофестиваль «Яворівські забавки – 2016». До Яворова з'їхалися численні майстри народної творчості, щоби продемонструвати свої досягнення. Серед майстрів відомі умільці: народний майстер декоративно-ужиткового мистецтва України В. М. Яремин, викладач ХПТУ № 14 смт Івано-Франкове А. С. Гула, майстер А. І. Більський, член спілки майстрів НМУ Г. А. Андрейко. В рамках фестивалю можна було побачити оригінальні забавки з соломи, які виготовила майстрина з с. Дубровиця Яворівського району п. Марія Боянівська, а майстрина зі смт Шкло Ольга Гера поділилася мистецтвом виготовлення забавок з рогози. Під час етнофестивалю можна було не лише помилуватися Яворівськими забавками, а й придбати їх для розваг дітей. У рамках фестивалю проходили численні майстер-класи, під час яких майстри навчали дітей яворівського розпису іграшок.

Продовженням етнофестивалю стала науково-практична конференція «Яворівські забавки – традиційне і нове», під час якої науковці проаналізували сучасний стан відродження Яворівських забавок. Відкрив конференцію кандидат філологічних наук Євген Луньо доповідю «Яворівська забавка – візитна картка Яворівщини у європейському просторі». Про традиції формування та орнаментального розпису дерев'яної Яворівської забавки розповіла у своєму виступі кандидат мистецтвознавства п. Леся Більська. Заслужений працівник культури України п. Богдан Жеплинський поінформував про існування музею Яворівської забавки в с. Наконечне I ще з 30-х роках минулого століття. Його виступ продовжив викладач ХПТУ № 14 смт Івано-Франкове п. А. С. Гула з повідомленням про «організацію музею Яворівської забавки як оберегу культурних надбань». Викладач ХПТУ № 14 смт Івано-Франкове п. Наталія Дюг поділилася методикою яворівського розпису, який вона разом зі своїми учнями успішно втілює в життя, розписавши стіну по вул. Лесі Українки в Яворові. Народний майстер декоративно-ужиткового мистецтва України В. М. Яремин виступив з промовою «Яворівська народна дерев'яна забавка як вид художньої обробки деревини». Референт Українського католицького університету Д. Ковальчук виступила зі згадкою про Яворівські забавки, якими вона бавилася в дитинстві. У виступах зуточали пропозиції про популяризацію мистецтва виготовлення Яворівських забавок та створення музею, на базі якого можна було б проводити майстер-класи. Варто зберегти мистецтво виготовлення дерев'яних Яворівських забавок, передаючи його із покоління в покоління.

Заохочуємо батьків придбати для діточок такі забавки і навчити їх грatisи ними. Вони країні, ніж китайські «трансформери», адже це іграшки українських майстрів.

Живе ще традиція Яворівської забавки, і віримо, що продовжуватиметься вона в іграх наших дітей та онуків на віки.

Жеплинський Богдан Михайлович,
заслужений працівник культури України

Ковальчук Дарія,
референт Українського католицького університету
Ковальчук Мирослав,
учасник етнофестивалю «Яворівські забавки – 2016»

ВЕЛИКОМУ КАМЕНЯРЕВІ

(до 160-річчя з дня народження І. Я. Франка)

Ще при житті Тебе вже визнавали,
Хоч труdnо було їти до тих вершин.
Пану Тебе до сейму не пускали,
Бо Ти був вірний України син.

Бо ще з дитинства ніс вогонь,
Черпнувши з батьківської кузні.
І боротьбу не ставив остронь,
А в ній завжди був каменем наріжним.

Ти сам таку дорогу вибирал,
Хоча Тобі терникою ступілась,
Ішов по ній, не обмінав,
Вона все вище й круто вілась.

І Ти зійшов на той Олімп
Письменництва карбованого слова.
Гірким для Тебе був той хліб,
Та з бліском оживала рідна мова.

Ти піdnімав її з копін,
Принижену поляками-панами.
За це Тобі низький уклін,
Бо ти був обдарований Богами.

Твій Каменяр розбив скалу,
Та молот з рук не відпускає.
Відкрив для людства до життя жагу –
Тебе на небесах він прославляє.

Пройдуть віки й багато літ,
Тебе нащадки будуть пам'ятати.
І як би не мінявся більш світ,
Таких, як ти, не можна забувати.

Володимир Тимцьо,
с. Милошевичі Пустомитівського р-ну

